

Sveriges riksbank

ÅRSREDOVISNING 1999

Riksbankens uppgifter

Riksbankens verksamhet ska bidra till ekonomisk stabilitet och goda förutsättningar för hållbar tillväxt i Sverige.

Värna penningvärdet

Riksbanken har enligt riksbankslagen en självständig roll att ansvara för landets penningpolitik. Målet för penningpolitiken är *att pengar behåller sitt värde*. Det innebär i praktiken att Riksbanken strävar efter att begränsa inflationen, dvs. den allmänna prisutvecklingen till 2 procent per år med en tillåten avvikelse på ± 1 procentenhet. Erfarenheterna från de perioder då svensk ekonomi utvecklats väl visar att låg inflation skapar goda förutsättningar för tillväxt och sysselsättning.

Främja ett säkert och effektivt betalningsväsende

Riksbanken ska också enligt lagen *främja ett säkert och effektivt betalningsväsende*. För att betalningsväsendet ska fungera måste banker och andra betalningsförmedlare fungera. Riksbanken analyserar därför löpande utvecklingen av bankernas ställning och resultat samt bedömer och ger sin syn på stabiliteten i den finansiella sektorn som helhet. Riksbanken ansvarar för förmedling av stora betalningar i Sverige. Riksbankens elektroniska RIX-system, där de flesta stora banker och betalningsinstitut har konton, är knutpunkten i det svenska betalningssystemet.

Kontantförsörjning

Riksbanken *svarar för landets försörjning av sedlar och mynt*. Det måste finnas sedlar och mynt i tillräcklig omfattning för samhällets behov. Allmänheten måste också ha förtroende för kontanter som ett säkert betalningsmedel.

Riksbanken är garant för en säker och effektiv kontantförsörjning i Sverige.

INNEHÅLL

RIKSBANKENS UPPGIFTER	1
EN MODERN CENTRALBANK	2
1999 I KORTHET	3
LEDNINGEN HAR ORDET	4
UR ANFÖRANDE AV RIKSBANKSLEDNINGEN	6
PENNING- OCH VALUTAPOLITIK	8
BETALNINGSVÄSENDE	17
INTERNATIONELLT SAMARBETE	21
FINANSIELL STATISTIK	27
ÅR 2000-FRÅGAN	28
KONTANTHANTERING	29
HUMANKAPITAL OCH MILJÖ	30
PRESENTATION AV AVDELNINGARNA	34
RIKSBANKSFULLMÄKTIGE	40
DIREKTION	41
FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE	42
BALANS- OCH RESULTATRÄKNING	44
BALANSRÄKNING	46
RESULTATRÄKNING	48
NOTER	49
FEMÅRSÖVERSIKT	53
DOTTERBOLAG	54
FÖRSLAG TILL DISPOSITION AV RIKSBANKENS VINST	55
REVISIONSBERÄTTELSE	56
INFORMATION	58
RIKSBANKENS PRIS I EKONOMISK VETENSKAP TILL ALFRED NOBELS MINNE	60

En modern centralbank

Världens äldsta centralbank

Riksbanken är världens äldsta centralbank. Den grundades 1668 och var då liksom nu underställd riksdagen. Verksamheten är reglerad i lagen om Sveriges riksbank (1988:1385). Riksbanken leds av en direktion som består av sex heltidsanställda ledamöter. Direktionen fattar självständigt beslut om penningpolitiken.

Att Riksbanken är Sveriges centralbank innebär att den, förutom att ansvara för landets penningpolitik, har monopol på utgivningen av sedlar och mynt och förvaltar landets guld- och valutareserv. Ensamrätten att trycka sedlar infördes 1904.

Riksbanken påverkar inflationen med hjälp av reporäntan

Lite förenklat går det till så här.

Reporäntan är den kortfristiga ränta som de privata bankerna kan låna eller placera till i Riksbanken. Reporäntan är Riksbankens viktigaste styrinstrument. Genom att ändra reporäntan kan Riksbanken påverka övriga svenska marknadsräntor t.ex. de räntor som bankerna sätter på lån och placeringar till allmänheten. Detta betyder att Riksbanken genom sin reporänta indirekt kan påverka aktiviteten i ekonomin t.ex. företagens investeringar och hushållens konsumtion och i förlängningen inflationen. Om Riksbanken tror att inflationstrycket kommer att öka inom ett par år så höjs reporäntan för att motverka en sådan utveckling.

De långa räntorna, som t.ex. bostadslån påverkas främst av den förväntade inflationen. Den som lånar ut pengar på exempelvis fem år vill ha kompensation för den inflation man tror ska inträffa under perioden.

De penningpolitiska besluten kräver bra underlag

För att kunna bedöma hur inflationstrycket blir i framtiden arbetar Riksbanken ständigt med utredningar och analyser av olika slag. Detta ger underlag för de penningpolitiska besluten. Flera olika variabler, eller indikatorer, studeras, t.ex. kapacitetsutnyttjandet i industrin, konsumentprisindex, arbetslösheten, import- och exportpriser, löner, penningmängd, växelkursförändringar och långa räntor.

Stora krav på framförhållning, analys och kompetens

Under efterkrigstiden har svensk ekonomi varit med om både goda och dåliga tider. Ekonomin har avreglerats stegvis, vi har gått från fast växelkurs till rörlig, det finansiella systemet har förändrats. Allt detta har påverkat Riksbankens roll.

Den finansiella miljön är mer global, de finansiella tekniker som används är mer avancerade och förändringar på marknaden sker snabbare än tidigare. Kraven på Riksbanken har därför ökat betydligt när det gäller förmågan att se framåt och att göra kvalificerade analyser. För att banken ska kunna fullfölja sina uppgifter måste information och statistik, utrednings- och forskningsverksamhet hålla högsta kvalitet.

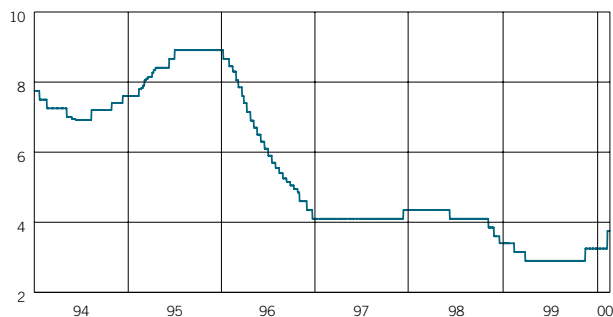
Riksbanken fungerar idag som en modern centralbank med en organisation som har stor kompetens när det gäller att förstå hur inflation uppkommer och hur banken kan påverka den genom sitt räntestyrningssystem.

1999 i korthet

- Den 1 januari 1999 träder den nya lagstiftningen för Riksbanken i kraft
- Nytt riksbanksfullmäktige med elva ordinarie ledamöter tillträder den 1 januari 1999
- Ny direktion bestående av sex heltidsanställda ledamöter med ansvar för att leda banken och fatta beslut om penningpolitiken tillträder den 1 januari 1999
- Direktionen bekräftar att inflationsmålet ska vara 2 procent och enas om att förtydliganden om penningpolitikens uppläggning ska göras
- Direktionen bestämmer att speciella möten med diskussioner om penningpolitiken ska hållas åtta till tio gånger om året
- Riksbanken beslutar sänka reporäntan från 3,40 procent till 3,15 procent den 12 februari 1999 med verkan från den 17 februari
- Premieobligationsverksamheten avvecklas och Riksbankens kassor stängs mot allmänheten

- Riksbanken beslutar sänka reporäntan från 3,15 procent till 2,90 procent den 25 mars 1999 med verkan från den 31 mars
- Riksbanken introducerar på hemsidan det penningpolitiska spelet Stargold som vänder sig till skolungdomar
- Det helägda dotterbolaget PSAB Pengar i Sverige AB, med uppgift att svara för den praktiska kontanthanteringen, startar sin verksamhet den 1 juni 1999
- Riksbanken lanserar en ny hemsida på Internet
- Riksbanken beslutar höja reporäntan från 2,90 procent till 3,25 procent den 11 november 1999 med verkan från den 17 november
- Riksbanksfullmäktige beslutar att omvälja vice riksbankschef Lars Nyberg som direktionsledamot på sex år
- Fyra inflationsrapporter och två rapporter om den finansiella stabiliteten publiceras under året

Reporäntans utveckling. Procent

Källa: Ecwin.

Reporäntan höjdes mot slutet av 1999 efter att under ca tre år ha sänkts med sammantaget 6 procentenheter.

Nyckeltal

	1999	1998	1997
Ultimo perioden:			
Årets resultat (mdr)	3,9	21,9	14,7
Inleverans till staten (mdr)	9,8 *	7,6	9,3
Guld- och valutareserv (mdr)	153	136	101
Antal anställda	466 **	754	670
Reporäntan (procent)	3,25	3,40	4,35
Korta räntan*** (tre månader; procent)	3,51	3,36	4,34
Långa räntan (tio år; procent)	5,73	4,17	5,97
I genomsnitt:			
BNP (procentuell förändring)	3,8	2,9	1,5
Arbetslöshet (procent)	5,6	6,5	8,0
KPI (procentuell förändring)	0,3	0,4	0,9
UNDIX**** (procentuell förändring)	1,4	0,9	1,4

* Enligt fullmäktiges förslag.

** Minskning beroende på bildandet av dotterbolag.

*** Avser tre månaders statsskuldväxlar.

**** Definition se sid. 9.

Ett händelserikt år för banken och för svensk ekonomi

Under 1999 avtog oron på de finansiella marknaderna och pessimismen kring den ekonomiska utvecklingen byttes mot optimism. Penningpolitiken bidrog till denna utveckling. Den svenska ekonomin växte och sysselsättningen ökade. Arbetet på Riksbanken kom i hög grad att präglas av de förändringar som den nya riksbankslagen innebar. Under 1999 fortsatte arbetet med att renodla Riksbankens roll. Som ett led i detta arbete lyftes kontanthanteringen över i ett separat bolag, PSAB, från den 1 juni.

Ny lagstiftning

Den 1 januari 1999 trädde den nya lagstiftningen för Riksbanken i kraft. I och med detta lades den självständighet som penningpolitiken redan i praktiken åtnjöt också fast i lag. Ansvar för att leda banken, fatta beslut om penningpolitiken och främja ett effektivt betalningsväsende flyttades från fullmäktige till en direktion med sex heltidsanställda ledamöter.

Utmaningen för oss i direktionen var att finna bra former för arbetet i en ledning som fattar beslut kollektivt. En viktig fråga gällde den penningpolitiska processen, dvs. hur våra beslut skulle förberedas, fattas och presenteras. En annan viktig fråga var hur arbetet i övrigt skulle organiseras.

Det gällde att hitta arbetsformerna mycket snabbt eftersom Riksbanken måste fortsätta att fungera med full styrka från den 1 januari trots förändringarna.

Vid vårt första möte 1999 beslutade vi att en mer ingående diskussion om penningpolitiken i första hand ska ske vid särskilda direktionsmöten åtta till tio gånger om året. Vi enades även om att de erfarenheter som gjorts under åren med inflationsmål krävde vissa förtydliganden av penningpolitikens uppläggning.

Normalt inriktas politiken på att nå målet på 2 pro-

cents inflation med ett toleransintervall på ± 1 procentenhet, definierat som förändringen av konsumentprisindex, KPI. Preciseringsen innebar att vi konstaterade att det från tid till annan kan finnas skäl till att avvika från målet. Ett sådant skäl är om inflationen påverkas av tillfälliga faktorer som inte får någon mer bestående inverkan. Ett annat skäl att avvika från målet är om det skulle vara förenat med stora realekonomiska kostnader att snabbt föra inflationen tillbaka till den målsatta nivån. Om någon av dessa situationer skulle uppstå ska Riksbanken i förväg göra klart hur stora avvikelser vi anser är motiverade på ett till två års sikt. Detta gör det lättare att utvärdera den förda politiken.

Den nya riksbankslagstiftningen ändrade inte bara sättet att arbeta på banken, utan också kommunikationen med omvärlden. Var och en av oss i direktionen är ansvariga för att penningpolitiken förs på ett sådant sätt att penningvärdet värnas. Det individuella ansvaret och den formella självständigheten ställer krav på att omvärlden kan följa och utvärdera våra resonemang och beslut. Den slutsats som vi i direktionen drog av detta var att våra penningpolitiska diskussioner, och de ståndpunkter var och en av oss intar vid de tillfällen då vi fattar beslut om penningpolitiken, bör protokollföras på ett sätt som möjliggör individuell utvärdering. Vi beslutade därför vid vårt första möte i januari att publicera särskilda protokoll från de penningpolitiska mötena.

Det individuella ansvaret gör det också nödvändigt för oss i direktionen att ha möjligheten att redogöra för våra individuella uppfattningar om penningpolitiken i tal, intervjuer och artiklar.

Vår frispråkighet begränsas emellertid i ett avseende. Under perioden mellan ett penningpolitiskt möte fram till dess att protokollet publiceras kan vi inte

kommentera vad vi diskuterat vid mötet och inte heller ge uttryck för en annan uppfattning om penningpolitiken än majoritetens. Det är av denna anledning som vi ansträngt oss att göra perioden mellan mötet och publiceringen av protokollet så kort som möjligt.

De nya formerna för kommunikation har förändrat sättet att tolka penningpolitiken. Nu ska sex personers uppfattning om penningpolitiken vägas samman. Tidigare var uttalanden från Riksbanken i olika former en gemensam signal om den framtida politiken. Efter lagändringen redovisar direktionen normalt sin gemensamma uppfattning i inflationsrapporter, i pressmeddelanden i samband med penningpolitiska beslut och genom riksbankschefens anföranden inför finansutskottet två gånger om året. Våra erfarenheter från det första året av hur Riksbanken uppfattats är att det fungerat relativt väl, även om vi kan notera en viss personifiering av penningpolitiken. Vår förhoppning är att Riksbankens kommunikation utåt ska bidra till en bredare förståelse för de överväganden vi i direktionen står inför när vi fattar de penningpolitiska besluten.

Den ekonomiska utvecklingen

Under året ökade successivt optimismen kring den ekonomiska utvecklingen. Riksbanken sänkte under våren räntan till 2,90 procent, då inflationen förutsågs understiga målet. Gradvis visade den inkommande statistiken en allt ljusare bild. Tillväxten ökade, sysselsättningen steg och inflationstrycket förblev svagt, om än något ökande. Prognosen för det framtida inflationstrycket reviderades upp och mot slutet av året höjde Riksbanken räntan till 3,25 procent för att bidra till att den gynnsamma utvecklingen i den svenska ekonomin med hög tillväxt och låg inflation skulle bli bestående.

Stående: Kerstin Hessius, Lars Nyberg, Eva Srejber och Villy Bergström. Sittande: Lars Heikensten och Urban Bäckström.

Mer renodlad roll

Under ett antal år har Riksbanken arbetat för att renodla sin roll och fokusera på de huvuduppgifter som banken har – att upprätthålla ett fast penningvärde och främja ett säkert och effektivt betalningsväsende. Ett led i detta var den omorganisation av betalningsmedelsavdelningen som skedde under förra året. Genom att flytta över distributionen av sedlar och mynt till ett helägt dotterbolag, PSAB Pengar i Sverige AB, från den 1 juni 1999, ville Riksbanken inte enbart renodla sin tillsynsroll, utan även stimulera till en mer effektiv kontanthantering i samhället.

Urban Bäckström	Lars Heikensten	Eva Srejber
Villy Bergström	Kerstin Hessius	Lars Nyberg

Sagt under året

Förbereda EMU viktigt

”Det bästa sättet för Sverige att förbereda sig för EMU är att säkra sunda statsfinanser, god prisstabilitet och strukturella reformer. Det är faktiskt ett bra sätt att förbereda sig även för ett liv utanför EMU, men ett deltagande i valutaunionen kan öka avkastningen på en sådan politik. Största möjliga handlingsfrihet inför ett politiskt ställningstagande i EMU-frågan förutsätter också att vi fortsätter de praktiska förberedelserna för införandet av euron.” *Andre vice riksbankschef Eva Srejber vid Finansforum den 21 april.*

Stabil inflationstakt

”Riksbanken väger in läget på arbetsmarknad och den reala aktiviteten i sina bedömningar. Det finns på kort sikt ett utbytesförhållande mellan stabiliteten i inflationstakten och stabiliteten i den reala ekonomin. En obönhörlig stabilisering av inflationstakten mycket snävt kring 2 procent skulle tidvis leda till realekonomisk instabilitet. På lång sikt däremot finns inte något utbytesförhållande mellan inflation och sysselsättning. En låg och stabil inflation ger förutsättningar för snabb tillväxt och hög sysselsättning, enligt erfarenheter från tidigare perioder, såsom de två första decennierna efter kriget. Vi ser just nu en utveckling som tycks bekräfta den hypotesen.” *Vice riksbankschef Villy Bergström vid Norrbäcke Sparbank den 21 maj.*

Skattesänkningar behövs

”I Sverige behövs sannolikt skattesänkningar som långsiktigt gynnar såväl ekonomins utbud som efterfrågan och en långsiktig skattereform med den ambi-

tionen skulle vara önskvärd. Men i dagsläget – när tillväxten ser ut att hamna kring 3,5 procent i år och 3 procent nästa år – skulle skattesänkningar och reformer på arbetsmarknaden som främst gynnar ekonomins utbudssida öka möjligheterna för god tillväxt utan att bidra till ökat inflationstryck. Detta skulle minska riskerna för överhettning och underlätta samspelet mellan finans- och penningpolitik.” *Vice riksbankschef Kerstin Hessius vid Västmanlands Kommunförbund den 27 augusti.*

Inga hot mot prisstabiliteten

”För egen del ser jag i dagsläget inga direkta, omedelbara hot mot prisstabiliteten i den svenska ekonomin. Jag tror emellertid att en fortsatt stark efterfrågeutveckling – allt annat lika – ställer krav på att vi i Riksbankens direktion funderar kring hur vi bäst kan vinnlägga oss om en fortsatt stabil tillväxt i den svenska ekonomin. Min egen uppfattning är att det ännu inte finns skäl att minska den expansiva effekten på svensk ekonomi som penningpolitiken för närvarande har. Någon gång i konjunkturuppgången kommer det att krävas en ändring av penningpolitiken, men jag anser fortfarande att det är en öppen fråga när så ska ske.” *Riksbankschef Urban Bäckström vid Föreningsparbanken i Ulricehamn den 1 september.*

Mindre expansiv penningpolitik

”Efter de sänkningar som genomförts ligger idag reporäntan på 2,9 procent. Detta är troligen en nivå som är för låg över en hel konjunkturcykel även i en ekonomi där inflationsförväntningarna stabiliserats kring inflationsmålet på 2 procent. För att motverka att inflationen tar fart i samband med en konjunkturuppgång

måste alltså reporäntans nivå förr eller senare normaliseras. Inom Riksbanken pågår också en diskussion kring detta, något som framgår av det offentliggjorda protokollet från direktionens sammanträde den 12 augusti. Vår uppgift är alltså mot denna bakgrund att avgöra när – inte om – det är lämpligt att inleda rörelsen mot en mindre expansiv penningpolitik.” *Riksbankschef Urban Bäckström vid Stora räntedagen den 4 oktober.*

Reporäntan kan behöva höjas

”I dagens inflationsrapport dras slutsatsen att det är mer sannolikt att inflationen blir högre jämfört med huvudscenariot än att den blir lägre. Kom också ihåg att penningpolitiken måste blicka ett till två år framåt i tiden för att kunna göra störst nytta. Det talar för att Riksbanken går mot en situation där reporäntan kommer att höjas. I går fattade direktionen dock beslut om oförändrad reporänta, men om utvecklingen fortsätter i linje med de bedömningar vi nu gör, kommer – förr eller senare – reporäntan att behöva höjas.” *Riksbankschef Urban Bäckström i finansutskottet den 6 oktober.*

Inflationen kan stiga

”Vi räknar idag – i likhet med flertalet andra bedömare – med att inflationen ska stiga de närmaste åren. Bedömningarna om hur mycket inflationen stiger kan förstås variera. När den underliggande inflationen är 1,8 procent är det emellertid uppenbart att en höjning av reporäntan inte bör dröja särskilt länge, givet att inget oförutsett påverkar konjunkturbilden. Genom att agera i god tid skapas de bästa förutsättningarna för en stabil utveckling med en längre konjunkturuppgång.” *Förste vice riksbankschef Lars Heikensten vid Arbetslivsinstitutet den 26 oktober.*

Höjd reporänta

”För drygt en vecka sedan höjde Riksbanken reporäntan från 2,90 till 3,25 procent. Beslutet grundades på vår bedömning av inflationsutsiktterna såsom de presenterades i inflationsrapporten i oktober och på vår analys av den ekonomiska statistik som inkommit sedan dess. Vår avsikt är att bidra till en fortsatt gynn-

sam ekonomisk utveckling med stabila priser och en långsiktig god tillväxt genom att nu höja reporäntan. Med en något större höjning än väntat ville vi skapa förutsättningar för att reporäntan ska kunna hållas oförändrad under resten av året, givet att svensk ekonomi utvecklas i linje med Riksbankens bedömning.” *Riksbankschef Urban Bäckström vid Stora aktiekvällen i Göteborg den 22 november.*

”Ny ekonomi”?

”Finns det spår av en ’ny ekonomi’ i Sverige? Enligt direktionens bedömning, som redovisades i inflationsrapport 1999:3, har utväxlingen mellan inflation och tillväxt förbättrats något även om osäkerhet råder över storleksordningen. Sammantaget förefaller den svenska ekonomin endast delvis genomgått de strukturella förändringar som den amerikanska ekonomin gjort. Det återstår att se om den ’nya ekonomin’ kan få ytterligare genomslag i Sverige.” *Vice riksbankschef Kerstin Hessius vid Nationalekonomiska föreningen den 1 december.*

Anpassad penningpolitik

”Om tillgångsmarknader utsätts för kraftiga chocker i form av stora och plötsliga prisfall och detta utgör ett hot mot den finansiella stabiliteten kan Riksbankens penningpolitik anpassas med syfte att försöka återskapa stabilitet. En penningpolitisk lättnad under en period med drastiskt fallande tillgångspriser innebär att man underlättar för aktörerna att betala de skulder som uppkommit, vilket reducerar ekonomins sårbarhet för ytterligare chocker. Detta ska dock inte tolkas som att det är Riksbanken som ansvarar för att reda ut alla kriser när de väl uppkommit. Riksbanken kan, liksom Federal Reserve under hösten 1998, medverka till att begränsa spridningen av en kris i det finansiella systemet. Ansvar och kostnader faller alltid till största delen på marknadens aktörer, som bidragit till att en prisbubbla byggts upp.” *Vice riksbankschef Lars Nyberg vid Sveriges Trähusfabrikers Riksförbund den 15 december.*

Hög tillväxt och låg inflation

1999 var ett år med god tillväxt, accelererande sysselsättning och låg inflation. Tillväxten bedöms ha uppgått till cirka 3,5 procent samtidigt som inflationstakten var låg.

Sedan sommaren 1993 när ekonomin bottnade efter den kraftiga nedgången har tillväxten i ekonomin i genomsnitt uppgått till ca 3 och inflationstakten enligt KPI till 1,3 procent. Detta kan jämföras med andra halvan av 1980-talet då motsvarande tillväxtsiffra var 2,5 procent och inflationstakten 7,4 procent per år.

PENNINGPOLITIK

Målet för penningpolitiken är enligt riksbankslagen att upprätthålla ett fast penningvärde. Sedan januari 1993 har detta definierats som en inflationstakt på 2 procent. I början av 1999 preciserade Riksbankens nya direktion detta mål på följande sätt; målet för penningpolitiken är normalt sett att begränsa inflationen, mätt med konsumentprisindex, till 2 procent ± 1 procentenhet. I ett förtydligande konstaterade dock direktionen att det kan finnas skäl att avvika från denna regel t.ex. om inflationstakten påverkas av tillfälliga faktorer. Detta var fallet under 1999. I praktiken innebar detta att penningpolitiken 1999 baserades på en bedömning av den underliggande inflationen, definierad som UNDEX.

Framåtblickande penningpolitik

Penningpolitiken får störst effekt på inflationen först ett till två år framåt i tiden, varför Riksbanken måste basera sin politik på en bedömning av inflationsutvecklingen på denna tidshorisont. Penningpolitiken bedrivs normalt med hjälp av en enkel handlingsregel: om Riksbankens inflationsprognos ett till två år framåt i tiden visar att inflationen kommer att avvika från det

uppsatta målet ändras reporäntan.

Handlingsregeln är emellertid inte mekanisk. Inflationsprognoser görs med betydande osäkerhet. Riksbanken arbetar därför också med osäkerhetsbedömningar. Förutom ett huvudscenario, som anger den mest sannolika inflationsutvecklingen, vägs ett antal riskscenarier in i den slutgiltiga bedömning som ligger till grund för penningpolitiken. Vidare kan det finnas skäl att på marginalen väga in mer "tekniska" överväganden som har att göra bl.a. med effekter på de finansiella marknaderna av en reporänteändring.

Det kan också finnas skäl att under vissa specifika omständigheter tolka beslutsregeln på ett mer flexibelt sätt. I ett förtydligande av penningpolitikens inriktning angav direktionen i februari 1999 två skäl att avvika från det uppsatta inflationsmålet. Ett skäl är att konsumentpriserna ett till två år framåt påverkas av faktorer som inte bedöms få varaktig inverkan på inflationen. Sådana faktorer kan vara förändringar i hushållens räntekostnader eller av indirekta skatter och subventioner, som under en tid påverkar inflationsutvecklingen, men inte ger bestående effekter. Hänsyn till inverkan av tillfälliga faktorer av detta slag har tagits också tidigare vid politikens uppläggning. De inflationsbedömningar som gjordes under 1999 för perioden ett à två år framåt påverkades tydligt av sådana tillfälliga faktorer. Riksbanken bortsåg från dessa tillfälliga faktorer och penningpolitiken 1999 baserades därför på en bedömning av UNDEX -inflationen.

Ett annat skäl till att avvika från beslutsregeln kan vara att en snabb återgång till målet skulle ge upphov till stora realekonomiska kostnader. Det kan då finnas skäl att frångå tidshorisonten och försöka att återföra inflationen till målnivån mera gradvis. Under 1999 uppstod inte motiv till att avvika från beslutsregeln av detta skäl.

Viss inflationsuppgång mot slutet av året

Under 1999 uppgick den årliga genomsnittliga inflationen till 0,3 procent, mätt med KPI. Det innebär att den faktiska KPI-utvecklingen underskred det uppsatta prisstabilitetsmålet för penningpolitiken.¹ I januari 1999 uppgick inflationstakten, mätt med tolv månaderstal för KPI, till -0,4 procent medan den i december hade stigit till 1,2 procent. Trenden för inflationen, mätt med KPI, var med andra ord stigande under 1999.

En huvudorsak till att KPI-inflationen blev låg 1999 var att den påverkades av sänkta räntekostnader för egnahemsägare samt sänkta indirekta skatter och subventioner. Detta var tydligt identifierbara prisrörelser, som penningpolitiken enligt förtydligandet från februari 1999 varken kan eller bör motverka, så länge inflationsförväntningarna förblir opåverkade. Dessa tillfälliga faktorer dämpade konsumentprisutvecklingen under hela året, men effekten var starkast under första halvåret. Inflationen exklusive dessa effekter, dvs. den underliggande inflationen mätt med UNDI_X, uppgick i genomsnitt till 1,5 procent 1999. Mätt på detta sätt låg alltså inflationen inom det definierade toleransintervallet.

I början av 1999 uppgick UNDI_X-inflationen till 1,0 procent i årstakt. Effekten av prisökningar inom tjänstesektorn dämpades vid denna tid av långsamt stigande varupriser. Successivt under året skedde dock ett omslag i prisutvecklingen på importerade varor. Tendensen till fallande priser ersattes med en tendens till måttligt stigande priser, vilket bidrog till att UNDI_X-inflationen i december hade stigit till 1,9 procent.

Den främsta orsaken till denna uppgång var kraftigt stigande oljepriser, men också prisökningar inom andra varugrupper. Vid årets ingång uppgick det internationella råoljepriset till knappt 11 USD/fat, medan

1. För utvärderingen av den förda penningpolitiken under tidigare år hänvisas till den skriftliga redovisning Riksbanken lämnar till riksdagens finansutskott två gånger per år (se även Riksbankens inflationsrapporter).

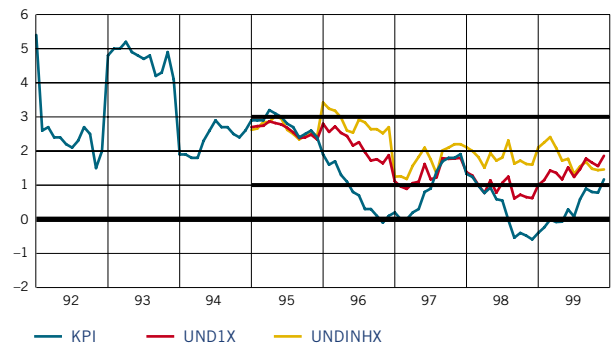
Olika inflationsmått.

(Samtliga beräknas månadsvis av Statistiska centralbyrån)

Konsumentprisindex (KPI) = Genomsnittlig prisutveckling för den privata konsumtionen.

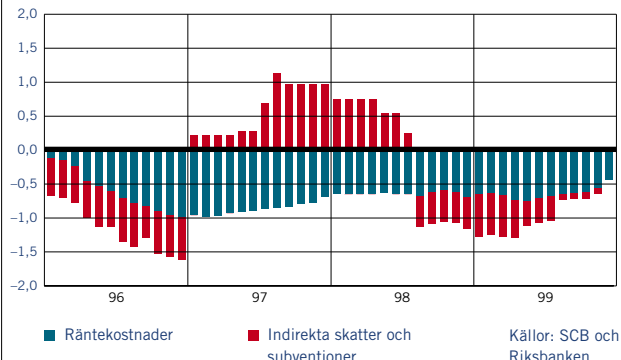
Underliggande inflation (UNDI_X) = KPI exklusive hushållens räntekostnader för egnahem och direkta effekter av ändrade indirekta skatter och subventioner.

Diagram 1. KPI och underliggande inflation. Årlig procentuell förändring

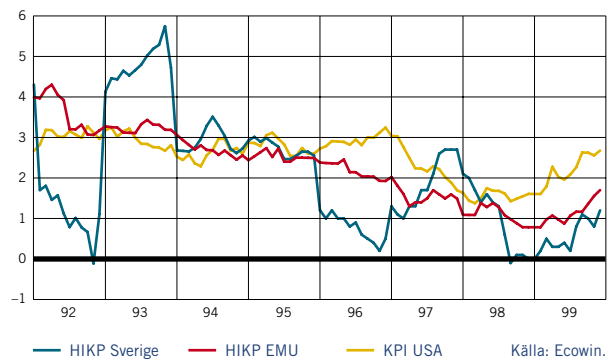
Anm. De horisontella linjerna från 1995 och framåt anger Riksbankens toleransintervall för förändringen i KPI.
Källa: SCB.

Diagram 2. Effekter på KPI av räntekostnader samt ändrade indirekta skatter och subventioner. Procentenheter

■ Räntekostnader ■ Indirekta skatter och subventioner Källor: SCB och Riksbanken.

Diagram 3. Internationell inflation. Årlig procentuell förändring

Inhemsk underliggande inflation (UNDI_{HX}) = KPI exklusive importprisförändringar, ändrade räntekostnader och ändrade indirekta skatter och subventioner.

Harmoniserat konsumentprisindex (HIKP) = KPI exklusive räntekostnader för egnahem, bostadsrättsavgifter, viss hälso- och sjukvård, fastighetsskatt egnahem, avskrivningar egnahem, del av reparationer egnahem, lotteri, tips och toto, försäkringar egnahem samt tomträttsavgäld egnahem.

priset vid årets slut var drygt 25 USD/fat. Högre oljepriser påverkar de svenska konsumentpriserna med en viss eftersläpning. Ungefär hälften av den sammantagna effekten uppkommer inom ett par månader, framförallt genom högre priser på bensin och eldningsolja. Priserna på dessa båda varor steg kraftigt under 1999, vilket bidrog till en ökning av tolv månaderstalet för UNDIIX-inflationen med 0,6 procentenheter. Resterande priseteffekt, via högre priser på insatsvaror, transporter m.m., bedöms påverka konsumentpriserna först efter ett till två år. En sådan påverkan förutsätter dock att denna oljeprisnivå visar sig långsiktigt hållbar, vilket inte bedöms som sannolikt.

Hur prisrörelser på olja ska behandlas ur penningpolitisk synvinkel är inte självklart. En oljeprisförändring kan i vissa fall ses som en utbudsstörning med i huvudsak tillfälliga effekter på inflationen och den bör i så fall tillmätas mindre betydelse vid penningpolitikens utformning. Oljeprisuppgången under 1999 påverkades dock även av den förbättrade internationella konjunkturen. Det går heller inte att utesluta att oljeprisutvecklingen påverkar inflationsförväntningarna i ekonomin och prisbildningen i övrigt.

Inflationstakten för den inhemska genererade inflationen, UNDIHX, som inte påverkas av dessa effekter fortsatte under 1999, liksom under 1998, att pendla kring 2 procent. I detta mått bortses från effekter av importpriser och därmed från t.ex. oljeprisuppgången men också från en betydande del av de prisdämpande effekter som följer med ett ökande internationellt varuutbyte. Under andra halvåret dämpades dock ökningstakten i UNDIHX i samband med avregleringar på el- och telemarknaderna. Den sammantagna effekten av dessa avregleringar uppgick i december till omkring -0,3 procentenheter.

Den svenska inflationen var 1999 lägre än i de flesta EU-länder. Den genomsnittliga inflationen enligt det internationellt harmoniserade konsumentprisindexet, HIKP, blev i Sverige 0,6 procent, medan genomsnittet för euroområdet var 1,1 procent.

Inflationsförväntningarna steg successivt under 1999 i takt med att konjunkturläget förstärktes och priserna steg i kölvattnet av främst oljeprisuppgången. Hushållens inflationsförväntningar på ett års sikt steg från 0,8 procent i januari till 1,6 procent i december.

Förväntningarna för den genomsnittliga inflationen under de närmaste två respektive fem åren uppgick i mars till omkring 1,5 procent. Dessa medelfristiga och långsiktiga inflationsförväntningar närmade sig sedan, i takt med stigande inflationsciffror, inflationsmålet på 2 procent, där de föreföll stabiliseras i slutet av året.

Snabb internationell scenförändring

Vid 1999 års början var det internationella ekonomiska stämmningsläget i många länder dämpat. Asienkrisen, som bröt ut under sensommaren 1997, fortsatte att påverka världsekonomin, liksom tillkommande ekonomiska problem i Ryssland i augusti 1998 och kollapsen för den amerikanska hedgefonden Long Term Capital Management i september 1998. BNP-tillväxten i OECD-området 1999 bedömdes stanna vid blygsamma 1,5 procent.

Framförallt fanns en betydande osäkerhet om läget på flera tillväxtmarknader. Exempelvis hade Latinamerika drabbats av problem i samband med en valutakris i Brasilien. Denna resulterade i att den brasilianska centralbanken i mitten av januari beslöt att låta sin valuta flyta fritt och i införandet av ett inflationsmål i juni 1999.

För flera OECD-länder fördes penningpolitiken i expansiv riktning under inledningen av 1999. I april sänkte den nyinrättade Europeiska centralbanken sin styrränta med 0,5 procentenheter.² Räntesänkningar förekom också i Storbritannien under våren. Dessa räntesänkningar bidrog till att läget stabiliserades på de internationella finansiella marknaderna under våren, även om läget då fortfarande var oklart.

I USA var dock konjunkturen fortsatt stark. Den amerikanska centralbanken hade redan under hösten 1998 sänkt sin styrränta i flera steg och under 1999 visade den rekordlånga amerikanska högkonjunkturen få tecken på att dämpas. Samtidigt fortsatte dock obalanserna att växa. Handelsbalansen fortsatte att försämrans sedan importen ökat snabbare än exporten och hushållens sparkvot sjönk ytterligare eftersom konsumtionen stimulerades av bland annat sjunkande arbetslöshet och höga börskurser. Vissa tecken kunde dock skönjas

2. Vid årsskiftet övertog den nya Europeiska centralbanken, ECB, ansvaret för penningpolitiken i euroområdet. Det primära målet för penningpolitiken i valutunionen är prisstabilitet, definierad som en årlig ökning av konsumentpriserna på under 2 procent i euroområdet mätt med HIKP.

mot årets slut på en avtagande aktivitetsnivå. Bland annat minskade konsumentförtroendet och bostadsinvesteringarna.

Tillväxten i den amerikanska ekonomin bidrog till en markant förstärkning av den internationella konjunkturbilden under loppet av året. Mest påtaglig var förbättringen i Japan där återhämtningen efterhand blev mer robust. Industriproduktionen överraskade positivt och Bank of Japans företagsbarometer Tankan visade under hösten på ljusare förväntningar i näringslivet. Återhämtningen i euroområdet förstärktes av stigande export och ett konsumentförtroende som låg kvar på historiskt sett hög nivå. Mot slutet av året hade bedömningen av tillväxten inom OECD-området reviderats upp till över 2,5 procent.

Den förbättrade världskonjunkturen bidrog till stigande internationella långräntor. Räntenivån för tioåriga statsobligationslån steg under 1999 med omkring 1,5 procentenheter i såväl USA som euroområdet. Denna markanta uppgång bör dock ses mot bakgrund av att Asienkrisen under 1998 drog ned långräntorna till "överdrivet" låga nivåer.

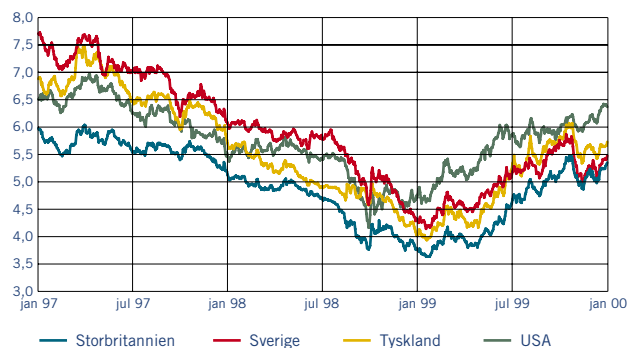
Utvecklingen innebar också ökad risk för att uppgången på sikt kunde leda till stigande inflationstryck. Flera centralbanker, som tidigare genomfört låtnader i penningpolitiken som ett svar på Asienkrisen och följd effekter av denna, började därför lägga om politiken i mindre expansiv riktning. Detta gällde såväl den amerikanska som den europeiska centralbanken. ECB höjde styrräntan i början av november med 0,5 procentenheter.

De internationella valutarörelserna dominerades 1999 av en förstärkning av yenen och en försvagning av euron. Det sistnämnda resulterade i paritet mellan euro och dollar i början av december. Vid årets slut hade euron försvagats med 13 procent gentemot andra valutor (handelsvägt). Denna försvagning bör dock ses mot bakgrund av en förstärkning mot slutet av 1998 för de valutor som övergick i euron.

Stark inhemsk konjunktur

En stark inhemsk efterfrågan i Sverige under 1999 begränsade effekterna av den internationella osäkerheten under årets första hälft. I takt med att denna osä-

Diagram 4. Tioårig obligationsränta i Storbritannien, Sverige, Tyskland och USA. Dagsnoteringar, procent

Källa: Riksbanken.

Diagram 5. Effektiva nominella handelsvägda växelkurser. Index: Första kvartalet 1999 = 100

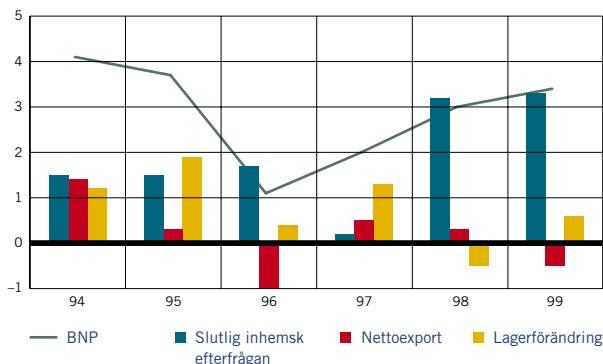
Anm. En stigande kurva i diagrammet innebär en förstärkning av valutan.
Källor: ECB och Riksbanken.

kerhet reducerades klarnade bilden av en stabil och bred konjunkturuppgång.

Utrikeshandelsstatistiken indikerar att varuexporten 1999 steg med cirka 5 procent samtidigt som varuimporten endast ökade med cirka 2 procent. Den svaga importutvecklingen är förvånande med tanke på den starka inhemska efterfrågan. Sannolikt har tillväxten i den privata tjänstesektorn bidragit till denna utveckling eftersom privata tjänster i allmänhet har ett lågt importinnehåll. En annan tänkbar orsak till den svaga importutvecklingen är en minskning av lagerinvesteringar.

Utrikeshandelns volymutveckling bidrog till en förstärkning av bytesbalansen, medan prisutvecklingen verkade i motsatt riktning. Övriga delar av bytesbalansen förändrades endast i begränsad utsträckning. Överskottet i bytesbalansen 1999 beräknas därför ha uppgått till cirka 55 miljarder (2,5 procent av BNP), vilket innebär ett överskott av samma storleksordning som 1998.

Diagram 6. BNP-tillväxten samt bidrag från slutlig inhemsk efterfrågan, nettoexport och lager. Procent respektive procentenheter

Anm. Uppgifterna för 1999 avser Riksbankens prognos i inflationsrapport dec. 1999. Källor: SCB och Riksbanken.

Hushållens konsumtion fortsatte att stiga kraftigt under 1999. Framförallt var det konsumtionen av varaktiga varor som ökade. En rad gynnsamma faktorer bidrog till konsumtionsuppgången. Ökad sysselsättning, kraftig reallönstillväxt och låga räntenivåer var avgörande faktorer. Hushållens förmögenhetsställning stärktes också betydligt framför allt som en följd av att aktie- och småhusinnehav ökade i värde. Hushållens tilltro till både den egna och Sveriges ekonomiska situation var god.

Uppgången i hushållens totala konsumtionsutgifter hade sedan mitten av 1990-talet varit förhållandevis stark jämfört med utvecklingen av hushållens realinkomster. Detta avspeglades i en minskning av sparandets andel av den disponibla inkomsten och i en ökning av hushållens skuldsättning. Trots denna uppgång var hushållens bruttoskuld, som andel av den disponibla inkomsten, avsevärt mindre vid utgången av 1999 än under slutet av 1980-talet.

Investeringsuppgången fortsatte under 1999. Industrikonjunkturen utvecklades bra, även om osäkerheten om styrkan i uppgången tidvis var stor till följd av motstridiga indikatorer. Industrins investeringar fortsatte att öka om än i en något dämpad takt jämfört med 1998. Den procentuella ökningstakten i bostadsinvesteringarna var hög från en mycket låg utgångsnivå. Det totala antalet påbörjade nya lägenheter steg med cirka 40 procent jämfört med 1998, men med stora geografiska skillnader. Huvuddelen av ökningen avsåg bostadsbyggande i storstadsregioner. Lagerförändringarna bedöms ha gett ett negativt bidrag till

BNP-tillväxten under 1999, även om millennieskiftets påverkan på lagren är svårbedömd.

Den starka sysselsättningsökning, som inleddes i början av 1998, fortsatte under 1999. Expansionen var koncentrerad till storstadsregioner och till privat tjänstesektor. Den öppna arbetslösheten föll successivt under året och uppgick vid årets slut till 5,3 procent av arbetskraften.

Mot slutet av 1999 uppstod på begränsade delar av arbetsmarknaden rekryteringsproblem. För ett trettio-tal av landets kommuner rapporterades flaskhalsproblem. Det var i huvudsak expansiva företag – främst inom verkstadsindustrin – som hade svårt att finna yrkesarbetare.

Ökningstakten i arbetsproduktiviteten bedöms ha varit 0,7 procent 1999, medan genomsnittet för föregående tre år var 1,7 procent. Det förefaller troligt att produktivetsutvecklingen 1999 hämmades av den kraftiga sysselsättningsökningen och av att denna främst avsåg tjänstesektorn. Även om det är rimligt att vänta sig att sysselsättningen, särskilt i de sektorer som producerar privata tjänster, ökar också i framtiden, talar den kraftiga sysselsättningsuppgången 1999 för att den senaste tidens svagare produktivetsutveckling är temporär. De långsiktiga ramarna som gäller för penning- och finanspolitiken, avregleringar på olika marknader, ökad internationell konkurrens samt spridningen av informationsteknologin bör förstärka produktivetsutvecklingen i framtiden.

Det successivt förbättrade konjunkturläget bidrog till en gynnsam utveckling av den offentliga sektorns sparande 1999, medan det strukturella överskottet minskade. Den offentliga sektorns totala sparande 1999 beräknas ha motsvarat 2,1 procent av BNP. Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld, som andel av BNP, minskade under året från 72 till 66 procent. Sverige tillhörde därmed de länder inom EU som uppvisade den snabbaste förbättringen av de offentliga finanserna.

Reporäntan sänktes ytterligare under våren

Under inledningen av 1999 förväntades de dämpade internationella konjunktur- och inflationsutsikterna medföra att inflationen i Sverige under de kommande

två åren skulle bli något svagare än enligt bedömningen i inflationsrapporten i december 1998. Det bedömdes finnas betydande risk för att inflationsmålet skulle underskridas på ett å två års sikt. Riksbanken beslöt därför den 11 februari att sänka reporäntan med 0,25 procentenheter till 3,15 procent samt in- och utlåningsräntorna med 0,5 procentenheter vardera till 2,75 respektive 4,25 procent.

I inflationsrapporten i mars 1999 konstaterades att den internationella prisutvecklingen till följd av Asienkrisen varit svagare än väntat, att den ekonomiska aktiviteten i euroområdet mattats av under vintern och att producentpriserna på världsmarknaden fortsatt att falla. Även om den inhemska efterfrågan förväntades stiga successivt var bedömningen i huvudscenariot att den underliggande inflationen, mätt med UNDI_X, skulle underskrida målet något. Därutöver bedömdes det finnas en viss nedåtrisk i inflationsbedömningen på grund av en sämre internationell konjunktur än vad som förutsatts i huvudscenariot. Mot denna bakgrund beslöt Riksbanken den 24 mars att sänka reporäntan med ytterligare 0,25 procentenheter till 2,9 procent. Under våren uppreviderades prognosen för såväl den svenska som den internationella tillväxten samt för den underliggande inflationen i Sverige. Utöver den förändrade konjunkturbilden bidrog bland annat stigande oljepriser till denna upprevidering. I den inflationsrapport som publicerades i juni 1999 bedömdes i huvudscenariot den underliggande inflationen, mätt som UNDI_X, uppgå till 1,9 procent på ett års sikt och 2,0 procent på två års sikt. Vidare gjordes bedömningen att den internationella riskbilden var symmetrisk; risken för en mer långvarig internationell konjunkturavmattning hade minskat.

De internationella konjunkturutsikterna fortsatte att förbättrats under sommaren och förhösten. Parallellt ändrades bedömningen av den inhemska efterfrågan i positiv riktning. I inflationsrapporten i början av oktober 1999 gjordes dessutom bedömningen att finanspolitiken skulle bli mer expansiv under 2000 och 2001 än vad som tidigare hade förutsatts. Resursutnyttjandet i ekonomin förväntades stiga, vilket bl.a. bedömdes leda till något högre löneökningar under 2000 och 2001 än vad som antagits i föregående rapport. Sammantaget var bedömningen i oktoberrapporten av den underliggande inflationen på ett till två

års sikt i stora drag oförändrad jämfört med föregående inflationsrapport. Emellertid bedömdes det finnas en viss uppåtrisk i inflationsutsikterna kopplat till framtida löneutveckling och den kraftiga konjunkturutvecklingen. Prognosen för UNDI_X-inflationen i huvudscenariot var 1,8 procent på ett års sikt och 2,1 procent på två års sikt. Riksbanken lämnade därför reporäntan oförändrad tills vidare.

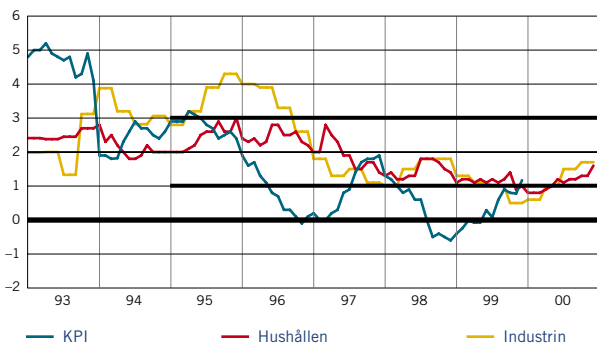
Reporäntan höjdes i november

Bilden av ett tilltagande inflationstryck förstärktes av den information som presenterades under senare delen av oktober och i november. De internationella konjunkturutsikterna försköts i positiv riktning samtidigt som högre råvaru- och insatsvarupriser förväntades leda till ett något högre pristryck från omvärlden. Detta i kombination med att svensk ekonomi kommit längre in i konjunkturuppgången medförde att Riksbanken den 11 november 1999 beslöt att höja reporäntan med 0,35 procentenheter till 3,25 procent. Denna höjning bedömdes skapa förutsättning att hålla reporäntan oförändrad under resten av året.

I inflationsrapporten i december var bilden av en stabil och bred svensk konjunkturuppgång oförändrad. Även om höjningen av reporäntan i november förväntades bidra till att dämpa aktiviteten något prognosticerades en BNP-tillväxt om 3,4, 3,7 respektive 3,3 procent för åren 1999–2001. Denna starka tillväxt förväntades under de kommande åren leda till kapacitetsrestriktioner som kan påverka prisutvecklingen. Liksom tidigare förväntades kronan komma att stärkas under kommande år, men denna förstärkning bedömdes ske i en något långsammare takt än i tidigare bedömningar.

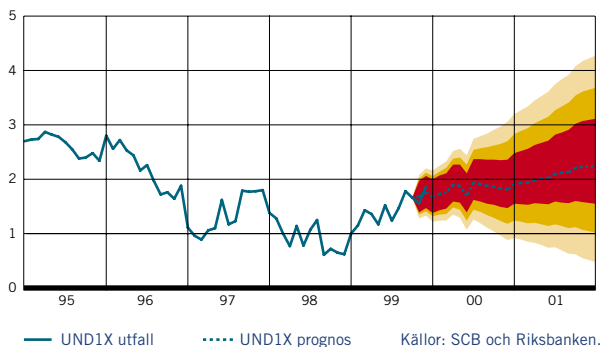
I huvudscenariot förväntades den underliggande inflationen, mätt med UNDI_X, uppgå till 1,8 procent på ett års sikt och 2,2 procent på två års sikt. Sammantaget bedömdes det finnas en viss uppåtrisk i inflationsbedömningen främst till följd av att inflationen kan komma att reagera snabbare och mer markant på den starka tillväxten i efterfrågan samt att det inte gick att utesluta en starkare importprisutveckling än i huvudscenariot. Med beaktande av denna riskbild bedömdes UNDI_X-inflationen bli ungefär 0,1 procentenheter högre än i huvudscenariot. Slutsatsen var att

Diagram 7. Faktisk inflation (KPI) samt hushållens och industrins inflationsförväntningar. Årlig procentuell förändring

Anm. De horisontella linjerna från 1995 och framåt anger Riksbankens toleransintervall för förändringen i KPI.
Källor: Konjunkturinstitutet och SCB.

Diagram 8. UND1X med osäkerhetsintervall enligt inflationsrapport december 1999. Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Riksbanken.

penningpolitiken framöver kunde behöva föras i mindre expansiv riktning om ekonomin utvecklas i linje med Riksbankens bedömning.

Det är Riksbankens ambition att agera på ett förutsägbart sätt. Sammantaget ändrade Riksbanken reporäntan vid tre tillfällen under 1999. Dessa beslut var alla väl i linje med vad marknaderna väntade sig och hade prissatt. De analyser och bedömningar som presenterades i inflationsrapporter, protokoll och i tal av direktionsledamöterna förefaller alltså ha bidragit till en relativt förutsägbart penningpolitik.

GULD- OCH VALUTARESERSV-FÖRVALTNING

Förutsättningar

Riksbanken ska enligt riksbankslagen hålla tillgångar i utländsk valuta, utländska fordringar och guld. Riks-

bankslagen tillåter vidare att dessa tillgångar placeras i statsobligationer, guld och andra lätt omsättningsbara tillgångar. Riksbanken håller en guld- och valutareserv av beredskapsskäl samt för att kunna genomföra penning- och valutapolitiken.

Guld- och valutareservens fördelning och sammansättning

Guldreserven är en buffert avsedd att användas i extrema lägen då övriga tillgångar inte är användbara eller tillgängliga. Guldreserven är 185,4 ton. Valutareserven investeras enligt en beslutad fördelning³ i fyra olika valutor: amerikanska dollar, euro, brittiska pund och japanska yen. Valutareserven är vidare uppdelad i en investeringsportfölj och en likviditetsportfölj. Investeringsportföljen är en långsiktig obligationsportfölj där syftet är att generera högsta möjliga avkastning medan likviditetsportföljen är avsedd att täcka det kortfristiga likviditetsbehov som Riksbanken har för att kunna fullgöra sina åtaganden. Därutöver har Riksbanken fordringar i särskilda dragningsrätter på IMF.

Det är främst genom att styra valutareservens känslighet för ränteförändringar som Riksbanken har möjlighet att påverka resultatet. Räntekänsligheten styrs av den genomsnittliga löptid valutareservens tillgångar placeras till. En längre löptid kan över tiden förväntas generera ett högre genomsnittligt resultat, detta sker dock på bekostnad av större fluktuationer i det kortsiktiga resultatet. Riksbanken har ett långsiktigt perspektiv i förvaltningen av Sveriges valutareserv varför en långsiktigt hög avkastning anses överordnad risken för kortsiktiga variationer i resultatet. Riksbanken har därför inriktat sig på att hålla förhållandevis hög räntekänslighet i valutareserven.

Marknadsutveckling under året kopplat till resultatet

Valutareservförvaltningen genererade ränteintäkter på 5,4 miljarder kronor under året medan den sammantagna vinsten blev 3,8 miljarder kronor. Förutom ränteintäkter påverkar prISRÖRELSER på valuta, räntebä-

3. Fördelningen är för närvarande 35 procent EUR, 35 procent USD, 15 procent JPY och 15 procent GBP, ± 3 procent.

rande värdepapper och guld resultatet även om det i huvudsak är orealiserade vinster/förluster. Valutakurs-effekten i valutareserven förbättrade resultatet med omkring 2 miljarder kronor och guldvärderingseffekten förbättrade resultatet med knappt 1 miljard kronor under 1999. Priseffekten i värdepappersportföljen drog däremot ned resultatet med drygt 4 miljarder kronor.

Valutakursutveckling

Den svenska kronan stärktes under 1999 mot euron men försvagades samtidigt mot yenen, mot den amerikanska dollarn och mot pundet. Sammantaget bidrog växelkursutvecklingen till att värdet av valutareserven räknat i kronor steg, vilket innebar att Riksbankens resultat förbättrades.

Kronans utveckling mot de valutor som ingår i valutareserven avspeglade framförallt kursrörelserna på den internationella valutamarknaden. Störst påverkan på valutareserven fick kursrörelserna i yen och euro. Under 1999 återhämtade sig den japanska ekonomin något och BNP steg åter efter en period med fallande produktion. Det förbättrade förtroendet för den japanska ekonomin stärkte den japanska valutan. Det kapitalinflöde som blev följden av utländska investerares intresse för japanska aktier bedömdes av många vara en viktig faktor bakom yens kraftiga förstärkning. Eurons försvagning under 1999 berodde troligen framförallt på att tillväxten i främst Tyskland utvecklades sämre än väntat. Samtidigt visade den rekordlånga amerikanska högkonjunkturen få tecken på att dämpas och dollarn fortsatte att stärkas något.

Ränteutveckling

Prisfall på den internationella obligationsmarknaden ledde till att marknadsvärdet av investeringsportföljen räknat i kronor minskade under 1999 vilket gav en orealiserad förlust. Den starka internationella konjunkturen var orsaken till uppgången i de internationella obligationsräntorna under andra hälften av 1999 och vid årets slut låg de 1–2 procentenheter högre än i slutet av 1998. Undantaget var de japanska räntorna, som trots en viss ljusning i den japanska ekonomin låg ca en halv procentenhet lägre i slutet av 1999 än året innan.

Guldprisutveckling

Priset på guld har fluktuerat kraftigt under året. Efter Storbritanniens annonsering om försäljning av 415 ton guld den 7 maj sjönk guldpriset under de kommande månaderna med cirka 10 procent.⁴ Den 27 september presenterade eurosysteemets centralbanker tillsammans med centralbankerna i Schweiz, Storbritannien och Sverige en överenskommelse om att begränsa framtida utförsäljning av guld. Denna annonsering ledde initialt till en kraftig prisuppgång. Guldpriset sjönk dock tillbaka under årets sista månader till en nivå nära den som rådde vid årets inledning.

Marknadsrisk i valuta- och guldreservförvaltningen

Riksbanken har möjlighet att påverka resultatet av förvaltningen genom att styra räntekänsligheten i valutareserven. Den genomsnittliga löptiden kan som tidigare nämnts betraktas som ett mått på valutareservens känslighet för ränteförändringar. Valutareservens genomsnittliga löptid har under 1999 varit ca fyra och ett halvt år. Marknadsvärdet på de tillgångar som Riksbanken förvaltar exponeras kontinuerligt för marknadsfluktuationer i t.ex. växelkurser, räntor och guldpris. Riksbanken mäter löpande effekten av fluktuationernas inverkan på värdet genom Value-at-Risk (VaR) analyser vilka kompletteras med stresstester. Value-at-Risk är en statistisk metod som kombinerar tillgångarnas priskänslighet för förändringar med verkliga historiska fluktuationer. VaR uttrycker den maximala vinst/förlust som kan förväntas uppstå under en viss tidsperiod och för en given sannolikhetsnivå. Riksbanken använder sig av Historisk simulering⁵ och beräknar VaR över en månads horisont och med en konfidensnivå på 95 procent. Baserat på dessa antaganden uppgick guld- och valutareservens totala VaR per den 30 december 1999 till 3,5 procent.

Med stresstest värderas effekten på valuta- och guldreservens marknadsvärde av extrema och ofördelaktiga rörelser i, för reserven, betydelsefulla mark-

4. Priset i guld kvoterar i USD.

5. Riksbanken använder sig av en metod som uppskattar VaR utifrån historisk volatilitet i tillgångspriser och med hänsyn till korrelationer mellan tillgångar och tillgångsslag.

Diagram 9. Riksbankens totala resultat samt resultatet genererat av guld- och valutareserven under fem år. Miljoner kronor

Källa: Riksbanken.

nadsparametrar. Ett scenario där den svenska kronan stärks med 5 procent mot övriga valutor, samtidigt som marknadsräntorna generellt stiger med 1 procentenhet skulle leda till en negativ värdeförändring för valuta- och guldreserven om cirka 8 procent.

RIKSBANKENS FINANSIELLA RISKHANTERING

Finansiell verksamhet genererar finansiella risker och hanteringen av dessa risker är en del av verksamheten. En väl utvecklad riskhantering är en förutsättning för en effektiv och ändamålsenlig förvaltning. I Riksbankens verksamhet uppstår finansiella risker inom valutareservförvaltningen, inom hanteringen av den inhemska portföljen och inom betalningssystemet. Här redogörs enbart för hanteringen av riskerna inom valutareservförvaltningen.

Ansvar för styrning, kontroll och rapportering av Riksbankens finansiella risker finns på flera nivåer. Det yttersta ansvaret för Riksbankens verksamhet ligger hos direktionen. Berörda avdelningar ska hantera de risker som genereras i den egna verksamheten. Beredningsgruppen för finansiella risker behandlar frågor som rör riskpolicy, risknivå, risklimit och utvärdering. Andra viktiga funktioner för styrning, kontroll och rapportering av finansiella risker är kontrollfunktionerna inom respektive avdelning. Under året har Riksbanken fortsatt sitt arbete med att utveckla den finansiella riskhanteringen bland annat genom att inrätta en ny avdelning för riskkontroll. Riskkontrollavdelningen är oberoende från affärsverksamheten och

rapporterar direkt till direktionen. Därutöver finns Riksbankens internrevision, som är en oberoende granskningsfunktion, direkt underställd direktionen.

Kreditrisk är risken för förluster till följd av att bankens motparter inte kan fullgöra sina åtaganden gentemot banken. För att begränsa Riksbankens motpartsrisker inom valutareserven används ett limitsystem som bland annat anger ratingkrav för godkända motparter och maximalt belopp som kan placeras på viss löptid hos motparten. Den aggregerade motpartslimiten är uttryckt som andel av valutareservens marknadsvärde. Emittentriskerna begränsas genom att innehaven i valutareserven i huvudsak består av placeringar i statspapper och värdepapper i andra institutioner som anses förknippade med ytterst låg kreditrisk.

Likviditetsrisk är risken för att betalningsåtaganden inte omgående kan fullgöras. Riksbanken håller en sådan likviditetsnivå att betalningsberedskap för både löpande och oförutsedda betalningsåtaganden kan fullgöras. I syfte att ytterligare reducera likviditetsrisken placerar Riksbanken i flera valutor, geografiska områden och instrument för vilka det existerar stora och likvida marknader.

Marknadsrisk är risken för förluster på tillgångar till följd av förändringar av räntor och valutakurser. Riksbanken hanterar ränterisken genom ett av direktionen fastställt intervall för valutareservens duration. Portföljernas duration kontrolleras dagligen. I den löpande verksamheten kompletteras durationsintervallet med andra risk- och positionsmått t.ex. Value-at-Risk (VaR⁶). Valutarisken hanteras genom att Riksbanken placerar i fyra olika valutor med begränsad korrelation. Fördelningen mellan de olika valutorna är fast och förvaltas därmed inte aktivt.

Operativ risk är risken för oväntade förluster till följd av fel som uppstår i det interna arbetet. Exempel på operativa risker är bristande efterlevnad av externa och interna regelverk, felaktiga värderingsmodeller, ej tillförlitliga IT-system, uteblivna eller ej existerande kontroller. Riksbankens operativa risker begränsas främst genom interna regelverk och riktlinjer samt genom tydliga och separerade ansvarsområden.

6. VaR är en statistisk metod som uttrycker den maximala potentiella vinsten/förlusten som med viss sannolikhet kan uppstå under en viss tidsperiod.

Stabiliteten god

En av Riksbankens huvuduppgifter är att med riksbankslagens formulering ”främja ett säkert och effektivt betalningsväsende”. Riksbanken redovisar mot den bakgrunden regelbundet sin syn på utvecklingen i det finansiella systemet. Riksbanken har också det praktiska ansvaret för genomförandet av stora betalningar (interbankbetalningar) och för kontantförsörjningen i samhället.

FINANSIELL STABILITET

Arbetet med att säkra stabiliteten i betalningssystemet har de senaste åren blivit allt viktigare. Det har sin grund både i de omfattande förändringar som skett i den finansiella sektorn och i de finansiella kriser som inträffat på flera håll i världen under 1990-talet. Riksbanken redovisar i rapporten *Finansiell stabilitet* två gånger om året sin syn på utvecklingen i det finansiella systemet och vad den innebär för stabiliteten.

Riksbankens sammantagna bedömning var i rapporterna att det svenska finansiella systemet är stabilt, men analysen visar vissa tecken på att en riskuppbyggnad skedde under 1999.

Ur Riksbankens perspektiv är den viktigaste aspekten de så kallade *systemrisk*er som involveras. Med systemrisk menas risken att en störning i en del av systemet får effekter som helt eller delvis slår ut även andra delar av betalningssystemet. Dessa risker är i sin tur främst förknippade med stora betalningar mellan de banker, som utför och förmedlar den typen av betalningar. Bankerna är därmed de centrala företagen i betalningssystemet och det är därför som dessa och i synnerhet de fyra stora svenska bankkoncernerna står i fokus för Riksbankens analys av det finansiella systemet.

Riksbankens analys av bankerna är uppdelad i tre

huvudområden, vilka i princip motsvarar olika tids-
horisonter.

Strategiska risker i banksektorn

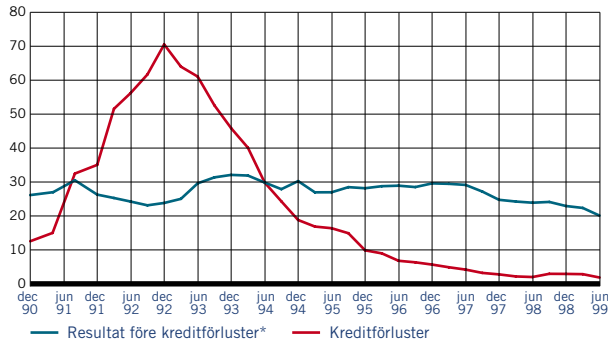
Det första området, analysen av *strategiska risk*er i banksektorn, innebär ett långsiktigt synsätt på risk där bankernas förmåga att skapa lönsamhet under överskådlig tid är i fokus. Svag intjäningsförmåga i bankerna riskerar att leda till ökat risktagande, vilket i sin tur kan leda till betydande förluster och ökad risk för betalningsinställelser. En långsiktigt låg lönsamhetsnivå kan även urholka bankernas finansiella motståndskraft och göra dem mer sårbara för olika störningar. Sammantaget bedömdes det svenska finansiella systemet som långsiktigt stabilt under 1999, även om det fanns vissa tecken på att en riskuppbyggnad skedde under året.

Bankerna uppvisade 1999 god lönsamhet som till stor del berodde på fortsatt låga kreditförluster. Kreditförlusterna skulle dock sannolikt öka vid en sämre allmän ekonomisk utveckling. Det fanns också en allmän tendens till ökade kostnader, vilket bidrog till att dämpa lönsamheten. En utmaning för bankerna är att upprätthålla tillräckliga marginaler för att täcka förluster i sämre tider. Strategiska frågor som ökad konkurrens, teknologisk utveckling och satsningar i Norden blir utslagsgivande för de svenska bankernas lönsamhet i ett längre perspektiv.

Kreditrisker i bankernas utlåning på medellång sikt

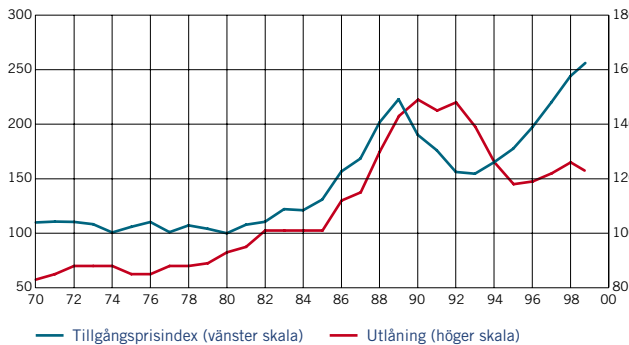
Det andra området som analyserades var *kreditrisk*er i bankernas *utlåning på medellång sikt*. Riskerna för kredit-

Diagram 1. De stora bankkoncernernas resultat före kreditförluster samt kreditförluster, fyra kvartals rullande medelvärde. Miljarder kronor, 1999 års priser

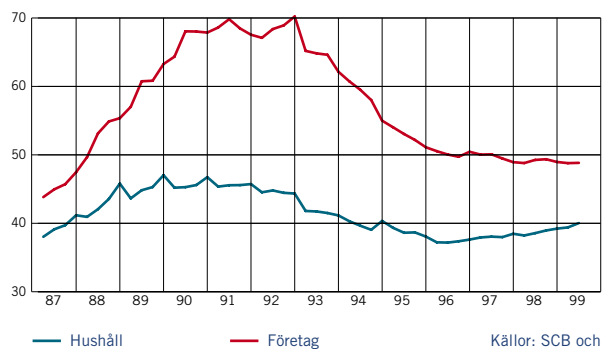
* Rensat för jämförelsestörande poster från och med 1990 och framåt.
Källor: Kvartals- och årsrapporter samt Riksbanken.

Diagram 2. Reala tillgångspriser och utlåning. Index: 1980 = 100 respektive procent av BNP

Källor: BIS och Riksbanken.

Diagram 3. Bankernas och bostadsinstitutens utlåning till hushåll och företag som andel av BNP. Procent

Källor: SCB och Riksbanken.

förluster i banksektorn utvärderades här med hänsyn till bedömningar av den allmänna ekonomiska utvecklingen. Under 1999 bedömdes risken för kreditförluster i bankerna som liten eftersom Sverige befann sig i en konjunkturuppgång. Utlåningen till både hushåll

och företag ökade under året. Låga nominella räntor och stigande tillgångspriser i kombination med den allt starkare konjunkturen bidrog till att hålla risken för kreditförluster nere. Det fanns dock tecken på en viss riskupbyggnad i hushållssektorn genom att skuldsättningen ökade i förhållande till den disponibla inkomsten. Betalningsförmågan i hushålls- och företagssektorerna var emellertid generellt sett god även om sårbarheten för stigande räntor ökade under året.

Motparts- och avvecklingsrisker

Det tredje området, analys av *motparts- och avvecklingsrisker*, fokuserade på de kreditrisker som uppkommer i transaktioner mellan finansiella företag och som kan medföra mycket plötsliga förluster. De stora bankerna har normalt betydande exponeringar mot varandra i form av motparts- och avvecklingsrisker. I transaktioner mellan bankerna aktualiseras därmed risken för att problem hos en aktör sprider sig till andra.

Riksbanken började i juni 1999 att inhämta kvartalsvisa rapporter från storbankerna om vissa enskilda exponeringar. Resultatet visade att dessa exponeringar var så stora att bankerna skulle kunna få problem även vid enstaka motpartsfallissemang. De största exponeringarna fanns i valutahandeln. Positivt var att bankerna under 1999 i viss mån förbättrade sin riskhantering på detta område genom att införa avvecklingslimiters och nettningsavtal med större motparter.

FINANSIELL INFRASTRUKTUR

För att betalningar ska kunna förmedlas mellan olika aktörer i samhällsekonomin krävs, förutom betalningsmedel, en teknisk och administrativ apparat – en *infrastruktur* – där betalningsuppdragen genomförs. Till infrastrukturen räknas de system som gör det möjligt att ingå och genomföra affärer med finansiella tillgångar. Infrastrukturen omfattar därmed marknadsplatser där finansiella tillgångar handlas, clearingsystem där betalningsuppdrag sammanställs och s.k. avvecklingssystem där ägande- och panträtter avseende finansiella tillgångar registreras och slutgiltigt överförs. Normalt är det enbart vissa *finansiella företag* som har tillträde till betalningssystemets infrastruktur. Pri-

vattpersoner och företag måste därför vända sig till dessa när de behöver använda sig av systemet.

RIX-systemet

Alla transaktioner i svenska kronor, som gör att en bank får ett krav på en annan bank eller blir skyldig att betala till en annan bank, regleras slutligt i Riksbankens elektroniska RIX-system. RIX-systemet är därmed knutpunkten i det svenska betalningssystemet. De flesta banker och betalningsinstitut (t.ex. bankgirot och postgirot) samt Riksbanken själv har ett konto i RIX-systemet.

Under 1999 dominerade två stora processer arbetet med RIX-systemet. Dels startade från årskiftet 1998/99 betalningsavveckling i euro, dels lades omfattande resurser ned på att testa och förbereda systemet inför millennieskiftet. Inför starten av Target (se nedan) utökades öppettiderna i RIX-systemet till kl. 07.00–18.00.⁷ De förlängda öppettiderna i kombination med ökad känslighet för störningar i system och kommunikation innebar att funktioner för övervakning och drift av systemet behövde förstärkas. Utvecklingsresurser koncentrerades för att säkerställa en kontinuerligt hög tillgänglighet samt för att förbättra reservrutiner i händelse av störning.

Under 1999 vidtogs också åtgärder för att minska behovet av likviditet i systemet, bland annat genom att deltagande banker justerade tidsschemat för avveckling. Fortsatta åtgärder för att ytterligare reducera likviditetsbehovet förbereddes.

Target-systemet

I samband med starten av EMU:s tredje steg infördes ett nytt EU-gemensamt betalningssystem, Target, där Riksbanken deltar. Eftersom Target endast genomför betalningar i euro delade Riksbanken i januari 1999 upp RIX-systemet i två separata delar, K-RIX för kronor och E-RIX för euro. Target är uppbyggt som ett decentraliserat nätverk, där de femton nationella centralbankerna i EU samt ECB ingår. Via de nationella centralbankerna binder Target samman cirka 5 000 kommersiella banker inom EU i ett gemensamt betalningssystem.

7. Efter att ha varit i funktion ett halvt år tidigare lades emellertid stängningstidpunkten för krondelen av systemet, K-RIX, till kl. 17.00 på deltagarnas begäran.

Syftet med Target är i första hand att skapa förutsättningar för att bedriva en gemensam penningpolitik inom EMU-området. Target ger emellertid också en helt ny möjlighet för bankerna att snabbt och säkert genomföra framförallt stora eurobetalningar. Target fungerar därmed som alternativ till traditionella betalningar via korrespondentbanker. Deltagare kan sända och ta emot såväl gränsöverskridande som inhemska eurobetalningar. Genom Target kan eurobetalningar genomföras i realtid, dvs. några sekunder. Betalningar via korrespondentbank tar normalt minst två dagar.

Gränsöverskridande betalningar i Target nådde på några veckor upp till 30 000 betalningar och ett belopp mellan 300 och 400 miljarder euro per dag. Denna nivå har sedan i stort sett bibehållits. Sveriges utnyttjande av Target är volymmässigt ca 1 procent och beloppsmässigt ca 2 procent.

Värdepappersavveckling

Värdepappersaffärer avvecklas när värdepapper byter ägare och betalning genomförs. Värdepappersavveckling bedrivs i Sverige av VPC AB. Avvecklingen genomförs på ett sådant sätt att värdepapper förs över till nya ägare vid samma tidpunkt som betalningen sker. Värdepappersavvecklingen har också betydelse direkt för Riksbanken. Betalningarna för värdepappersaffärerna sker genom Riksbankens betalningssystem RIX och Riksbanken tar säkerhet för de krediter som lämnas. Riksbanken deltar därför i arbetet med att vidareutveckla systemet. Riksbanken har under 1999 tillsammans med VPC arbetat med att utveckla nuvarande avvecklingssystem för penningmarknaden i syfte att få en effektivare koppling mellan VPC:s system och RIX.

KONTANTFÖRSÖRJNING

Riksbanken svarar för landets försörjning av sedlar och mynt. I uppgiften ingår att se till att det finns sedlar och mynt i tillräcklig omfattning för samhällets behov, med sådan säkerhet och kvalitet att tillverkning och spridning av förfalskade sedlar och mynt försvåras samt att allmänheten har förtroende för kontanter som betalningsmedel.

Riksbanken svarar för utformningen av sedlar och

mynt inklusive säkerhetsdetaljer. Detta görs i samarbete med AB Tumba Bruk som är helägt av Riksbanken. För att tillgodose kontantbehovet upphandlar sedan Riksbanken sedlar och mynt av AB Tumba Bruk. Lagerhållning sker såväl centralt som på beredskapslager i landet så att sedlar av rimlig kvalitet till rätt mängd av rätt valör kan levereras till rätt plats vid rätt tid.

Riksbanken ansvarar också för destruktion av utsorterade, förslitna sedlar samt inlösen av ogiltiga och skadade sedlar. För att få underlag för beslut i frågor om upphandling, distribution och lagerhållning av sedlar och mynt följer och utvärderar Riksbanken kontantflödena i samhället samt övervakar att kontanthandlingen utvecklas mot ökad effektivitet och säkerhet. En ytterligare uppgift är att sprida information i samhället om utvecklingen när det gäller sedlar och mynt.

Omstrukturering av betalningsmedelsavdelningen

Under 1999 har betydande förändringar genomförts inom Riksbanken avseende kontantförsörjningen. Betalningsmedelsavdelningen har omstrukturerats och huvuddelen av verksamheten har överförs till ett av Riksbanken helägt bolag, PSAB Pengar i Sverige AB. Bolaget, som startade sin verksamhet den 1 juni 1999, består av Riksbankens tidigare kontorsrörelse och omfattar den verksamhet som kontoren bedriver gentemot bankerna och posten.

Premieobligationsverksamheten avvecklades i samband med bolagiseringen och Riksbankens kassor stängdes för allmänheten.

Avsikten med förändringen är dels att renodla Riksbankens roll som tillsynsmyndighet, dels att öka incitamenten för effektivisering av kontantmarknaden.

PSAB har ensamrätt att hålla del av Riksbankens kontantlager och att förmedla kontanttransaktioner från banksystemet till bankernas konton i Riksbanken (RIX). Det åligger PSAB att agera konkurrensneutralt och icke diskriminerande gentemot kunder och andra aktörer. Riksbanken har en tillsyns- och övervakningsroll gentemot PSAB, som är reglerad i särskilt avtal.

Genom förändringen har antalet anställda i Riksbanken minskats kraftigt. Betalningsmedelsavdelningen hade före förändringen drygt 300 årsarbetare. Efter

förändringen har avdelningen 25 årsarbetare. Inom PSAB arbetar 239 personer.

Övriga händelser under 1999

Demonetarisering av äldre sedlar

Den 1 januari 1999 blev ett antal sedlar ogiltiga som betalningsmedel. Det avsåg 1965 års sedelserie samt 1 000-kronorssedeln från 1976, den blå 500-kronorssedeln från 1985 och 10-kronorssedeln (jubileumstian) från 1968. Under inledningen av året inlöstes en stor mängd av dessa sedlar, men trots det var vid årets slut fortfarande ett betydande belopp utestående.

Millennieskiftet

Millennieskiftet innebar för kontantförsörjningen i första hand ett krav att tillse att kontantreserver skulle finnas för en eventuellt ökad efterfrågan. Därför makulerades inga sedlar under 1999. Ökningen av utelöpande sedelmängd fortsatte i samma takt som under de senaste åren. Sedelmängden var som störst strax före jul då över 94 miljarder kronor i sedlar var ute i cirkulation. Motsvarande värde för 1998 var 83 miljarder kronor.

I förberedelsearbetet inför år 2000 var det viktigt för Riksbanken att övervaka allmänhetens förtroende för bankväsendet. Oro hos allmänheten för att bankerna inte skulle klara av eventuella problem skulle ha kunnat leda till extrem kontanteftersfrågan. Riksbanken arbetade därför under 1999 på olika sätt aktivt med saklig informationsgivning, bland annat i form av en informationsbroschyr.

Millennieskiftet förflöt lugnt både med avseende på systemstabilitet och kontantförsörjning. Inga allvarliga störningar har hittills rapporterats. Uppgången i sedel-efterfrågan i slutet på året går sannolikt endast i mycket begränsad omfattning att hänföra till hamstring.

Falsa sedlar

De senaste åren har ungefär 1 000 falska sedlar per år hittats i cirkulationen. Under 1999 har emellertid antalet falska sedlar mer än fördubblats. För att underlätta tidig upptäckt av falska sedlar har Riksbanken intensifierat informationen om hur man känner igen en äkta sedel. Falsa sedlar utgör dock fortfarande en mycket liten del av de nästan 300 miljarder sedlar som finns i cirkulation.

Globalt finansiellt samarbete för att förebygga kriser

Det övergripande temat för det globala finansiella samarbetet under 1999 var förbättringar av det internationella finansiella systemets funktion i ljuset av erfarenheterna från de senaste årens kriser. Diskussioner på detta tema har lett till nyinrättade grupperingar som Financial Stability Forum (FSF) och Tjugogruppen (G20), där Sverige inte ingår.

Riksbanken har deltagit i diskussionerna främst inom ramen för Internationella valutafonden (IMF), Bank for International Settlements (BIS) och samarbetet mellan industriländerna i Tio-gruppen (G10). Riksbanken deltar i dessa organ som centralbank och därmed expertorganisation vad gäller finansiella frågor. Riksbanken företräder då svenska intressen.

INTERNATIONELLA VALUTAFONDEN

Internationella valutafonden har som uppgift att verka för ett stabilt monetärt system och kan ge de 182 medlemsländerna temporär finansiering vid betalningsbalansproblem och svåra ekonomiska kriser. Vid sådan finansiering måste länderna vidta åtgärder för att komma till rätta med obalanserna i ekonomin. Sverige samarbetar i IMF med de övriga nordiska länderna och de baltiska staterna och representeras i IMF:s exekutivstyrelse av en gemensam exekutivdirektör⁸. Sveriges synpunkter på de ärenden som beslutas om i exekutivstyrelsen utarbetas av Riksbanken i samråd med Finansdepartementet.

Övervakning, utlåningsfaciliteter och finansiella resurser

Arbetet inom IMF var under 1999 främst inriktat på att förbättra organisationens förmåga att övervaka det in-

8. Danmark innehade exekutivdirektörsposten 1998–1999. Finland besätter posten 2000–2001 enligt gällande rotationsordning.

ternationella finansiella systemet, i syfte att förebygga uppkomsten av kriser. Ökad transparens samt lånemöjligheter före krisutbrott för länder med sund ekonomi är två delar i det förebyggande arbetet. Standarder för transparens inom finanspolitiken samt inom penningpolitiken och den finansiella stabilitetspolitiken har utvecklats och IMF har på försöksbasis börjat använda dessa vid sina årliga utvärderingar av medlemsländerna. IMF håller också på att bygga upp ett system för övervakning av den finansiella stabiliteten i medlemsländerna. Som ett steg i strävan mot ökad öppenhet har IMF uppmanat medlemsländerna att medge offentliggörande av rapporterna från de årliga utvärderingarna. Rapporten om Sverige är offentliggjord.

IMF:s finansiella bas förstärktes i januari 1999 då beslutet från 1998 om en höjning av insatskapitalet, de s.k. kvoterna, trädde i kraft. I samband med detta återbetalades de bilaterala medel som bl.a. Sveriges riksbank ställt till IMF:s förfogande under 1998 inom ramen för kreditarrangemangen GAB och NAB. Dessa arrangemang används för att förstärka IMF:s resurser vid kriser som hotar stabiliteten i det globala finansiella systemet och hade aktiverats till förmån för Ryssland och Brasilien.

Riksbanken garanterar fortsatt tillsammans med ett antal andra industriländer utlåning från BIS inom ramen för det av IMF stödda finansieringspaketet för Brasilien. Riksbankens kreditgaranti omfattar 300 miljoner US dollar. Riksdagen beslöt under våren 1999 att Riksbanken skulle få en statsgaranti för sin del av kreditgarantin till BIS.

Riksbankens åtagande inom lånearrangemanget ”Second Line of Defence” för Sydkorea kvarstår, även om det bedöms som osannolikt att det kommer att aktiveras.

IMF:s mjuka utlåning till u-länder

Under året har IMF arbetat intensivt med att få till stånd en uppgörelse om finansiering av IMF:s mjuka utlåning till u-länder.⁹ I september 1999 beslutades dels att genomföra en förstärkning av IMF:s/Världsbankens initiativ för skuldlättnad avseende de fattigaste och mest skuldsatta u-länderna¹⁰, dels hur kostnaderna för detta samt för subventionerna av räntan på fondens strukturanpassningslån¹¹ fortsatt skulle finansieras. Finansieringen avses delas mellan IMF och bilaterala (lån)givare. Fortfarande krävs ett antal nationella beslut innan den nya faciliteten kan träda i kraft.

IMF har på senare tid fört fram olika önskemål om bidrag från Riksbanken till den mjuka utlåningen. Enligt Riksbanken är den lagliga grunden för en sådan medverkan från Riksbankens sida oklar. Riksbanken har därför hemställt att regeringen ska lämna ett förslag till riksdagen om att riksbankslagen ska ändras så att det blir klart att Riksbanken under vissa förutsättningar får medverka i finansieringen även av IMF:s mjuka utlåning.

EUROPEISKA UNIONEN

Under 1999 fortsatte Riksbanken att delta i samarbetet med övriga centralbanker inom Europeiska unionen (EU). Riksbanken var även, vid sidan av Finansdepartementet, representerad i EU:s ekonomiska och finansiella kommitté och i Ekonomisk-politiska kommittén, som bland annat ska främja samordningen av ländernas ekonomiska politik. Vidare deltog Riksbanken i Ekofin-rådets två informella möten. Riksbanken deltog även i EU-samarbetet genom sin representation i Kommissionens rådgivande bankkommitté (BAC), samt i kommittéer inom Kommissionens statistikbyrå Eurostat.

Samarbete mellan EU:s centralbanker

Införandet av euron i EMU:s tredje steg präglade samarbetet mellan centralbankerna i EU under året. Eurosystemet är samlingsnamnet för ECB och de nationella centralbankerna i euroområdet. ECB-rådet, som utgörs av medlemmarna i Europeiska centralbankens (ECB) direktion och centralbankscheferna i de länder

som infört euron, fattar beslut om utformningen av eurosystemets penningpolitik. Riksbanken ingår inte i ECB-rådet, då Sverige inte deltar i EMU:s tredje steg.

Riksbanken ingår i ECB:s allmänna råd. Bland rådets uppgifter ingår bl.a. att stärka samordningen av penningpolitiken mellan eurosystemet och de utanförstående länderna. Allmänna rådet bidrar härutöver till vissa av ECB-rådets uppgifter, t.ex. inom statistikområdet, men har inte någon beslutsrätt i dessa frågor. Alla centralbanker i EU bidrar vidare till ECB:s bevakning av utvecklingen i de offentliga finanserna i medlemsländerna samt i övervakningen av förbudet mot centralbanksfinansiering och förmånsbehandling i finansieringen av offentliga utgifter. ECB underströk vikten av en fortsatt konsolidering av de offentliga finanserna inom EU. ECB:s årsrapporter behandlar utvecklingen inom hela EU, och Riksbanken deltog i utarbetandet av en sådan rapport under våren 1999.

Till stöd för samordningen inom Europeiska centralbankssystemet (ECBS) har ECB-rådet inrättat fjorton kommittéer där representanter för de nationella centralbankerna ingår. Dessa kommittéer sammanträder i olika konstellationer och Riksbanken inbjuds att delta när frågor inom allmänna rådets kompetensområde behandlas.

EU:s ekonomisk-politiska samordning och övervakning

Utöver samordning och övervakning av den ekonomiska politiken i medlemsländerna, dominerades arbetet i Ekofin-rådet, vars överläggningar i första hand bereds av Ekonomiska och finansiella kommittén, under året av internationella finansiella strukturfrågor samt av de prioriteringar som lagts fast av EU-ordförandeländerna Tyskland och Finland (den europeiska sysselsättningspakten, koordinering av den ekonomiska politiken inom EU/EMU, skattepolitiskt samarbete samt utvecklingen av den inre marknaden för finansiella tjänster).

9. Den mjuka utlåningen är utlåning till subventionerad ränta och är endast avsedd för u-länder.

10. Det s.k. HIPC-initiativet (HIPC – Heavily Indebted Poor Countries).

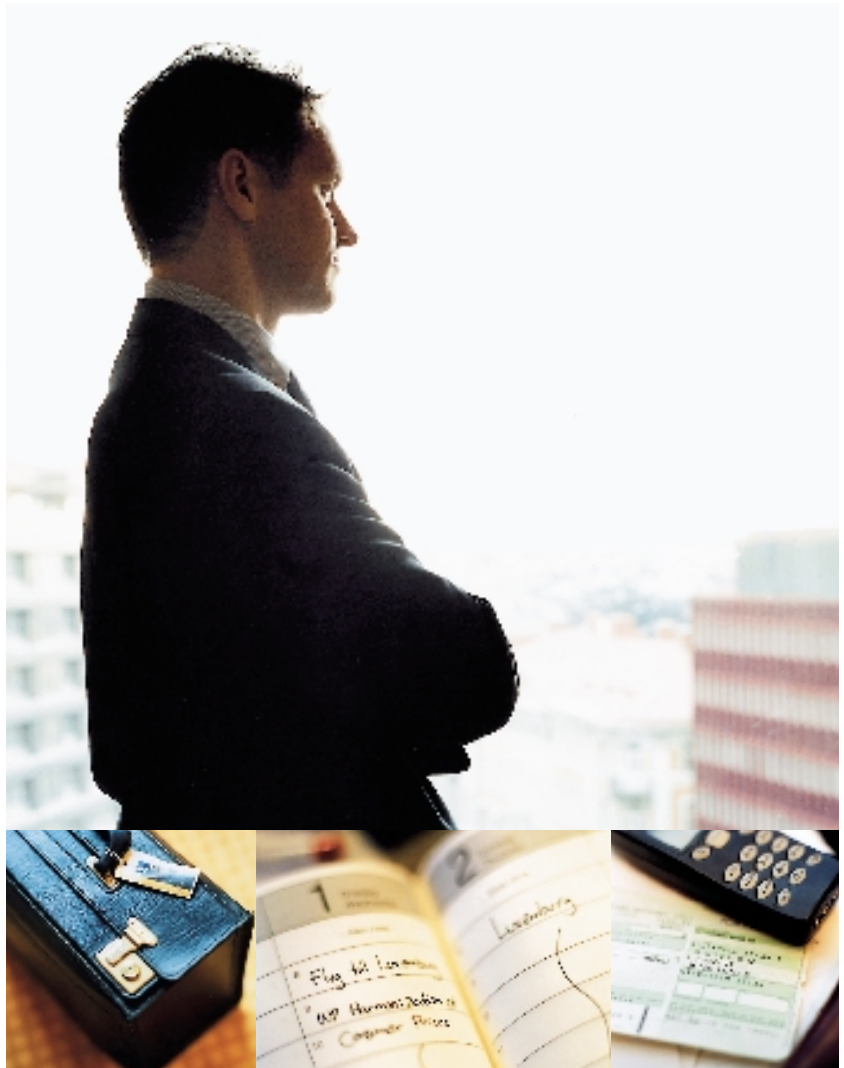
11. Enhanced Structural Adjustment Facility (ESAF) förlängs sålunda för perioden 2001–2005 men ska enligt beslut vid Interimkommitténs möte hösten 1999 byta namn till Poverty Reduction and Growth Facility (PRGF).

De elva euroländerna träffas separat i samband med Ekofin-rådets möten för att diskutera eurorelaterade frågor. Denna s.k. Euro-11-grupp har under året även fortlöpande följt utvecklingen i varandras ekonomier och successivt fått en ökad betydelse för samordningen av ländernas ekonomiska politik.

Under de senaste åren har en rad processer för koordinering av den ekonomiska politiken inom EU etablerats. Under hösten arbetade Ekonomiska och finansiella kommittén och Ekofin-rådet med en översyn av strukturerna för koordinering av den ekonomiska politiken med en tydlig ambition att minska överlappningen mellan de olika processerna samt att ytterligare stärka de allmänna riktlinjernas centrala roll i övervakningen och samordningen av den ekonomiska politiken. Europeiska rådet ställde sig vid sitt möte i Helsingfors i december 1999 bakom Ekofin-rådets rapport om detta.

De allmänna riktlinjerna

De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken i EU och medlemsländerna kan ses som en övergripande finansplan för unionen. De utarbetas årligen av kommissionen och antas sedan av Ekofin-rådet efter diskussion i Europeiska rådet. 1999 års riktlinjer gav betydligt mer detaljerade och länderspecifika rekommenda-

Namn: **Hans Dellmo** Ålder: **36** År i banken: **6** Avdelning: **Ekonomiska avdelningen**

Är: **"Resande inflationsanalytiker"**

Internationell utblick

"Jag har alltid varit nyfiken och gillat att resa och uppleva andra länder. Så det var inte något svårt beslut när Riksbanken gav mig möjlighet att jobba ett år på EU-kommissionen i Bryssel. Efter ett år i Bryssel fortsatte jag till Europeiska centralbanken i Frankfurt där jag tillbringade två år. Det var spännande att vara med i arbetet med att ta fram konvergensrapporten. Vi tittade på vilka länder som skulle uppfylla kriterierna för ett deltagande i EMU och om det var hållbart i längden. Jag var också med i det skede då man byggde upp hela analysmodellen på ECB. Som svensk på ECB blev man respekterad trots att Sverige står utanför EMU. Vi anses som kompetenta och språkkunniga.

Åren utomlands var väldigt utvecklande. Att analysera euroområdet gav upphov till helt nya och annorlunda frågeställningar. Bland det roligaste var annars att få jobba med människor från 15 olika länder. Och så maten i Bryssel naturligtvis!"

tioner än tidigare års riktlinjer. Riktlinjerna pekade också på behovet av att stärka koordineringen mellan aktörerna med ansvar för olika politikområden inom ramen för fortsatt självständighet för ECB och de nationella centralbankerna vid utformningen av penningpolitiken.

Stabilitets- och tillväxtpakten

För att förhindra att ett enskilt EU-land får problem med sina offentliga finanser och för att säkerställa en varaktig konvergens mellan EU-ländernas ekonomier upprättades stabilitets- och tillväxtpakten 1998. Pakten ställer bland annat krav på att länderna ska uppnå nära balans eller överskott i sina offentliga finanser på medellång sikt. Till grund för övervakningen på detta område ligger de stabilitets- och konvergensprogram som EU-länderna ska presentera en gång per år. Ekonomiska och finansiella kommittén och Ekofin-rådet bedömde en omgång sådana program under årets första månader och konstaterade att budget- och skuld-läget hade förbättrats ytterligare i de flesta EU-länder under 1998. Flertalet länder bedömdes nå paktens medelfristiga budgetmål om nära balans eller överskott i de offentliga finanserna till 2002. Samtidigt poängterade Ekofin-rådet att de flesta länderna behövde anstränga sig ytterligare för att skapa marginaler för oförutsedda händelser samt för att klara framtida kostnader till följd av Europas åldrande befolkning.

Sysselsättningspakten

Sysselsättningspakten sammankopplar Luxemburg-processen (om arbetsmarknaden) och Cardiffprocessen (om strukturreformer på varu-, tjänste- och kapitalmarknaderna) med den makroekonomiska dialogen, som lanserades under det tyska ordförandeskapet. Inom ramen för denna dialog diskuteras ekonomisk-politiska frågor mellan aktörer med ansvar för olika politikområden, inklusive centralbankerna, regeringarna och arbetsmarknadens parter. Den första dialogen ägde rum i november 1999. Riksbanken representerar, enligt en särskild överenskommelse, under ett år centralbankerna i de fyra utanförstående länderna. Avsikten är att härnäst träffas två gånger per år.

ÖVRIGT

INTERNATIONELLT SAMARBETE

Bank for International Settlements

Bank for International Settlements (BIS) har till uppgift att främja samarbete mellan centralbanker. BIS fungerar som utredningsorgan och diskussionsforum för medlemsbankerna. BIS utför också finansiella transaktioner för centralbankernas räkning och fungerar därtill som sekretariat för vissa G10-kommittéer. Riksbankschefen valdes under 1999 till president och ordförande i BIS styrelse för en treårsperiod.

Tiogruppen

*Tiogruppen (G10)*¹² utgör ett informellt forum för internationellt ekonomiskt samarbete. Den har sitt ursprung i en överenskommelse om att ställa resurser till IMF:s förfogande för att avhjälpa betalningsbalanskriser som kan hota stabiliteten i det internationella monetära systemet. Denna överenskommelse kallas ”General Arrangements to Borrow”(GAB). Samarbetet inom G10 bedrivs både mellan medlemsländernas centralbanker och mellan centralbanker och finansministerier. Den svenske finansministern var under 1999 ordförande i G10:s grupp av ministrar och centralbankschefer.

Arbetet inriktades under 1999 på att åstadkomma bättre lösningar av uppkomna internationella finansiella kriser. Diskussionerna rörde framförallt olika sätt att konstruktivt involvera den privata sektorn. Bland annat diskuterade G10 i samarbete med ett stort antal finansiella institutioner möjliga förändringar på obligationsmarknaderna i syfte att finna strukturer som underlättar en ordnad omförhandling av statsskuld vid en finansiell kris.

På uppdrag av G10-ländernas centralbankschefer lade *Baselkommittén för banktillsyn* i mitten av året fram ett förslag till reformerade kapitaltäckningsregler för banker. Förslaget bereddades vidare genom inhämtande av synpunkter från den finansiella sektorn, och parallellt inleddes ett arbete med att precisera olika delar av

12. I G10 ingår elva länder: Belgien, Frankrike, Italien, Japan, Kanada, Nederländerna, Schweiz, Storbritannien, Sverige, Tyskland och USA.

förslaget. *Kommittén för betalningssystem* arbetade under året med frågor kring massbetalningssystem och avvecklingsrisker i samband med valutahandel och utarbetade principer för hur betalningssystem för stora betalningar ska vara uppbyggda. Eurocurrency-kommittén bytte namn till *Kommittén för det globala finansiella systemet* och diskuterade under året främst olika systemfrågor i kölvattnet av de senaste årens finansiella kriser.

Financial Stability Forum och G20

I början av 1999 beslutade samarbetsgruppen för de sju stora industriländerna (G7), att skapa ett nytt forum för att främja finansiell stabilitet, *Financial Stability Forum* (FSF)¹³. FSF ska svara mot det behov av informationsutbyte och samordning mellan olika nationella tillsynsmyndigheter och tillsynsmyndigheter för olika finansiella branscher som kriserna påvisat. BIS-chefen är ordförande i FSF och BIS tillhandahåller även sekretariatet. För att driva arbetet framåt har ett antal arbetsgrupper bildats. Sverige har inte någon reguljär plats i forumet, men Riksbanken deltar i en av undergrupperna som representant för Baselkommittén för banktillsyn.

G7 beslutade i september 1999 att bjuda in ett antal s.k. tillväxtmarknader till ytterligare ett forum, G20¹⁴, för att diskutera internationella finansiella frågor. Bakgrunden till detta är att tillväxtmarknaderna har fått allt större betydelse för stabiliteten i det internationella finansiella systemet och att G7-länderna ville ha en informell grupp för diskussion med dessa länder. Sverige har ingen egen plats i gruppen, men representeras genom att EU:s ordförandeland deltar i mötena. Från svensk sida har Riksbanken stött ansträngningarna för att fördjupa samarbetet med tillväxtmarknaderna men betonat vikten av en central roll på detta område för IMF, där praktiskt taget alla världens länder är representerade och där ett kontinuerligt samarbete äger rum.

Teknisk assistans

Teknisk assistans syftar till att hjälpa andra länder att bygga upp sakkompetens på olika områden. Riksbanken bidrar både bilateralt och genom insatser inom ramen för IMF/G10-samarbetet och EU-TACIS med att höja kompetensen hos andra centralbanker i typis-

ka centralbanksfunktioner. Assistansen har främst getts till tidigare planekonomier och länder under utveckling.

Efterfrågan på Riksbankens bilaterala tekniska assistans har fortsatt att öka under 1999. I synnerhet gäller detta inom området penningpolitik med inflationsmål. På detta område har Riksbanken särskild sakkunskap som är värdefull för det växande antal länder som nyligen börjat tillämpa eller överväger att i framtiden tillämpa denna typ av penningpolitik. Intresset har även ökat när det gäller hanteringen av bankkriser.

HANDLINGSBEREDSKAP FÖR

EMU I DEN FINANSIELLA SEKTORN

Enligt ett riksdagsbeslut från december 1997 ska Sverige hålla dörren öppen för att senare införa euron som valuta i Sverige, bland annat genom att fortsätta arbetet med nationella praktiska förberedelser så att en eventuell framtida övergång till euro kan genomföras på ett bra sätt. De nationella praktiska förberedelserna koordineras inom regeringskansliet av Finansdepartementet och omfattar områdena näringsliv, finansiell sektor, offentlig sektor, juridik och medborgarfrågor.

Riksbanken samordnar euroförberedelserna i den finansiella sektorn och samarbetet går under beteckningen SIFS (Samråd och Information med den Finansiella Sektorn). SIFS består av en styrgrupp och sex undergrupper. SIFS styrgrupp¹⁵ leds av Riksbanken och där diskuteras frågor som rör de praktiska euroförberedelserna i den finansiella sektorn som helhet. I undergrupperna ingår sakområdesexperter från Riksbanken och olika delar av den finansiella sektorn. Arbetet i SIFS undergrupper har nära koppling till det arbete som sker i Riksbankens interna organisation för EMU-förberedelser. Sex av åtta interna projektområ-

13. FSF består av Australien, Frankrike, Hongkong, Italien, Japan, Kanada, Nederländerna, Singapore, Storbritannien, Tyskland och USA. De viktigaste internationella finansiella institutionerna (IMF, Världsbanken, BIS och OECD) är också representerade. Vidare deltar representanter för de mest centrala grupperingarna för regelfrågor och tillsyn samt vissa centralbankskommittéer.

14. G20 består av Argentina, Australien, Brasilien, Frankrike, Indien, Indonesien, Italien, Japan, Kanada, Korea, Kina, Mexiko, Ryssland, Saudiarabien, Storbritannien, Sydafrika, Turkiet, Tyskland och USA. Vidare ingår ordförandena för EU-rådet, ECB, Utvecklingskommittén och Internationella monetära och finansiella kommittén samt de högsta cheferna för IMF och Världsbanken.

15. I SIFS styrgrupp ingår representanter från Bankföreningen, Bankgirocentralen, OM Stockholmsbörsen, VPC, Riksgäldskontoret, Finansbolagens Förening, Fondhandlareföreningen, Fondbolagens Förening, Försäkringsförbundet och Finansinspektionen. Dessutom är Finansdepartementets eurokoordinator och ordföranden i Bankföreningens eurostyrgrupp ständigt adjungerade.

den har en motsvarighet i en SIFS-undergrupp: räntestyrningssystemet, betalningssystemet, sedlar och mynt, statistik, juridik och information.

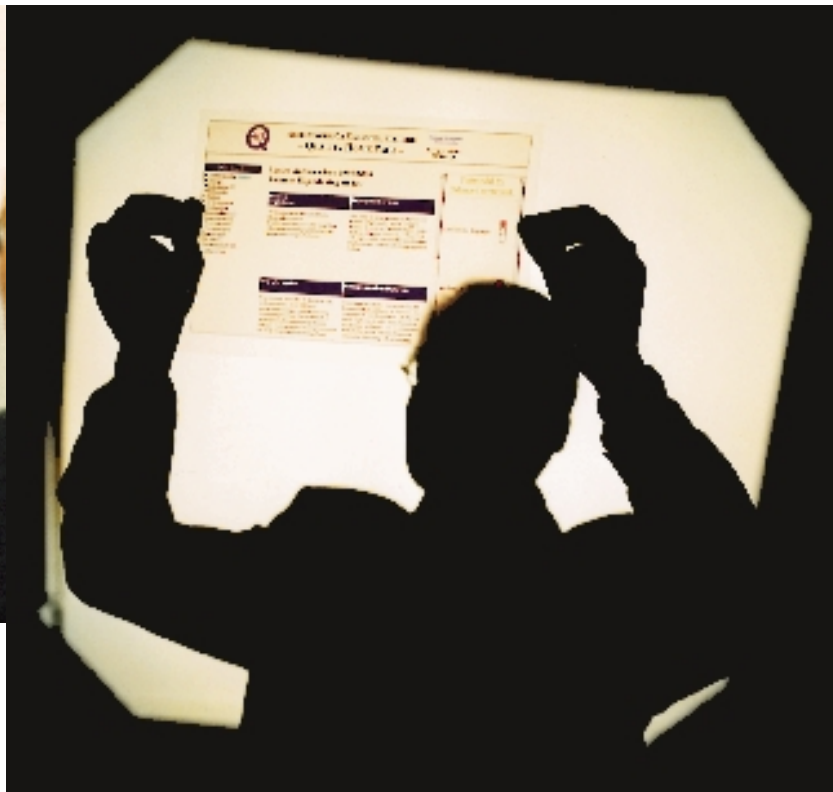
Inom ramen för SIFS-samarbetet utarbetades två lägesrapporter under 1999. I den ena behandlas bland annat Riksbankens nya ställning och roll i Europeiska centralbankssystemet, samt de eurotjänster som den svenska finansiella sektorn erbjudit sedan årsskiftet. I den andra lägesrapporten presenteras en övergripande analys av den svenska finansiella sektorns ledtider för att klara en omställning till euro vid ett eventuellt svenskt deltagande i valutaunionen. Ledtiderna varierar mellan olika aktörer, bland annat beroende på hur komplexa datasystem som används och i vilken utsträckning lag- och regeländringar behövs. Flera aktö-

rer, inklusive Riksbanken, OM Stockholmsbörsen, VPC och Riksgäldskontoret, klarar en stor del av de tekniska och praktiska förändringar av verksamheten som måste genomföras *före* själva inträdet inom ett år från ett svenskt beslut om deltagande.

För Riksbankens del återstår en rad anpassningsåtgärder inför ett eventuellt deltagande i valutaunionen. Exempelvis måste Riksbankens räntestyrningssystem anpassas till eurosystemets krav. Detsamma gäller Riksbankens betalningssystem RIX, redovisningssystemet, statistikinsamlingen och det legala ramverket. En fråga som särskilt studerats är ledtiderna för att introducera sedlar och mynt i euro i Sverige, som är en av de trånga sektorerna för den slutliga övergången till euron som legalt betalningsmedel.

Statistikverksamheten är viktig för Riksbanken. Målet är att framställa och presentera aktuell och högkvalitativ statistik om betalningsbalans och finansmarknader. Johan Östberg är chef för enheten Metod och publicering som bidrar till att statistikverksamheten blir transparent.

Statistikarbete för ökad kvalitet

Inom Riksbanken sker en omfattande produktion av finansiell statistik inom områden som finansiella institut och marknader samt betalningsbalans. Statistiken ger underlag för att analysera de finansiella marknadernas utveckling, penningpolitikens genomslag och stabiliteten i betalningssystemet. Statistiken används både av Riksbanken och av andra användare, t.ex. Statistiska centralbyrån. Betalningsbalansuppgifterna är ett viktigt underlag vid sammanställningen av nationalräkenskaperna.

Statistiken har ökat i komplexitet och datamängderna har blivit större. Detta har inneburit ett ökat behov av metod- och redovisningskunnande samt ökad användning av IT-verktyg. En höjning av kompetensnivån inom statistikområdet har inletts och kommer att fortsätta.

Ett pilotprojekt har genomförts där en ny arbetsmetod för att höja kvaliteten i statistikproduktionen har prövats. Arbetet fortsätter med att strukturera och skapa en strategi för hela kvalitetsarbetet.

EU/ECB

Samverkan inom statistikområdet styrs av artikel 5 i ECBS-stadgan. Där anges att samtliga medlemsländer, oavsett om de deltar i valutaunionen eller inte, ska sträva efter att ställa om sina statistiksystem till den gemensamma standard som gäller vid rapportering till ECB. ECB behöver statistik för uppföljning av de länder som inte deltar i valutaunionen.

Ett betydande anpassningsarbete återstår dock på finansmarknadsstatistikens område, inför ett eventuellt svenskt inträde i valutaunionen, bland annat vad gäller rapportering av underlag för och beräkning av kassakrav. Riksbanken har redan tidigare lagt ned ett bety-

dande arbete på att anpassa sin statistik eftersom statistiksystem tar lång tid att ställa om.

Eurostat

Riksbanken deltar också i arbetet inom Eurostat. Harmoniseringsarbetet där är i första hand inriktat på bytesbalansens olika delar. Förberedelser inför de förändringar som införandet av eurosedlar och mynt kommer att innebära är en viktig del i detta arbete.

Internationella valutafonden, IMF

IMF har fastställt en särskild statistikstandard. Ett 40-tal länder, däribland Sverige, har anslutit sig till denna. Under 1999 utvidgades denna standard. Ny statistik rörande statens och Riksbankens likviditetsposition i utländsk valuta ska redovisas på månadsbasis. Riksbanken publicerar sådana uppgifter från mars 2000.

För att leva upp till kraven införde Riksbanken i januari 2000 på sin hemsida en ny statistikportal, ”svensk ekonomisk och finansiell statistik”, med aktuell statistik och länkar till de statistikproducerande myndigheterna.

Bank for International Settlements, BIS

BIS har utökat sin bankstatistik. Insamlingen för Sveriges del sköts av Riksbanken. Större tonvikt har lagts på statistik som ger underlag för bedömningar av stabiliteten och riskerna i det finansiella systemet. En övergång till kvartalsvis rapportering från de finansiella instituten infördes under 1999.

Väl förberett millennieskifte

Riksbankens roll

Samhällets förberedelser för att klara övergången till år 2000 accelererade under 1999. Inom bank- och finanssektorn lades stora resurser ner för att minska risken för tekniska problem. Finansinspektionen följde noga de större och medelstora institutens förberedelsearbete. Riksbankens roll var kopplad till de ordinarie uppgifterna som centralbank dvs. att bedriva penningpolitik, främja ett säkert och effektivt betalningsväsende och säkerställa försörjningen med sedlar och mynt i ekonomin. Det innebar att ingående följa utvecklingen på områden som kunde beröra den egna verksamheten samt att aktivt vidta åtgärder för att skapa förtroende hos allmänheten för att banksystemen skulle fungera.

I Riksbankens broschyr *Dina pengar försvinner inte vid millennieskiftet* beskrevs vilka åtgärder bankerna vidtog för att säkerställa kundernas kontoinformation och för att de normala betalningsmetoderna för konsumenter skulle fungera som vanligt. Denna information spreds också i tal och artiklar och Riksbanken arrangerade särskilda presseminarier där medierna gavs möjlighet att ställa frågor om förberedelserna i den finansiella sektorn. Den finansiella sektorns förberedelsearbete beskrevs även i Riksbankens rapport *Finansiell stabilitet*.

Interna förberedelser

De interna förberedelserna startade redan 1997 och ett stort arbete har lagts ner sedan dess. Våren 1999 genomfördes omfattande tester med de externa parterna i RIX-systemet.

Under sista halvåret 1999 inriktades arbetet på att

ta fram reservplaner och att detaljplanera årsskiftet. Denna planering genomfördes i samråd med ECB. På nyårshelgen verifierade Riksbanken att infrastrukturen och de system som bedömts vara verksamhetskritiska fungerade. Inga allvarliga fel upptäcktes och IT-systemen startade normalt den 3 januari 2000. Därmed uppfylldes Riksbankens målsättning med det interna år 2000 arbetet.

Även om det fortfarande finns en risk för att fel kan inträffa på grund av millennieskiftet så är den akuta risken för allvarliga störningar nu över. Riksbanken vidtog också särskilda åtgärder inför skottårsdagen. Även detta arbete skedde i samråd med ECB.

Investering för framtiden

Förberedelsearbetet, som var nödvändigt, krävde stora resurser men har också givit positiva effekter för verksamheten. De operativa riskerna i verksamheten har i större utsträckning fokuserats. Det har lett till att insikten om och hanteringen av dessa har förbättrats. Den interna IT-miljön har t.ex. moderniserats och är idag betydligt mera enhetlig än tidigare. Förståelsen och kunskapen kring applikationerna har också ökat vilket kommer verksamheten tillgodo. Förhoppningsvis kommer detta att leda till att underhålls- och utvecklingsarbetet i framtiden kan bedrivas effektivare. Dessutom har reservplaner utvecklats och etablerats.

Detta gäller inte bara Riksbanken utan den finansiella sektorn i stort.

Kontanthanteringen i ny form

I och med att PSAB Pengar i Sverige AB startade sin verksamhet den 1 juni 1999 som dotterbolag till Riksbanken, överfördes den fysiska kontanthanteringen och Riksbankens gamla kontorsnät med cirka 300 anställda till det nya bolaget.

Denna omfattande organisationsförändring förbättrades stegvis under ett par år och genomfördes i nära samarbete med personalen.

I de avtal som upprättats mellan Riksbanken och PSAB regleras parternas åtaganden och skyldigheter och omfattningen av den tillsyn som Riksbanken ska utöva gentemot PSAB.

Riksbankens betalningsmedelsavdelning gör fort-

löpande tillsynsbesök hos PSAB för att granska att avtalen följs, att Riksbankens kontantbehållningar hos bolaget vårdas på överenskommet sätt och att bolaget utvecklas åt rätt håll. PSAB anpassar successivt sin verksamhet till de utmaningar det innebär att nu operera på en konkurrensutsatt marknad.

I en organisationsförändring som innebär delning av en tidigare sammanhållen verksamhet i två delar med olika roller är vissa övergångsproblem ofrånkomliga.

Arbetet under 1999 var därför i hög grad inriktat på konsolidering i de nya rollerna. Båda parter agerar nu utifrån de nya förutsättningar som gäller.

Namn: **Sivan Rudbrant** Ålder: **45** År i banken: **26**
Dotterbolag: **PSAB Pengar i Sverige AB**

Är: "Förändringsarbetare"

Bolag bästa alternativet

"Visst kändes det annorlunda att svara i telefon med det nya namnet 'Pengar i Sverige' i stället för 'Riksbanken'. I början visste kunderna inte heller att vi hade bolagiserat vår verksamhet. Som representant för vårt kontor fick jag vara med i processen till viss del. Vi började med att kartlägga vilka förändringar i omvärlden som skulle kunna påverka vår verksamhet. Sedan gjorde vi detaljerade scheman över kontanternas flöden i samhället, sonderade den tekniska utvecklingens möjligheter m.m. I nästa steg utformade vi olika framtidsscenarioer. Även om dessa inte hade så stor inverkan på beslutet att bolagisera så var det lärorikt och jag tycker att bolagisering var det bästa alternativet. Det ger oss större möjligheter. Idag är vi medvetna om lönsamhetens betydelse och inser att vi måste ta betalt för våra tjänster.

'Hinc robur et securitas' är Riksbankens devis och betyder 'härav styrka och säkerhet'. Jag hoppas att även PSAB som dotterbolag ska komma att stå för det."

Kompetenta medarbetare i kontinuerlig utveckling

Riksbanken är en utpräglad kunskapsorganisation med en stor andel medarbetare med hög utbildningsnivå. Människornas kunskap – humankapitalet – är den viktigaste resursen trots att den inte framgår i den traditionella redovisningen. Riksbankens samlade kompetens och förtroende i samhället är organisationens viktigaste immateriella tillgångar.

Medarbetarna

Vid utgången av 1999 var 466 personer anställda på Riksbanken, 47 procent kvinnor och 53 procent män. Under 1999 förnygrades Riksbanken. Andelen anställda mellan 31 och 40 år ökade med fem procentenheter medan de anställda mellan 41 och 50 år minskade med fyra procentenheter och de mellan 61 och 65 år minskade med tre procentenheter. Övriga åldersgrupper är oförändrade eller visar mindre förändringar.

Under 1999 rekryterade Riksbanken 73 personer externt och 38 internt. Både externa och interna rekryteringar ökade jämfört med 1998. 43 personer slutade under året. 31 av dessa slutade på egen begäran, 11 gick i pension och en slutade på grund av arbetsbrist. Antalet anställda vid utgången av 1999 var 291 personer färre än 1998 vilket till största delen förklaras av bolagiseringen av kontanthandlingen.

I Riksbanken finns en mängd olika yrkeskategorier t.ex. nationalekonomer, statistiker, IT-specialister, jurister, säkerhets- och bevakningspersonal, bibliotekarier, personal för fastighetsservice, osv. Ständig kompetensutveckling är en avgörande framgångsfaktor för Riksbanken. Kraven på medarbetarna är stora när det gäller fackkunnande, samarbetsförmåga och omdöme. Erfarenhet och nytänkande behöver samverka. Generell kompetens såväl som specialiserad kompetens är viktig.

Av de anställda är nära 100 personer nationalekonomer med vitt skilda arbetsuppgifter, alltifrån forskare till förvaltare av valutareserven. Riksbanken söker de allra bästa nationalekonomerna och rekryterar oftast personer som arbetat eller forskat i några år. Gemensamt för många som söker till Riksbanken är ett samhällsintresse och nyfikenhet på ekonomisk politik.

Riksbanken deltar i *Företagsbarometern*, en årlig undersökning där svenska ekonomistudenter rankar de mest attraktiva arbetsplatserna. Riksbanken placerades 1999 på tjugoförsta plats bland 120 företag. Bland nationalekonomer som deltog i undersökningen kom Riksbanken på andra plats. Bland organisationer inom offentlig sektor kom Riksbanken på första plats.

Många former för lärande

Det är viktigt för Riksbanken att medarbetarna kan se hur de med sin egen arbetsinsats bidrar till bankens huvuduppgifter. Alla länkar i kedjan måste fungera lika bra. Medarbetarsamtal är ett etablerat instrument för att kompetensutveckling ska vara direkt kopplad till verksamhetens och de enskilda medarbetarnas behov. Under året har satsningar gjorts för att ytterligare förbättra medarbetarsamtalen och för att stimulera rörlighet och flexibilitet. Ett antal medarbetare har även haft möjlighet att med individuellt konsultstöd ta fram personliga mål och utvecklingsplaner.

Riksbankens internutbildning har under året haft en tyngdpunkt på vidareutbildning för ekonomer och på att öka kommunikationsförmågan hos alla medarbetare. De interna utbildningarna är skraddarsyddade efter organisationens behov. De skapar även tillfällen till kontakter och erfarenhetsutbyte. Under året har intern utbildning ägt rum inom områden som central-

bankernas roll, tillämpad ekonometri, massmediakunskap och i presentations- och argumentationsteknik.

Möjligheterna att delta i externa utbildningar är väl tillgodosedda för att ge tillfälle att öka kompetensen inom respektive specialitet och att få impulser och kunskap från omvärlden.

En väsentlig del av lärandet sker i det dagliga arbetet, i kontakterna med omvärlden och i samarbetet med kollegor. Den erfarenhetsbaserade kunskapen är unik och låter sig inte ersättas av någon annan utbildning. Intern rörlighet där byte av tjänst eller avdelning ger bredare kunnande och förståelse för helhet och samband är därför viktigt.

Samarbete utvecklar och tillvaratar bankens samlade kompetens. Arbeta i projektform i banken har ökat bl.a. genom de stora övergripande projekten för år 2000-förberedelser, EMU-anpassning och förberedelser inför bildandet av PSAB Pengar i Sverige AB. En annan form för kompetensutveckling utgör de två tjänster inom forskningsavdelningen som inrättats för att ge medarbetare från andra avdelningar möjlighet att koncentrera sig på forskning under en tid, ca nio till tolv månader. Detta system med s.k. interna gäster är ett sätt att förvalta humankapitalet då det ger medarbetare med forskarutbildning en möjlighet att bibehålla och utveck-

Namn: **Mikael Apel** Ålder: **37** År i banken: **6** Avdelning: **Ekonomiska avdelningen**

År: **"Analytiker i ständigt läroprocess"**

Vi blir egentligen aldrig fullärda

"Vid övergången till rörlig växelkurs i början av 1990-talet ändrades förutsättningarna för penningpolitiken ganska dramatiskt. Plötsligt ställdes helt andra krav än tidigare på den analys som behövde göras. Det startade en läroprocess på Riksbanken som alltså pågår och som jag själv haft förmånen att delta i under de snart sex år jag varit här. Kunskapen har ökat och jag tycker att penningpolitiken idag bedrivs med ett ganska stort mått av tillförsikt. Samtidigt tror jag att det är viktigt att inse att det handlar om en läroprocess som egentligen aldrig kommer att avslutas. Det är väl kanske också just det som gör Riksbanken till en så stimulerande arbetsplats. En av de saker som jag tycker är mest inspirerande är när man känner att man når ut. Det kan handla om att en artikel som man skrivit i kvartalstidskriften används i universitetsundervisningen, eller att folk runt om i världen skickar mail om en arbetsrapport man skrivit. Det senaste året har jag kunnat koncentrera mig på mer långsiktiga projekt eftersom jag varit 'utlånad' till bankens forskningsavdelning. Ofta stöter man på forskningsuppslag i det löpande arbetet och då finns alltid chansen att de idéer man får kan utvecklas till något som kommer till praktisk nytta. Hur stimulerande arbetet än är så finns det också andra sidor i livet som är viktiga. Som småbarnspappa uppskattar jag mycket bankens grundläggande positiva inställning till föräldradedighet."

la sitt kunnande. Dessutom skapas ett utbyte av impulser och idéer mellan avdelningarna som främjar samarbete och integration. Det är också ett sätt att skapa utrymme för angeläget utvecklingsarbete.

Arbetet i Riksbanken präglas också av en mängd internationella kontakter. Det internationella samarbetet ökar stadigt och att delta i konferenser, kommittéer eller arbetsgrupper är en lärprocess för många medarbetare. Rollen som representant för Riksbanken i möten med deltagare från olika kulturer ger nya erfarenheter och insikter.

Ledarutveckling

Ett nytt riksbanksfullmäktige och en ny direktion tillträdde vid årsskiftet 1998/1999. Efter en allmän introduktion i Riksbankens verksamhet har den nya direktionen under året bl.a. arbetat med att finna en fungerande rollfördelning såväl sinsemellan som mellan sig och den övriga organisationen. Arbetet med medarbetar- och ledarutveckling har vidareutvecklats. Ledningsforum, seminarier och frukostmöten har varit viktiga gemensamma mötesformer för ledarutvecklingen i banken. Därutöver har chefs- och ledarutvecklingen koncentrerats på individuella chefsutbildningar med tyngdpunkt på personlig utveckling och praktisk tillämpning av ledarskapet. Mentorprogram för chefer med externa mentorer har genomförts.

Jämställdhetsarbete

Sedan flera år tar Riksbanken fram en årlig jämställdhetsplan med konkreta åtgärder för att skapa en jämställd arbetsplats. Riksbanken strävar efter att få en jämnare könsfördelning inom samtliga enheter och nivåer i hela organisationen. En arbetsplats med både kvinnor och män säkrar en bred kompetens och ger större möjlighet att fatta bra beslut.

Inför 1999 fick linjecheferna ett tydligare ansvar för att utveckla jämställdheten på arbetsplatsen. Den diskussion som förts under året visade att jämställdhetsplanen behövde konkretiseras ytterligare. Ett av de konkreta mål som sattes upp var att banken ska ha 40 procent kvinnliga chefer 2001. Under 1999 har delmålet 30 procent kvinnliga chefer uppnåtts.

Arbetsklimat och arbetsmiljö

I slutet av året genomfördes en attitydundersökning. Tidigare har liknande undersökningar gjorts, den senaste 1997. Undersökningen gav ett gott resultat, sett mot bakgrund av att organisationen fått en ny ledningsstruktur och att ett stort verksamhetsområde bolagiserats.

Vid jämförelse med andra svenska företag och myndigheter visar Riksbanken ett bättre resultat än jämförelsegruppen bl.a. vad gäller mål, ledarskap, ansvar och initiativ. Ett svagare område är samarbete och process, vilket innebär att utvecklingsinsatser kommer att koncentreras till detta område det närmaste året.

Attitydundersökningen ger viktig information om hur Riksbanken uppfattas som arbetsplats och ger ett underlag för att arbeta med förbättringar. De samlade insatserna följs sedan upp i nya attitydundersökningar.

Att arbeta förebyggande med arbetsmiljön är sedan länge viktigt för Riksbanken. Ansträngningarna har inriktats på att skapa ett klimat som främjar engagemang och goda arbetsinsatser. Förmågan att hantera stress- och relationsproblem har ökat liksom lyhördheten för att tidigt upptäcka signaler på sådana problem. Arbetsmiljöarbetet sker i nära samarbete med företagshälsovården.

Under 1999 har tre indikatorer – närvarotid, personalomsättning och utbildningstal – börjat följas upp halvårsvis.

Resultatet för 1999 visar att närvarotid och personalomsättning ligger på något höga, men inte alarmrande, nivåer. Närvarotiden mäter i första hand arbete som utförs på kontoret och är därför inte lika relevant för alla medarbetarkategorier. Utbildningstalet, som mäter utbildning i organiserad form (kurser, seminarier o. dyl.) ligger på ca två dagar per anställd. Indikatorerna används främst i planerings- och förbättringsarbetet på avdelnings- och enhetsnivå.

Fokus på mål och måluppfyllelse

För en organisation som Riksbanken är det viktigt att försöka mäta verksamheten med fler mått än enbart de ekonomiska. Intentionen är att skapa en organisation med öppen dialog, med tydlig verksamhet och

mätbara mål. Ett syfte har varit att finna ett pedagogiskt instrument som alla förstår för att medarbetarna tydligare ska se sin roll i helheten och mer aktivt kunna delta i utveckling av verksamheten.

Det synsätt som används har hämtats från "Balanced Scorecard-modellen", där nyckeltal tas fram utifrån finansiellt perspektiv, processperspektiv och utvecklings- och förnyelseperspektiv. Under 1999 har två avdelningar, penning- och valutapolitiska avdelningen och avdelningen för finansiell statistik, deltagit i ett pilotprojekt om fördjupad målstyrning.

Verksamhetsplaneringen har under de senaste åren förbättrats och genomförs sedan hösten 1999 rullande med halvårsvisa uppdateringar.

Ständig miljöförbättring

Miljöförbättringar pågår fortlöpande. Förbrukningen av tryckpapper minskade under 1999 med 13 procent jämfört med föregående år, men är ändå drygt 40 ton vilket motsvarar 65 hektar – 89 fotbollsplaner – skog. Nytt tvåårs mål är att minska förbrukningen med 25 procent, dvs. 10 ton, utan att göra avkall på mängden information.

Kompetensutveckling inom miljöområdet har fortsatt bl.a. genom en seminarierie för utredare och projektledare.

Miljöpåverkan genom användningen av sedlar och mynt som betalningsmedel har studerats.

Riksbankens hus vid Brunkebergstorg erbjuder en stimulerande arbetsmiljö. Så är t.ex. förutsättningarna för friskvård inbyggda i arkitekturen. Ella Nyman Siegel på organisations- och förvaltningsavdelningen är en av guiderna för besökande grupper. Här i rekreationsanläggningen högst upp i huset.

Organisation med många olika kompetenser

Efterhand som verksamheten blivit alltmer komplex har kraven ökat på integration och samverkan över de organisatoriska gränserna. Arbetet fortsätter med att skapa strukturer mellan avdelningarna så att samarbete i de naturliga arbetsprocesserna underlättas.

Direktionsavdelningen

Direktionsavdelningen är uppdelad i tre funktioner: en juristfunktion, en sakkunnigfunktion och en sekretärfunktion. Dessutom är riksbanksledningen orga-

nisatoriskt placerad på direktionsavdelningen. Juristernas uppgift är att ge juridisk service till bankledningen och avdelningarna samt att tillsammans med sekretärerna ge kanslistöd till riksbanksledningen. De sakkunnigas uppgift är att ge expertrådgivning till bankledningen. En omfattande uppgift för avdelningen är att administrera fullmäktiges och direktionens sammanträden. Avdelningen fungerar även som kanslifunktion åt fullmäktige.

Under 1999 har juristerna deltagit i arbetet inom ECB med juridiska frågor. Juristerna har även utrett

och utvecklat de legala förutsättningarna för att använda säkerheter över nationsgränserna samt kartlagt de legala riskerna i bankens finansiella verksamhet.

Ekonomiska avdelningen

Ekonomiska avdelningens viktigaste uppgift är att bidra med penningpolitiskt beslutsunderlag till direktionen så att Riksbankens inflationsmål uppfylls. Eftersom penningpolitiken påverkar inflationen med en tidsfördröjning på ett till två år måste politiken styras av en prognos över inflationens framtida utveckling.

Riksbankens bedömning av inflationsutvecklingen utgår från en oförändrad reporänta. Enligt ekonomisk teori och

Administrativ stab

Antal anställda: 7

Direktionsavdelningen

Avdelningschef:

Robert Sparve

Antal anställda: 20

Ekonomiska avdelningen

Avdelningschef:

Claes Berg

Antal anställda: 45

Penning- och valutapolitiska avdelningen

Avdelningschef:

Richard Gröttheim

Antal anställda: 40

Informationsavdelningen

Avdelningschef:

Michael Wallin

Antal anställda: 16

Internationella avdelningen

Avdelningschef:

Christina Nordh Berntsson

Antal anställda: 15

Betalningssystemavdelningen

Avdelningschef:

Kai Barvell

Antal anställda: 52

Avdelningen för finansiell statistik

Avdelningschef:

Sigvard Ahlzén

Antal anställda: 46

Forskningsavdelningen

Avdelningschef:

Anders Vredin

Antal anställda: 9

Betalningsmedelsavdelningen

Avdelningschef:

Tom Dagne

Antal anställda: 26

Internrevisionsavdelningen

Avdelningschef:

Gunilla Werner Carlsson

Antal anställda: 6

Riskkontrollavdelningen

Tf. avdelningschef:

Kristina Åkerberg

Antal anställda: 4

Personalavdelningen

Avdelningschef:

Ingemar Andréasson

Antal anställda: 12

Organisations- och förvaltningsavdelningen

Avdelningschef:

Agneta Rönström

Antal anställda: 88

IT-avdelningen

Avdelningschef:

Staffan Wallén

Antal anställda: 69

Planerings- och ekonomiavdelningen

Avdelningschef:

Lena Kvist

Antal anställda: 11

Siffrorna avser antal anställda inklusive tjänstlediga vid årsskiftet 1999/2000.

praktiska erfarenheter påverkar inflationen av fyra faktorer: den internationella inflationen, det inhemska efterfråge- och utbudsläget, kostnadschocker (som oljeprisförändringar och indirekta skatter) samt inflationsförväntningar. En fortlöpande analys av dessa fyra faktorer är därför en central del i avdelningens arbete. Huvuddelen av detta arbete publiceras i Riksbankens inflationsrapporter fyra gånger per år. Ambitionen är att presentera analysen på ett enkelt och pedagogiskt sätt och på så sätt göra penningpolitiken tydlig och stimulera till debatt.

Ett kontinuerligt utvecklingsarbete bedrivs för att förbättra prognosmetoderna och kunskapen om penningpolitikens effekter. Till stöd i detta arbete använder avdelningen olika modeller.

Avdelningen företräder Riksbanken i flera av EU:s och ECB:s kommittéer och lägger därför ned mycket arbete på att förbereda svenska positioner i det europeiska samarbetet.

Penning- och valutapolitiska avdelningen

Penning- och valutapolitiska avdelningen ansvarar för att i praktiken genomföra de penningpolitiska beslut som fattats av direktionen. Det sker genom att tillföra eller dra in likviditet till banksystemet så att den kortaste marknadsräntan, dagslåneräntan, etableras nära

Namn: **Peter Kvist/Magnus Vesterlund** Ålder: **33/29** År i banken: **4/4** Avdelning: **Planerings- och ekonomiavdelningen/Penning- och valutapolitiska avdelningen**

År: **"Beredskapsstrategier för handlingsfrihet"**

Gränslöst samarbete

Riksdagen beslutade 1997 att Sverige inte bör införa euron den 1 januari 1999, men hålla dörren öppen genom att upprätthålla största möjliga handlingsfrihet bl.a. genom att fortsätta de praktiska nationella förberedelserna. Riksbanken arbetar därför för att upprätthålla handlingsberedskap. EMU-projektet, där Magnus och Peter har viktiga roller, analyserar och planerar för alla förändringar som måste genomföras om ett beslut om medlemskap fattas.

Magnus: Alla bankens sakområden är mer eller mindre involverade i det här projektet, så det krävs stor samordning. Det krävs också många olika förmågor – sakkompetens naturligtvis, men också flexibilitet, samarbetsförmåga och vilja att ha ett brett perspektiv.

Peter: Vissa frågor, t.ex. kontantförsörjning, berör en eller ett par avdelningar medan andra skär tvärs igenom hela organisationen. Uppgiften är komplex – och ny – så vi har behövt prata oss samman mycket för att bygga upp en gemensam struktur som vi nu förfinar.

Det är också roligt att klimatet i projektet är så prestigelöst, öppet och ödmjukt på något sätt.

Magnus: En nackdel är att vi inte vet säkert om vårt arbete kommer till användning, men å andra sidan är det stimulerande att få hålla på med många intressanta saker som gör att man lär sig mer om andra delar av Riksbankens verksamhet och får en stor kontaktyta.

Peter: Det här är nog det största samordningsprojekt som funnits i banken. Alla som är med har fått en unik chans att förstå hur en centralbank fungerar i ett helhetsperspektiv.

reporäntan. Dagslåneräntan blir styrande för de räntor låntagare och placerare möter.

Avdelningen ansvarar också för förvaltningen av Riksbankens valutareserv, en portfölj som i huvudsak är placerad i utländska statspapper och guld. Valutarenserv behövs för att kunna upprätthålla beredskap för beslut om förändringar i växelkursregimen. Målet för valutareservförvaltningen är att ge en så god avkastning som möjligt inom ramen för fastställda riktlinjer.

Genom sin operativa verksamhet får avdelningen tillgång till information om de svenska och utländska finansiella marknaderna. Detta är en viktig källa för den policyinriktade analys som är en central uppgift för avdelningen. Tolkning av marknadernas reaktioner på och förväntningar om den förda penningpolitiken utgör en viktig del av underlaget för de penningpolitiska besluten. Under 1999 fortsatte arbetet med att utveckla metoder för att fördjupa denna analys.

Avdelningen är även ansvarig för utveckling och uppföljning av Riksbankens penningpolitiska styrsystem, analysen av hur de finansiella marknaderna fungerar samt för de operativa EMU-förberedelserna.

Informationsavdelningen

Informationsavdelningen har till uppgift att samordna den externa och interna informationen. En viktig del i denna roll är att informera om prisstabilitetsmålet och hur Riksbanken arbetar för att uppnå det.

Under 1999 fick de elektroniska kanalerna för spridning av information sitt verkliga genombrott. Både hemsidan och intranätet lanserades i nya versioner. På hemsidan introducerades det penningpolitiska spelet Stargold, som vänder sig till skolungdomar. Mottagandet var mycket positivt och skolungdomar hade chans att delta i två tävlingar under året med möjlighet att vinna prispengar.

Allt fler journalister, finansmarknadsaktörer, studenter och allmänhet har hittat Riksbankens hemsida under året. Inte minst märks det på antalet frågor via e-post. Mängden information på hemsidan gör inte att antalet frågor minskar, snarare tvärtom. Det är naturligtvis positivt, samtidigt som det kräver att det stora intresset för Riksbanken kan hanteras på ett bra sätt. Detta är fortsatt en viktig uppgift för informationsav-

delningen under 2000.

I biblioteket handlar informationssökning allt mindre om böcker och mer om att snabbt hitta rätt på Internet och i databaser. Under året flyttade biblioteket från gatuplanet till nya lokaler i anslutning till personalmatsalen. Det har inneburit att de tjänster biblioteket kan utföra upptäckts av fler i banken.

Internationella avdelningen

Internationella avdelningen har till uppgift att samordna bankens deltagande i det internationella samarbetet. Avdelningen medverkar också i internationella möten med, eller i stället för, ledamöter av direktionen samt förbereder sådana möten.

Vad gäller EU-frågor bereder internationella avdelningen särskilt frågor kring ekonomisk-politiskt samarbete inför behandlingen i Ekonomiska och finansiella kommittén och ärenden inför direktionens medverkan i möten i ECBS. Avdelningen svarar också för sekretariatsfunktionen för Riksbankens samråd och informationsutbyte med den svenska finansiella sektorn beträffande anpassningar till EMU.

Avdelningen svarar vidare för beredning av Riksbankens ställningstaganden i Internationella valutafonden, centralbankschefsmöten inom ramen för G10/BIS samt i G10:s minister- och centralbankschefsmöten och dess ställföreträdarkommitté. Därutöver bereder avdelningen vissa bilaterala låneärenden.

Avdelningen bygger också upp ett system för identifiering av vilka länder som utgör potentiella risker i det internationella finansiella systemet.

Betalningssystemavdelningen

Avdelningen ansvarar för Riksbankens övervakning av stabiliteten i det finansiella systemet. Under 1999 fortsatte utvecklingen av analysramen för detta arbete. Två rapporter om finansiell stabilitet har publicerats. Dessa behandlar de strategiska riskerna i banksektorn, kreditriskerna i bankernas utlåning samt de motparts- och avvecklingsrisker som uppstår i samband med transaktioner mellan finansiella företag.

Avdelningen ansvarar också för att utveckla, driva och övervaka Riksbankens system för avveckling av

betalningar, RIX-systemet. Vid årsskiftet 1998/1999 sattes det nya avvecklingssystemet för betalningar i euro, ERIX i produktion. Det är nu möjligt för banker som deltar i RIX-systemet att i realtid kunna göra respektive ta emot betalningar i euro från andra banker inom den europeiska unionen.

Avdelningen ansvarar också för det slutliga genomförandet av Riksbankens penning- och valutapolitiska transaktioner och hanteringen av de säkerheter som bankerna måste lämna för att erhålla kredit i kronor respektive euro. Under 1999 fortsatte förberedelserna för ett eventuellt svenskt deltagande i ERM2 och EMU, liksom arbetet med att säkerställa systemen till millennieskiftet.

Avdelningen deltog även aktivt i det internationella

samarbetet, främst inom ramen för G10-samarbetet och det europeiska centralbankssystemet.

Avdelningen för finansiell statistik

Inom Riksbanken sker en omfattande produktion av finansiell statistik. Statistiken täcker områden som finansiella institut och marknader samt betalningsbalans. Statistiken används som underlag i penningpolitiken och i Riksbankens bevakning av det finansiella systemet. Statistiken är också viktig för externa användare när det gäller att följa och bedöma utvecklingen på de finansiella marknaderna.

Under 1999 har ökad tyngd lagts vid kvalitetsarbetet i statistikproduktionen. Ett

pilotprojekt har genomförts och arbetet fortsätter med att strukturera och skapa en strategi för hela avdelningens kvalitetsarbete.

Förberedelsearbetet inför ett eventuellt svenskt EMU-inträde har fortsatt. En omfattande inventering visade att ett betydande anpassningsarbete återstår på finansmarknadsstatistikens område. Rapportering av underlag för och beräkning av kassakrav är en viktig del av förberedelserna. Betalningsbalansområdet kommer också att kräva ett avsevärt förberedelsearbete.

Internationella valutafondens, IMF, särskilda statistikstandard, *Special Data Dissemination Standard, SDDS*, till vilken Sverige och ett 40-tal andra länder anslutit sig, har under 1999 utökats. Riksbanken samordnar SDDS-arbetet inom Sverige.

Avdelningens statistik och rapporter publiceras på Riksbankens hemsida på Internet (www.riksbank.se).

Här träffas delar av "hemsidesgruppen" – Lars Strand, Kajsa Melin-Sanchez, Krisitina Löfstrand och Johannes Rosenberg. Annica Svensson (nedtill i mitten) är gruppens motor.

Forskningsavdelningen

Forskningsavdelningens huvuduppgift är att bedriva forskning kring områden som är relevanta för Riksbankens verksamhet, dvs. i första hand metoder för analys av prisstabilitet och finansiell stabilitet. Forskningsavdelningen stödjer också andra avdelningar i deras forskningsnära verksamheter, t.ex. utredningar och internutbildning. Avdelningen upprätthåller även kontakter med forskare i den akademiska världen utanför Riksbanken.

Forskningsprojekt bedrivs i första hand inom fem områden. *Teoretisk analys av inflationsmålspolitik* handlar om att analysera konsekvenserna av olika definitioner av Riksbankens inflationsmål, t.ex. vad gäller målhorisont och val av inflationsmått. *Empiriska studier av inflation och penningpolitikens verkningar*, är t.ex. inriktade på analys av sambanden mellan inflation och arbetslöshet. Ett allt viktigare forskningsområde är *analys av bankernas kreditrisker*. För närvarande är avdelningens arbete på detta område inriktat på empirisk analys av kreditrisker. God empirisk analys kräver väl utvecklade metoder. Ett fjärde område är därför *utveckling av ekonomiska metoder*. Slutligen har avdelningen under 1999 bedrivit *forskning om betalningssystem*, genom inlånning av en gästforskare från betalningssystemavdelningen.

Forskningsavdelningens arbete redovisas i första hand i arbetsrapporter (Working Papers) som skrivs på engelska och där målsättningen är att de ska ha sådan kvalitet att de kan publiceras i internationella vetenskapliga tidskrifter.

Betalningsmedelsavdelningen

Betalningsmedelsavdelningens uppgift är att utöva Riksbankens övergripande ansvar för kontantförsörjningen. Det innebär bland annat att löpande analysera kontantmedelsbehovet och svara för utgivningen av sedlar och mynt. Avdelningen håller central- och beredskapslager och levererar sedlar och mynt till det nybildade dotterbolaget PSAB Pengar i Sverige AB som svarar för den operativa kontanthanteringen. I verksamheten ingår också att utvärdera den tekniska utvecklingen samt kontantmarknadens funktionalitet med avseende på säkerhet och effektivitet. Avdelningen sprider även information om kontantmedelsfrågor.

I och med bildandet av PSAB har betalningsmedelsavdelningen fått en tydlig myndighetsroll med tillsynsansvar gentemot PSAB samt en tydlig beställarroll visavi Riksbankens andra dotterbolag Tumba Bruk AB.

Under 1999 fortsatte arbetet med att omhänderta de äldre sedlar som blev ogiltiga vid årsskiftet 1998/1999. Särskilda rutiner fick användas eftersom Riksbanken stängde alla kassalokaler gentemot allmänheten i samband med bolagsbildningen. Även den omfattande premieobligationshantering, som sedan många år bedrivits i Riksbanken, avvecklades under året. Stora arbetsinsatser lades ned för att säkerställa god kontanttillgång inför millennieskiftet. Avdelningen bedrev också ett nära samarbete med företrädare för bank och post för att förbereda övergången.

Internrevisionsavdelningen

Internrevisionsavdelningens huvuduppgift är att granska efterlevnaden av gällande regelverk och de mål direktionen anger i verksamhetsplan och budget, granska räkenskaper och redovisningsprinciper samt den interna kontrollen. Arbetet bedrivs enligt god sed på området och i enlighet med den plan för arbetet som årligen fastställs av direktionen.

Under 1999 har mycket tid ägnats åt kompetensutveckling inom metodområdet och åt fortsatt arbete med processanalys av Riksbankens verksamhet. Internrevisionsavdelningen deltar även i arbetet inom ECB:s kommitté för intern revision och utför granskningar av de system som är gemensamma för det europeiska centralbankssystemet.

Riskkontrollavdelningen

Som ett led i Riksbankens strävan att förbättra den interna kontrollen inrättades under 1999 en ny avdelning med uppgift att svara för oberoende kontroll av Riksbankens finansiella risker. Med finansiella risker avses risker som uppstår i den finansiella verksamheten som t.ex. ränte- och valutakursrisk, kreditrisker, likviditetsrisker, anseenderisker samt administrativa och legala risker. Avdelningen är oberoende från den affärsmässiga verksamheten och rapporterar direkt till direktionen.

Avdelningen mäter, följer upp och analyserar de finansiella riskerna och kontrollerar att de hanteras inom de riktlinjer som direktionen beslutat om. I uppgifterna ingår också att svara för att sunda metoder och procedurer används och utvecklas för den finansiella riskhanteringen i Riksbanken.

Personalavdelningen

Personalavdelningens ansvar är att driva, samordna och utveckla det personalpolitiska och personalstrategiska arbetet. Avdelningen ger också service inom det löne- och personaladministrativa området.

Personalavdelningens arbete under 1999 har präglats av implementeringen av ett nytt PA-system för att modernisera och effektivisera lönehantering och annan personaladministration.

Den andra dominerande frågan har varit Riksbankens långsiktiga kompetensförsörjning där personalavdelningen arbetat aktivt med rekrytering, kompetensutveckling och intern personalrörlighet. I syfte att bibehålla och utveckla Riksbanken som en attraktiv arbetsplats, har bl.a. en attitydmätning hos personalen genomförts.

Organisations- och förvaltningsavdelningen

Organisations- och förvaltningsavdelningen tillhandahåller lokaler, service och utrustning för att bankens verksamhet ska kunna bedrivas. Avdelningen stödjer bankens organisationsutvecklingsarbete och ansvarar för Riksbankens arkiv, diarium, inköpsfrågor, fastighetsfrågor, transport, bevakning samt interna service. Avdelningen bidrar till Riksbankens mål genom att erbjuda så effektiv service som möjligt.

Avdelningen arbetar fortlöpande med att, utifrån givna ramar, anpassa servicenivån. Under året har förbättringar skett bl.a. avseende telefoni och information. Mycket av avdelningens arbete har präglats av förberedelserna inför millennieskiftet.

IT-avdelningen

Under 1999 har verksamheten på IT-avdelningen varit inriktad på att förbereda tekniska plattformar

och system för millennieskiftet. Mycket arbete har lagts ned på att skapa testmiljöer och testa systemen. Arbetet har engagerat en stor del av personalen både inom och utanför avdelningen.

I januari 1999 startade det gemensamma europeiska Target-systemet i vilket Riksbanken deltar. Tillgängligheten till systemet är mycket viktig och ett stort arbete läggs ned på att säkerställa att den hålls på en hög nivå.

Under våren 1999 togs en nytt lokalt nätverk i bruk, vilket bl.a. gjort det möjligt för medarbetare i banken att få en direktuppkoppling mot Internet. Även ett nytt lönesystem togs i bruk under våren.

Ett omfattande arbete har lagts ned på förbättra driftsäkerhet och funktionalitet i bankens front-office system. Vissa delar har skrivits om och andra delar byts ut. De kommer att tas i produktion under våren 2000.

Planerings- och ekonomiavdelningen

Avdelningens huvuduppgifter är att ansvara för den samlade redovisningen i Riksbanken samt att utveckla verksamhetsstyrning och uppföljning inom banken.

Inom redovisningsområdet pågår ett förberedelsearbete för att anpassa Riksbankens redovisning till de principer och system som används för redovisningen i det gemensamma centralbankssystemet. Förändringar görs fortlöpande för att förbättra och effektivisera redovisningen.

Under de senaste åren har planerings- och uppföljningsprocessen utvecklats och förfinats i syfte att få en fokusering på målsättningar och måluppfyllelse.

Fullmäktige

Elva ledamöter från 1 januari 1999

Överst från vänster: Kjell Nordström, Jörgen Andersson, Sinikka Bohlin, Mats Odell, Peter Egardt, Johan Gernandt, Ingegerd Troedsson, Sven Hulterström, Susanne Eberstein, Kenneth Kvist och Britt Bohlin.

Den 1 januari 1999 trädde ny lagstiftning rörande Riksbanken i kraft. Riksbanksfullmäktige består av elva fullmäktigeledamöter och lika många suppleanter. Samtliga väljs av riksdagen. De ordinarie ledamöterna är Sven Hulterström, ordförande, Johan Gernandt,

vice ordförande, Sinikka Bohlin, Jörgen Andersson, Kenneth Kvist, Mats Odell, Ingegerd Troedsson, Britt Bohlin, Peter Egardt, Kjell Nordström och Susanne Eberstein. Suppleanter är Reynoldh Furustrand, Stephan Tolstoy, Carin Lundberg, Sven-Erik Österberg, Siv Holma, Göran Hägglund, Margaretha af Ugglas, Marianne Carlström, Hans Gustaf Wessberg, Lars U. Granberg och Barbro Andersson Öhrn.

Uppgifter

Fullmäktiges uppgift är främst att utöva tillsyn över och följa Riksbankens verksamhet. Det innebär i första hand att välja ledamöter i Riksbankens direktion, besluta om arbetsordning för Riksbanken samt att leda verksamheten vid fullmäktiges revisionsenhet och lämna förslag till riksdagen om disposition av Riksbankens vinst.

Fullmäktige under 1999

Fullmäktige har under 1999 sammanträtt vid tolv tillfällen. Fullmäktiges ordförande och vice ordförande har regelmässigt deltagit vid direktionens sammanträden. Fullmäktige har, från direktionen, löpande fått redogörelser för verksamheten. Fullmäktige har bland annat fastställt Riksbankens arbetsordning och inom ramen för den beslutat inrätta Riksbankens nya riskkontrollavdelning som syftar till att stärka kontrollen av riskerna i Riksbankens finansiella verksamhet. Vidare har fullmäktige fastställt en revisionsplan för fullmäktiges revisionsenhet. Fullmäktige beslutade under året om utformningen av de minnesmynt som direktionen beslutat ge ut med anledning av millennieskiftet.

Direktionen

Riksbankens nya ledning

Sedan den 1 januari 1999 leds Riksbanken av en direktion som också tar beslut i alla penningpolitiska frågor. Direktionen fattar alla beslut som ett kollektiv. Direktionsledamöterna enskilt har inte beslutanderätt utanför direktionsmötena om inte direktionen delegerat en fråga till en enskild ledamot. Fullmäktiges ordförande samt vice ordförande får närvara vid direktionens sammanträden med yttranderätt men utan förslags- och rösträtt. Direktionsledamöterna får inte söka eller ta emot instruktioner när de fullgör penningpolitiska uppgifter. Inför viktiga penningpolitiska beslut ska Riksbanken informera berört statsråd. Direktionen fastställer Riksbankens budget och lämnar den till riksdagens finansutskott, riksdagens revisorer och riksbanksfullmäktige för kännedom. Direktionen avger också till dessa instanser redovisning för det föregående räkenskapsåret och minst två gånger om året en skriftlig redogörelse om penningpolitiken. Inflationsrapporten användes som rapport till riksdagen under 1999 och kompletterades med offentliga utfrågningar i finansutskottet där riksbankschefen deltog. Direktionen har hållit 34 sammanträden under 1999.

Direktionen 2000

De sex ledamöterna i Riksbankens direktion är sedan den 1 januari 1999 Urban Bäckström, ordförande och riksbankschef med en mandatperiod på sex år, Lars Heikensten förste vice ordförande med en mandatperiod på fem år, Eva Srejber andre vice ordförande med en mandatperiod på fyra år, Villy Bergström med en mandatperiod på tre år, Kerstin Hessius med en mandatperiod på två år och Lars Nyberg som omvaldes i december 1999 av fullmäktige för en mandatperiod på sex år från januari 2000.

Överst från vänster: Villy Bergström, Lars Nyberg, Kerstin Hessius, Lars Heikensten, Eva Srejber och Urban Bäckström.

Lars Heikensten ansvarar för beredningen av penning- och valutapolitiken och har därutöver internationella uppdrag som ledamot av EU:s ekonomiska och finansiella kommitté och som riksbankschefens ställföreträdare i Internationella valutafonden, G10 och Europeiska centralbanken. Eva Srejber ansvarar för beredningen och samordningen av internationella frågor och av den finansiella sektorns EMU-förberedelser samt för intern och extern information. Eva Srejber är riksbankschefens ställföreträdare i Bank for International Settlements och har även uppdrag inom den Europeiska centralbanken. Villy Bergström ansvarar för forsknings- och statistikfrågor. Kerstin Hessius ansvarar för betalningsmedelsfrågor, intern revision och intern riskkontroll. Lars Nyberg ansvarar för beredning av betalningssystemfrågor, Riksbankens bolag och remissfrågor. Lars Nyberg har även internationella uppdrag med inriktning på tillsynsfrågor.

Förvaltningsberättelse

Verksamhet

Riksbankens verksamhet regleras av 9 kap. 12 och 13 §§ regeringsformen, 8 kap. 6 § riksdagsordningen samt av riksbankslagen. Riksbanken är enligt 9 kap. 12 § regeringsformen ”rikets centralbank och en myndighet under riksdagen”.

Riksbanken har ansvaret för penningpolitiken. Enligt 1 kap. 2 § lagen (1988:1385; senast ändrad 1999:1258) om Sveriges riksbank ska målet för Riksbankens verksamhet vara att upprätthålla ett fast penningvärde. Det viktigaste penningpolitiska instrumentet för att uppnå detta är reporäntan. Direktionsens beslut under 1999 om förändringar av reporäntan framgår av det penning- och valutapolitiska kalendariet (se sid. 3). Utan att åsidosätta det lagstadgade målet om fast penningvärde bör Riksbanken enligt propositionen 1997/98:40 därtill stödja målen för den allmänna ekonomiska politiken i syfte att uppnå hållbar tillväxt och hög sysselsättning.

Riksbanken ska också främja ett säkert och effektivt betalningssystem. Riksbanken gör det genom att övervaka betalningssystemet samt genom att svara för översynen av betalningsmedelsförsörjningen i samhället. I juni 1999 övergick verksamhetsområdet distribution och lagerhållning av kontanter samt fastigheter för denna verksamhet till PSAB Pengar i Sverige AB som är ett nybildat, helägt dotterbolag till Riksbanken. Det är fortsatt dock endast Riksbanken som har rätt att ge ut sedlar och mynt. Fullmäktige bestämmer enligt riksbankslagen utformningen av de sedlar och mynt som Riksbanken ger ut.

Riksbanken får, i enlighet med riksbankslagen, uppställa kassakrav gentemot finansinstitut i penningpolitiskt syfte genom beslut i enskilda fall. För

närvarande uppställer Riksbanken inga kassakrav.

Riksbanken samarbetar internationellt främst inom IMF, BIS/G10 och EU och bedriver en omfattande produktion av finansiell statistik. Riksbanken utfärdar, i enlighet med riksbankslagen, föreskrifter om skyldighet att lämna de uppgifter till Riksbanken som behövs för Riksbankens statistikinsamling.

Riksbanken bedriver sin verksamhet vid huvudkontoret i Stockholm. Betalningsmedelsförsörjningen bedrivs fram till och med den 31 maj 1999 förutom vid huvudkontoret vid tio riksbankskontor och åtta depåer.

Organisation

Enligt 9 kap. 12 § regeringsformen leds Riksbanken av en direktion. Direktionen består av sex ledamöter. Under 1999 avhölls 34 direktionssammanträden. Fullmäktige utser direktionens ledamöter och utövar kontroll över Riksbankens verksamhet. Fullmäktige består av elva ledamöter, med lika många suppleanter. Under 1999 har fullmäktige sammanträtt vid 12 tillfällen.

Fullmäktige beslutar om direktionsledamöternas löne- och övriga anställningsvillkor samt medgivande om kortare karenstid än ett år för avgående direktionens ledamot.

Fullmäktige leder verksamheten vid fullmäktiges egen revisionsenhet samt lämnar förslag till disposition av Riksbankens vinst till riksdagen. Fullmäktige beslutar också om arbetsordningen i Riksbanken. Arbetsordningen anger Riksbankens övergripande organisation och reglerar vissa lednings- och beslutsfrågor. Direktionen bestämmer genom närmare föreskrifter om organisationen mer i detalj.

Fullmäktige väljer för en tid av sex år sex heltidsanställda ledamöter att ingå i direktionen. Fullmäkti-

ge utser ordförande i direktionen, som samtidigt ska vara chef för Riksbanken, samt minst en vice riksbankschef. Fullmäktiges ordförande samt vice ordförande får närvara vid direktionens sammanträden med yttranderätt men utan förslags- och rösträtt.

Ärenden som inte avgörs av fullmäktige avgörs av direktionen. Direktionen leder Riksbanken och beslutar i alla penningpolitiska frågor. Besluten fattas kollektivt av direktionen. Direktionen kan besluta att vissa ärenden får avgöras av riksbankschefen eller någon annan tjänsteman i Riksbanken. Ledamöterna får inte söka eller ta emot instruktioner när de fullgör penningpolitiska uppgifter. Inför viktiga penningpolitiska beslut ska Riksbanken informera det statsråd som regeringen utser.

Direktionen fastställer enligt den nya riksbankslagen Riksbankens budget och lämnar den till riksdagen, Riksdagens revisorer och fullmäktige för kännedom. Direktionen avger också till dessa instanser en årsredovisning för det föregående räkenskapsåret. Direktionen lämnar dessutom minst två gånger om året en skriftlig redogörelse till riksdagens finansutskott om penningpolitiken.

Riksbanken är per den 31 december 1999 indelad i 15 avdelningar. Dessutom finns det en administrativ stab. Under hösten 1999 bildades en ny avdelning, Riskkontrollavdelningen, i syfte att fokusera på riskuppföljning avseende valutareservförvaltningen. Varje avdelning leds av en avdelningschef. Avdelningscheferna beslutar eller delegerar beslutsrätt inom sitt verksamhetsområde. De ska även se till att ärenden som ska beslutas av direktionen bereds och föredras. Som ett komplement till linjeorganisationen finns avdelningsövergripande grupper för beredning av bankgemensamma frågor.

Personal

Vid utgången av 1999 var 466 personer anställda i Riksbanken. Motsvarande antal vid utgången av 1998 var 754 personer. Minskningen beror på bildandet av dotterbolaget PSAB. Av de anställda per den 31 december 1999 var 47 procent kvinnor och 53 procent män. Åldersstrukturen vid utgången av 1999 visar att andelen anställda som är mellan 31 och 40 år har ökat

Diagram 1. Åldersstruktur för Riksbankens personal. Procentandel

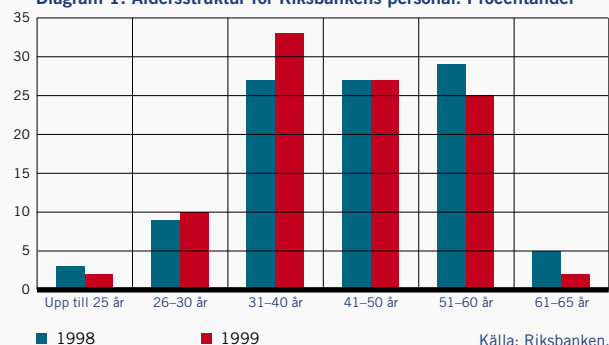
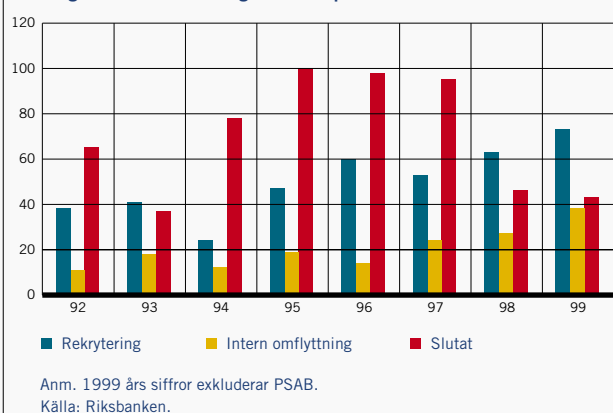

Diagram 2. Personalrörlighet. Antal personer

något medan andelen anställda mellan 51 och 65 år har minskat jämfört med 1998. I övrigt är åldersstrukturen oförändrad jämfört med tidigare.

Personalomsättningen har ökat jämfört med 1998. Under 1999 rekryterade Riksbanken 73 personer externt och 38 internt. Både externa och interna rekryteringar har ökat jämfört med 1998. Av de 43 personer som slutade under 1999 slutade 31 på egen begäran, 11 pensionerades och en slutade på grund av arbetsbrist.

Resultat och ställning

Riksbankens resultat för 1999 uppgick till 3 925 mkr.

Riksbankens totala balansomslutning ökade under 1999 med 14 391 mkr och uppgick per 1999-12-31 till 228 765 mkr.

För ytterligare redogörelse för Riksbankens resultat och ställning hänvisas till avsnittet Balans- och resultaträkning.

Balans- och resultaträkning

KOMMENTARER

Riksbankens uppställningsform för balans- och resultaträkningen har förändrats jämfört med tidigare år. Genom förändringen har transaktionerna med de penningpolitiska motparterna tydliggjorts samt huruvida Riksbankens tillgångar och skulder är relaterade till hemmahörande i eller utanför Sverige. Begreppet ”hemmahörande” tar sikte på var motparten bedriver sin verksamhet. Förändringen ökar dessutom jämförbarheten med andra centralbanker i Europa.

Kommentar till balansräkningen

Balansräkningens totala omslutning ökade med 14 391 mkr under 1999. Nedan redogörs för väsentliga händelser som påverkat balansräkningen under 1999.

Den elfte allmänna översynen av medlemsländernas insatskapital i IMF resulterade i att Riksbankens insatskapital höjdes med 781,5 miljoner SDR (9 133 mkr) till 2 395,5 miljoner SDR (27 995 mkr). Insatskapitalhöjningen medförde att kreditarrangemangen General Arrangements to Borrow (GAB) och New Arrangements to Borrow (NAB) återbetalades under 1999. Dessa arrangemang aktiverades av IMF under 1998 till förmån för Ryssland och Brasilien.

Posten ”Huvudsakliga refinansieringstransaktioner” varierar utifrån banksystemets behov av likviditet. Riksbanken har under 1999 försett banksystemet med likviditet genom regelbundna repotransaktioner.

Vid bildandet av dotterbolaget PSAB Pengar i Sverige AB (PSAB) lämnade Riksbanken ett egendoms-tillskott på 279 mkr bestående främst av fastigheter och maskiner. Även ett kontanttillskott lämnades uppgående till 140 mkr.

Posten ”Utelöpande sedlar och mynt” varierar utifrån samhällets behov av denna typ av betalningsmedel. Normalt är den utelöpande sedelmängden störst vid årsskiftet, bl.a. beroende på ökad omsättning i handeln.

Vinstdispositionen avseende 1998 års resultat beslutades av riksdagen enligt fullmäktiges förslag, vilket innebar att 7 600 mkr inlevererades till statsverket, 10 639 mkr överfördes till dispositionsfonden och resterande del av 1998 års resultat, 3 624 mkr, överfördes till resultatutjämningsfonden.

Kommentar till resultaträkningen

Riksbankens resultat för 1999 uppgick till 3 925 mkr (21 863 mkr).

Ränteintäkterna uppgick för 1999 till 8 347 mkr, vilket är något lägre än 1998 års ränteintäkter.

Under 1999 har räntorna i USA, Tyskland och Storbritannien huvudsakligen stigit och i Japan har de sjunkit. Totalt har detta medfört en negativ prisseffekt för den utländska rörelsen på 4 183 mkr. I Sverige har räntorna stigit under året, vilket medfört en negativ prisseffekt för den inhemska rörelsen på 2 145 mkr. Av den totala prisseffekten på 6 328 mkr avser 6 215 mkr realiserat resultat.

Under 1999 har kronan stärkts gentemot euron och försvagats gentemot de övriga valutorna i valutareserven, vilket sammantaget resulterat i en positiv valutakurseffekt på 2 038 mkr.

Guldvärderingseffekten för 1999 uppgick till 940 mkr och består av realiserat resultat avseende 1999 års marknadsvärdeförändring av guldinnehavet.

En procent högre/lägre värdepappersräntor per balansdagen skulle försämrat/förbättrat resultatet (pris-

effekten) med ca 5 900 mkr och 10 procent starkare/ svagare krona skulle försämrat/förbättrat resultatet (valutakurseffekten) med ca 13 800 mkr.

Rishtagandet i valutareservförvaltningen begränsas av limiter fastställda av direktionen vilka bl.a. reglerar i vilka valutor och motparter tillgångarna får placeras.

REDOVISNINGSPRINCIPER

Riksbankens balans- och resultaträkning har upprättats enligt riksbankslagen med tillämpning av Bokföringsinstruktion för Riksbanken fastställd av direktionen. Redovisningsprinciperna har ej förändrats under 1999.

Värderingsprinciper

Riksbankens marknadsnoterade tillgångar redovisas i balansräkningen till gällande marknadsvärde. De övriga tillgångarna samt skulderna redovisas till anskaffningsvärde alternativt till nominellt belopp. Fordringar och skulder i utländsk valuta värderas till balansdagens köpkurs. I marknadsvärdet för räntebärande tillgångar och skulder ingår upplupen ränta.

Realiserade och orealiserade vinster och förluster i valuta gottskrivs eller belastar rörelseresultatet netto under posten ”Nettoresultat av finansiella transaktioner”. I denna post ingår också värdering av eventuellt förekommande terminspositioner samt realiserade och orealiserade kursvinster respektive kursförluster på värdepapper.

Redovisning av affärshändelser

Affärshändelser redovisas per den tidpunkt då risker och rättigheter övergår mellan parterna. För transaktioner på penning- och obligationsmarknaden samt valutamarknaden innebär detta att affärshändelser redovisas tillämpas. Inlånings- och utlåningstransaktioner, inklusive transaktioner avseende s.k. äkta repor, redovisas på likviddag.

Redovisning av repor

Med repa avses ett avtal om försäljning av tillgångar såsom värdepapper och guld där säljaren samtidigt förbinder sig att återköpa motsvarande tillgångar till ett överenskommet pris vid en framtida tidpunkt. Dessa avtal redovisas som lånetransaktioner i stället för att påverka värdepappers- eller guldinnehavet.

De tillgångar som Riksbanken lämnar som säkerhet vid inlåningsrepor redovisas fortsatt i balansräkningen och värderas enligt de regler som gäller för Riksbankens övriga värdepappers- och guldinnehav. Belopp motsvarande erhållen köpeskilling redovisas som skuld och de överförda tillgångarna redovisas inom linjen.

Tillgångar som Riksbanken erhåller vid utlåningsrepor redovisas ej i balansräkningen eftersom de är att betrakta som säkerhet för lån. Belopp motsvarande erlagd köpeskilling redovisas som en fordran.

Skillnaden mellan repans båda likvidbelopp (avista och termin) periodiseras över repans löptid.

Redovisning av materiella anläggningstillgångar

Riksbankens materiella anläggningstillgångar är bokförda till anskaffningsvärde och skrivs av enligt plan. Nedskrivningar görs där värdeminskning bedöms varaktig. Avskrivningstiden på byggnader är 50 år och på övriga fastighetsanläggningar 5–15 år. Avskrivningstiden för inventarier är 3–7 år. Personalkostnader hänförliga till egenutvecklade IT-investeringar inräknas i vissa fall i anskaffningsvärdet för tillgången.

Balansräkning

Tillgångar, mkr	Not	1999-12-31	1998-12-31
Guld	1	14 774	13 834
Fordringar i utländsk valuta på hemmahörande utanför Sverige			
Fordringar på IMF	2	12 949	13 707
Banktillgodohavanden och värdepapper	3	125 018	108 705
		137 967	122 412
Utlåning i svenska kronor till penningpolitiska motparter			
Huvudsakliga refinansieringstransaktioner	4	45 596	41 581
Finjusterande transaktioner	5	–	2 240
Utlåningsfacilitet	6	37	25
		45 633	43 846
Värdepapper i svenska kronor utgivna av hemmahörande i Sverige	7	28 998	32 842
Övriga tillgångar			
Materiella anläggningstillgångar	8	354	720
Finansiella tillgångar	9	767	367
Derivatinstrument	10	13	30
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	11	5	12
Övriga tillgångar	12	254	311
		1 393	1 440
Summa tillgångar		228 765	214 374

Skulder och eget kapital, mkr	Not	1999-12-31	1998-12-31
Utelöpande sedlar och mynt			
Sedlar	13	94 237	82 288
Mynt	14	4 213	3 980
		<u>98 450</u>	<u>86 268</u>
Skulder i svenska kronor till penningpolitiska motparter			
Inlåningsfacilitet	15	257	84
Finjusterande transaktioner	16	4 200	–
Övrig inlåning	17	–	1 595
		<u>4 457</u>	<u>1 679</u>
Skulder i svenska kronor tillhemmahörande utanför Sverige	18	156	230
Skulder i utländsk valuta till hemmahörande i Sverige	19	2 018	–
Skulder i utländsk valuta till hemmahörande utanför Sverige	20	5 256	3 641
Motpost till särskilda dragningsrätter som tilldelats av IMF	21	2 899	2 838
Övriga skulder			
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	22	2	7
Fondlikvidskulder	23	–	208
Övriga skulder	24	69	370
		<u>71</u>	<u>585</u>
Resultatutjämningsfond och eget kapital			
Resultatutjämningsfond	25	51 046	47 422
Eget kapital	26	60 487	49 848
		<u>111 533</u>	<u>97 270</u>
Årets resultat		3 925	21 863
Summa skulder och eget kapital		228 765	214 374

Inom linjen förda poster, se not 37

Resultaträkning

Mkr	Not	1999	1998
Ränteintäkter	27	8 347	8 781
Räntekostnader	28	-393	-448
Nettoreultat av finansiella transaktioner	29	-3 350	14 026
Erhållna utdelningar	30	36	33
Övriga intäkter	31	70	153
Summa intäkter		4 710	22 545
Personalkostnader	32	-271	-302
Övriga administrationskostnader	33	-182	-181
Avskrivningar på anläggningstillgångar	34	-69	-74
Sedel- och myntkostnader	35	-138	-117
Övriga kostnader	36	-125	-8
Summa kostnader		-785	-682
Årets resultat		3 925	21 863

Noter

NOT 1 GULD

	1999-12-31	1998-12-31
Kvantitet		
Uns (miljoner)	5,96	5,96
Pris		
US-dollar/uns	290,91	287,40
Kronor/US-dollar	8,52	8,08
Bokfört värde, mkr	14 774	13 834

Riksbanken innehar 5,96 miljoner uns (troy/oz) guld vilket motsvarar 185,4 ton.

NOT 2 FORDRINGAR PÅ IMF

Mkr	1999-12-31	1998-12-31
Särskilda dragningsrätter	2 662	3 341
Reservposition i IMF	10 085	9 015
Utlåning under GAB	–	371
Utlåning under NAB	–	906
Övriga fordringar	124	–
Upplupen ränta	78	74
Summa	12 949	13 707

Riksbankens innehav av särskilda dragningsrätter uppgår till 228 miljoner SDR. Sveriges totala insatskapital (kvoten) i valutafonden på 27 995 mkr (2 395,5 miljoner SDR) netto-redovisas med valutafondens konto för svenska kronor under posten reservposition i IMF.

Den elfte allmänna översynen av medlemsländernas insatskapital i IMF resulterade i att Riksbankens insatskapital höjdes med 781,5 miljoner SDR (9 133 mkr). Inbetalningen gjordes i japanska yen och svenska kronor. Insatskapitalhöjningen medförde att utlåningen under GAB och NAB återbetalades i mars. Posten övriga fordringar avser medel som placerats på ett temporärt konto i avvaktan på ett slutligt ställningstagande med utgångspunkt i kommande lagstiftning.

NOT 3 BANKTILLGODOHAVANDEN OCH VÄRDEPAPPER

Denna post består till övervägande del av utländska statspapper och statsgaranterade värdepapper samt därutöver av tillgodohavanden i utländska banker såsom deposits och

nostrokonton. Värdepappren är denominerade i US dollar, euro, brittiska pund och japanska yen. Under denna post redovisas även Target/E-RIX saldon netto.

NOT 4 HUVUDSAKLIGA REFINANSIERINGSTRANSAKTIONER

Under denna post redovisas Riksbankens regelbundna penningpolitiska repotransaktioner.

NOT 5 FINJUSTERANDE TRANSAKTIONER

Under denna post redovisas dagslån vars syfte är att finjustera likviditeten i det finansiella systemet så att dess nettoställning i de stående faciliteterna (K-RIX kontona) som helhet är nära noll.

NOT 6 UTLÅNINGSFACILITET

Under denna post redovisas lån över natten till bankerna på deras K-RIX konton i Riksbanken.

NOT 7 VÄRDEPAPPER I SVENSKA KRONOR UTGIVNA AV HEMMAHÖRANDE I SVERIGE

Riksbankens innehav av värdepapper i svenska kronor utgivna av hemmahörande i Sverige består av statskuldväxlar, statsobligationer samt ett mindre antal övriga obligationer.

NOT 8 MATERIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

Mkr	1999-12-31	1998-12-31
Fastigheter		
Anskaffningsvärde	305	784
Ackumulerade avskrivningar	–111	–267
Bokfört värde fastigheter	194	517
Maskiner och inventarier		
Anskaffningsvärde	351	527
Ackumulerade avskrivningar	–191	–324
Bokfört värde maskiner och inventarier	160	203
Summa	354	720

Efter överföring av tio fastigheter till PSAB under 1999 kvarstår tre fastigheter i Riksbankens ägo vid utgången av 1999.

NOT 9 FINANSIELLA TILLGÅNGAR

Mkr	1999-12-31	1998-12-31
Aktier och andelar		
AB Tumba Bruk 860 000 aktier à nominellt 100 kr	43	43
PSAB Pengar i Sverige AB 150 000 aktier à nominellt 100 kr	400	-
Swift 13 aktier à nominellt 5 000 BEF	0	0
BIS 16 021 aktier à nominellt 2 500 guldfranc	267	267
Europeiska centralbanken 5 % av 2,7 % av totala andelsbeloppet	57	57
Summa	767	367

Aktier och andelar värderas till det lägsta av anskaffningsvärdet och det verkliga värdet på balansdagen. Under 1999 har aktieinnehavet i PSAB skrivits ned med 19 mkr.

NOT 10 DERIVATINSTRUMENT

Under denna post nettoredovisas marknadsvärdet avseende ränteterminspositionen.

**NOT 11 FÖRUTBETALDA KOSTNADER
OCH UPPLUPNA INTÄKTER**

Under denna post redovisas förutbetalda kostnader och upplupna intäkter som ej avser räntebärande tillgångar och skulder.

NOT 12 ÖVRIGA TILLGÅNGAR

Denna post består främst av personallån till anställda i Riksbanken.

NOT 13 SEDLAR

De utelöpande sedlarna fördelar sig på följande valörer:

Mkr	1999-12-31	1998-12-31
1 000 kronor	46 791	40 999
500 kronor	35 006	29 211
100 kronor	9 702	9 431
50 kronor	1 008	955
20 kronor	1 417	1 355
10 kronor	233	251
5 kronor	80	86
Summa	94 237	82 288

NOT 14 MYNT

De utelöpande mynten fördelar sig på följande valörer:

Mkr	1999-12-31	1998-12-31
10 kronor	1 561	1 444
5 kronor	953	901
2 kronor	8	9
1 kronor	938	880
0:50 kronor	221	208
Minnesmynt	532	538
Summa	4 213	3 980

NOT 15 INLÅNINGSFACILITET

Under denna post redovisas inlåning över natten från bankerna på deras K-RIX konton i Riksbanken.

NOT 16 FINJUSTERANDE TRANSAKTIONER

Under denna post redovisas inlåning i form av dagslån vars syfte är att finjustera likviditeten i det finansiella systemet.

NOT 17 ÖVRIG INLÅNING

Under denna post redovisas belopp motsvarande erhållen köpeskilling avseende marknadsvärdande repor.

**NOT 18 SKULDER I SVENSKA KRONOR
TILL HEMMAHÖRANDE UTANFÖR SVERIGE**
Under denna post redovisas konton i svenska kronor som Riksbanken håller för andra centralbankers och internationella organisationers räkning.

**NOT 19 SKULDER I UTLÄNDSK VALUTA
TILL HEMMAHÖRANDE I SVERIGE**
Under denna post redovisas konton i utländsk valuta som Riksbanken håller för Riksgäldskontorets räkning.

**NOT 20 SKULDER I UTLÄNDSK VALUTA
TILL HEMMAHÖRANDE UTANFÖR SVERIGE**
Belopp motsvarande erhållen köpeskilling i utländsk valuta avseende inlåningsrepor redovisas under denna post.

**NOT 21 MOTPOST TILL
SÄRSKILDA DRAGNINGSRÄTTER SOM
TILLDELATS AV IMF**

Under denna post redovisas Riksbankens skuld motsvarande de särskilda dragningsrätter som tilldelats av IMF. Den ackumulerade tilldelningen uppgår till 246,5 miljoner SDR.

**NOT 22 UPPLUPNA KOSTNADER
OCH FÖRUTBETALDA INTÄKTER**
Under denna post redovisas upplupna kostnader och förutbetalda intäkter som ej avser räntebärande tillgångar och skulder.

NOT 23 FONDLIKVIDSKULDER
Fondlikvidskulder avser köpeskilling avseende köpta värdepapper där betalning ännu ej erlagts. Vid årsskiftet 1999/2000 fanns inga värdepappersaffärer där betalning ej erlagts.

NOT 24 ÖVRIGA SKULDER
Posten övriga skulder består främst av leverantörsskulder och semesterlöneskuld.

NOT 25 RESULTATUTJÄMNINGSFOND
Resultatutjämningsfonden har sedan 1988 hanterats enligt riktlinjerna för Riksbankens vinstdisposition.

NOT 26 EGET KAPITAL

Eget kapital utgörs av:

Mkr	1999-12-31	1998-12-31
Grundfond	1 000	1 000
Reservfond	500	500
Dispositionsfond		
Vinstdisposition	45 863	34 800
Uppskrivning av guldinnehav	12 686	12 686
Uppskrivning av anläggningstillgångar	203	627
Uppskrivning av BIS-aktier	235	235
Summa	60 487	49 848

Riksbanken ska enligt riksbankslagen ha en grundfond och reservfond uppgående till 1 000 mkr respektive 500 mkr samt en dispositionsfond. Dispositionsfondens storlek regleras inte i riksbankslagen men används sedan 1988 enligt riktlinjerna för Riksbankens vinstdisposition som fastställdes samma år. Därutöver används dispositionsfonden till att föra uppskrivningsbelopp vid uppskrivning av tillgångar. Under 1999 har omförelse gjorts mellan posterna uppskrivning av anläggningstillgångar och vinstdisposition med 424 mkr till följd av årets av- och nedskrivningar samt avyttringar av anläggningstillgångar. Förändringen av posterna resultatutjämningsfond, eget kapital och årets resultat förklaras av nedanstående tabell.

Mkr	Resultatutjämningsfond	Eget kapital	Årets resultat	Totalt
Saldo vid årets ingång	47 422	49 848	21 863	119 133
Inleverans till statsverket			-7 600	-7 600
Överföring till Resultatutjämningsfond	3 624		-3 624	0
Dispositionsfond		10 639	-10 639	0
Årets resultat			3 925	
Saldo vid årets utgång	51 046	60 487	3 925	115 458

NOT 27 RÄNTEINTÄKTER

Mkr	1999	1998
Utländska värdepapper	5 382	4 718
Inhemskt värdepapper	1 790	2 433
Huvudsakliga refinansieringstransaktioner	1 142	1 584
Övrigt	33	46
Summa	8 347	8 781

Posten innefattar främst kupongräntor samt erhållen ränta från de huvudsakliga refinansieringstransaktionerna.

NOT 28 RÄNTEKOSTNADER

Mkr	1999	1998
Utländska skulder	365	404
Inhemskt skulder	28	44
Summa	393	448

Räntekostnader består främst av räntor på inlåningskonton i Riksbanken.

NOT 29 NETTORESULTAT AV FINANSIELLA TRANSAKTIONER

Mkr	1999	1998
Priseffekt		
utländska värdepapper	-4 183	2 511
inhemska värdepapper	-2 145	1 830
Valutakurseffekt	2 038	9 685
Guldvärderingseffekt	940	-
Summa	-3 350	14 026

Priseffekten innefattar realiserade och orealiserade kursvinster respektive kursförluster på värdepapper. Valutakurseffekten innefattar realiserade och orealiserade resultat avseende tillgångar och skulder i utländsk valuta. Guldvärderingseffekten innefattar orealiserat resultat avseende marknadsvärdeförändring av guldinnehavet under 1999.

NOT 30 ERHÅLLNA UTDELNINGAR

Utdelning har erhållits från AB Tumba Bruk och BIS med 9 mkr respektive 27 mkr.

NOT 31 ÖVRIGA INTÄKTER

Övriga intäkter avser främst ersättningar avseende kontant- hanteringstjänster under årets första fem månader. Därefter övergick denna verksamhet till PSAB.

NOT 32 PERSONALKOSTNADER

Mkr	1999	1998
Löner och förmåner	157	165
Pensionskostnader	33	32
Sociala avgifter	57	66
Övrigt	24	39
Summa	271	302

Löner och förmåner till de sex ledamöterna i direktionen uppgick under 1999 till 9 mkr. Riksdagens förvaltningsstyrelses föreskrift (RFS 1996:4) om tillämpningen av förordningen om statliga chefspensioner m.m. tillämpas normalt för direktionens ledamöter. För en av direktionsledamöterna har Riksbanken under året i stället betalat en pensionspremie till ett försäkringsinstitut om 19 000 kr/månad, eftersom de krav på ålder och chefsanställning som ställs i chefspensionsförordningen inte skulle ge denna direktionsledamot rätt till någon förmån enligt förordningen. Fullmäktige har beslutat att under den lagstiftade karenperioden, efter anställningens upphörande, ska direktionsledamöterna i princip erhålla full lön för anställning utan tjänstgöringsskyldighet, dock med avräkning för eventuell inkomst av annan tjänst under tiden. Under posten övrigt ingår reglering av semesterlöneskuld på 6 mkr avseende personal som gick över från Riksbanken till PSAB vid bolagiseringen den 31 maj 1999. Riksbankens personalkostnader skulle varit ca 27 mkr högre 1999 om bolagiseringen ej genomförts under året.

**NOT 33 ÖVRIGA
ADMINISTRATIONSKOSTNADER**

Mkr	1999	1998
Information, representation	13	11
Transport, resor	18	18
Konsulter, övriga tjänster	47	23
IT-drift	44	36
Ekonomipris	13	13
Övrigt	47	80
Summa	182	181

I informationskostnaden ingår kostnader för Riksbankens löpande publikationer (inflationsrapport, finansiell stabilitetsrapport, årsredovisning, årsbok, kvartalstidskrift m.fl.) särskilda informationsprojekt, personaltidningen Bancoposten m.m. Posten övrigt består främst av kontors- och fastighetsdriftskostnader.

**NOT 34 AVSKRIVNINGAR PÅ
ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR**

Under denna post redovisas planenliga avskrivningar avseende de materiella anläggningstillgångarna.

NOT 35 SEDEL- OCH MYNTKOSTNADER

Av totala kostnaden för sedlar och mynt på 138 mkr avser 89 mkr sedlar och 49 mkr mynt.

NOT 36 ÖVRIGA KOSTNADER

Posten övriga kostnader avser främst nedskrivning med 88 mkr av fastigheter vilka överfördes vid bildandet av PSAB. Dessutom ingår nedskrivning med 19 mkr avseende aktieinnehavet i PSAB.

NOT 37 INOM LINJEN FÖRDA POSTER

Ställda säkerheter

Värdepapper motsvarande ett marknadsvärde på 4 089 mkr har ställts som säkerhet i samband med utländska värdepappersrepor.

Värdepapper motsvarande ett marknadsvärde på 51 mkr har ställts som marginälsäkerhet.

Guld motsvarande ett marknadsvärde på 9 361 mkr har lånats ut, varav 1 269 mkr i form av guldrepor.

Ansvarsförbindelser

Riksbankens pensionsförpliktelse, beräknad av pensionsinstitut, uppgick till 346 mkr, varav 18 mkr avser personal som 1999 gick över till PSAB och 8 mkr avser personal som 1971 gick över till AB Tumba Bruk.

Avtal om leasing av hemdatorer för Riksbankens personal har ingåtts 1998 med option att köpa datorerna efter tre år till då gällande marknadsvärde.

Åtaganden

Avtal om kortfristigt ömsesidigt valutastöd med centralbankerna i Danmark, Norge och Island uppgående till 1 000 miljoner EUR¹⁷.

Avtal under GAB och NAB avseende kreditarrangemang för IMF uppgående till högst 859 miljoner SDR¹⁷.

Borgensförbindelse för utlåning från Banken för internationell betalningsutjämnning (BIS) till Brasilien. Borgensförbindelsen avser Riksbankens (Sveriges) andel vilken uppgår till högst 300 miljoner USD¹⁷. Riksdagen beslöt under våren 1999 att Riksbanken skulle få en statsgaranti för sin andel. Statsgarantin omfattar perioden fram till 2002 då utestående lån ska vara återbetalda.

Åtagande att låna ut maximalt 312,5 miljoner USD¹⁷ till Sydkorea inom ramen för en andra försvarslinje (second line of defence).

Utestående ränteterminer med positivt värde uppgick nominellt till 4 583 mkr (7 962 mkr) med ett marknadsvärde på 29 mkr (38 mkr). Ränteterminer med negativt värde uppgick nominellt till 2 400 mkr (2 176 mkr) med ett marknadsvärde på 16 mkr (8 mkr).

Avtal där Riksbanken garanterar värdet på de svenska statsobligationer, statsskuldväxlar och bostadsobligationer som används som säkerhet för intradagskrediter mellan affärsbankerna och centralbankerna inom euroområdet.

Till en begränsad krets av befattningshavare som gått över till anställning i PSAB har Riksbanken gjort en utfästelse om möjlighet till återgång till tjänstgöring i Riksbanken så länge bolaget huvudsakligen ägs av Riksbanken. Om aktiemajoriteten övergår till annan eller andra ägare gäller motsvarande utfästelse i högst två år efter ändringen av ägarmajoriteten.

Åtagande mot Nobelstiftelsen att årligen ställa medel till förfogande för att utdela ett pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne.

17. Omräkningskurser till SEK per 1999-12-31: EUR 8,56, SDR 11,69, USD 8,52.

Femårsöversikt

I femårsöversikten presenteras balans- och resultaträkningarna i enlighet med nu gällande redovisningsprinciper.

Balansräkning, mkr	99-12-31	98-12-31	97-12-31	96-12-31	95-12-31
TILLGÅNGAR					
Guld	14 774	13 834	10 825	11 933	12 289
Fordringar i utländsk valuta på hemmahörande utanför Sverige					
Fordringar på IMF	12 949	13 707	9 242	6 454	6 773
Ecu-fordran på ECB/EMI	–	–	10 598	10 578	11 764
Banktillgodohavanden och värdepapper	125 018	108 705	70 212	122 275	151 815
	137 967	122 412	90 052	139 307	170 352
Utlåning i svenska kronor till penning-politiska motparter					
Huvudsakliga refinansieringstransaktioner	45 596	41 581	36 216	–	–
Finjusterande transaktioner	–	2 240	4 090	9 402	2 602
Utlåningsfacilitet	37	25	27	236	6
	45 633	43 846	40 333	9 638	2 608
Värdepapper i svenska kronor utgivna av hemmahörande i Sverige	28 998	32 842	53 088	59 045	71 025
Övriga tillgångar					
Materiella anläggningstillgångar	354	720	700	693	642
Finansiella tillgångar	767	367	475	475	221
Derivatinstrument	13	30	1	3	36
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	5	12	–	–	–
Övriga tillgångar	254	311	221	189	8 257
	1 393	1 440	1 397	1 360	9 156
SUMMA TILLGÅNGAR	228 765	214 374	195 695	221 283	265 430
SKULDER OCH EGET KAPITAL					
Utelöpande sedlar och mynt					
Sedlar	94 237	82 288	78 986	77 135	73 064
Mynt	4 213	3 980	3 809	3 656	3 596
	98 450	86 268	82 795	80 791	76 660
Skulder i svenska kronor till penning-politiska motparter					
Inlåningsfacilitet	257	84	130	461	658
Finjusterande transaktioner	4 200	–	790	–	439
Övrig inlåning	–	1 595	1 041	1 007	198
	4 457	1 679	1 961	1 468	1 295

forts. balansräkn., mkr	99-12-31	98-12-31	97-12-31	96-12-31	95-12-31
Emitterade skuldcertifikat	–	–	–	32 040	75 142
Skulder i svenska kronor till hemmahörande utanför Sverige	156	230	286	287	246
Skulder i utländsk valuta till hemmahörande i Sverige	2 018	–	–	–	–
Skulder i utländsk valuta till hemmahörande utanför Sverige	5 256	3 641	322	1 567	3
Motpost till SDR som tilldelats av IMF	2 899	2 838	2 641	2 448	2 457
Övriga skulder					
Derivatinstrument	–	–	34	634	–
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	2	7	–	–	–
Fondlikvidskulder	–	208	–	–	–
Övriga skulder	69	370	541	321	18 324
	71	585	575	955	18 324
Resultatutjämningsfond och eget kapital					
Resultatutjämningsfond	51 046	47 422	46 993	42 419	28 149
Eget kapital	60 487	49 848	45 442	40 678	44 338
	111 533	97 270	92 435	83 097	72 487
Årets resultat	3 925	21 863	14 680	18 630	18 816
SUMMA SKULDER OCH EGET KAPITAL	228 765	214 374	195 695	221 283	265 430
Resultaträkning, mkr	1999	1998	1997	1996	1995
Ränteintäkter	8 347	8 781	9 991	13 335	24 701
Räntekostnader	–393	–448	–639	–5 076	–10 818
Nettoresultat av finansiella transaktioner	–3 350	14 026	5 812	10 797	5 359
Erhållna utdelningar	36	33	26	22	25
Övriga intäkter	70	153	144	126	119
Summa intäkter	4 710	22 545	15 334	19 204	19 386
Personalkostnader	–271	–302	–270	–273	–255
Övriga administrationskostnader	–182	–181	–147	–138	–153
Avskrivningar på anläggningstillgångar	–69	–74	–68	–61	–61
Sedel- och mynt kostnader	–138	–117	–164	–89	–94
Övriga kostnader	–125	–8	–5	–13	–7
Summa kostnader	–785	–682	–654	–574	–570
Årets resultat	3 925	21 863	14 680	18 630	18 816

AB TUMBA BRUK

AB Tumba Bruk är ett helägt dotterbolag till Riksbanken. Verksamheten innefattar tillverkning av bomulls-baserat sedel- och säkerhetspapper samt tryckta sedlar. I företaget ingår även Myntverket i Eskilstuna.

Tumba Bruk tillgodoser Riksbankens behov av sedlar och mynt och verkar i övrigt på den internationella marknaden. Branschen karaktäriseras av överkapacitet som förväntas öka bland annat som en följd av övergången till euron inom eurosyste-met.

Under 1999 fortsatte planenligt det omstruktureringsarbete som startade 1996 i syfte att stärka företags konkurrenskraft på en hårdnande internationell marknad genom renodling av verksamheten med fokusering mot marknadsområdena sedelpapper och tryckta sedlar. Under första kvartalet 1999 avvecklades produktionen av skraplotter och säkerhetspapper för lotttillverkning.

Avvecklingen av lotteriverksamheten tillsammans med omstruktureringsarbetet har inneburit att antalet anställda minskade under 1999. Resultatet efter finansnetto har förbättrats med 58 mkr jämfört med föregående år.

Ekonomisk översikt

Mkr	1999	1998	1997	1996	1995
Omsättning	425,0	479,6	439,0	341,5	367,5
Rörelseresultat	-1,8	-62,7	15,4	-30,9	-12,7
Resultat efter finansiella poster	0,0	-58,4	21,4	-21,8	1,8
Balansomslutning	385,1	419,9	477,2	430,2	468,0
Sysselsatt kapital	290,2	324,6	350,9	349,4	362,2
Justerat eget kapital	275,2	309,9	335,9	340,8	309,9
Investeringar i anläggningar	29,8	87,2	28	31,9	53,8
Utdelning	8,6	8,6	4,3	4,3	4,3
Räntabilitet på sysselsatt kapital, %	0,3	neg	6,2	neg	0,8
Räntabilitet på JEK, %	0,0	neg	4,6	neg	0,4
Soliditet, %	71	66	72	77	75
Antal anställda	345	410	382	378	381

Styrelse: Lars Nyberg, ordförande, Bengt Åke Berg, Lennart Bergstedt, Hans Carlsson, Gunnar Dahlsten, Bernt Ericsson, Kersti Eriksen, Bajram Bektesevic, arbetstagarrepresentant, Mats Dafthagen, arbetstagarrepresentant. **Verkställande direktör:** Lennart Bergstedt

AB Tumba Bruk
147 82 Stockholm
Telefon: 08-578 695 00, Fax: 08-578 698 00
Webbadress: www.tumbabruk.se

PSAB PENGAR I SVERIGE AB

PSAB Pengar i Sverige AB, som är ett av Riksbanken helägt dotterbolag, startade den 1 juni 1999 då fastigheter och verksamhet i Riksbankens lokala kontorsrörelse överfördes till bolaget. Fastigheterna, som ingår i ett dotterbolag till PSAB, är under försäljning. PSAB svarar för merparten av de uppgifter med den praktiska kontanthantering som tidigare utfördes av Riksbankens betalningsmedelsavdelning (BMA). PSAB erbjuder sålunda tjänster och produkter inom kontanthantering såsom äkthetskontroll, kvalitetssortering och dagskassuppräknig. Bolaget hanterar också in- och utlämning av kontanter visavi bankerna och Posten, vilket resulterar i krediteringar och debiteringar på dessas konton i Riksbanken.

PSAB har 239 anställda och har verksamhet i Luleå, Härnösand, Falun, Stockholm, Örebro, Karlstad, Linköping, Jönköping, Växjö, Mölndal och Malmö. Huvudkontoret är beläget i Tumba. Därutöver finns åtta depåer.

Ekonomisk översikt (Tabellen avser Moderbolaget)

Mkr	1999
Omsättning	68,8
Rörelseresultat	-33,4
Resultat efter finansiella poster	-31,5
Balansomslutning	420,2
Sysselsatt kapital	403,9
Justerat eget kapital	388,1
Investeringar i anläggningar	7,5
Utdelning	-
Räntabilitet på sysselsatt kapital, %	neg
Räntabilitet på JEK, %	neg
Soliditet, %	92
Antal anställda	239

Styrelse: Lars Nyberg, ordförande, Lennart Hagberg, Gunnar Malm, Kersti Eriksen, Kjell Ehrlund, arbetstagarrepresentant, Per Selin, arbetstagarrepresentant. **Verkställande direktör:** Gunnar Malm.

PSAB Pengar i Sverige AB
Box 185
147 23 TUMBA
Telefon: 08-578 699 00, Fax: 08-578 699 30
Webbadress: www.pengarisverige.se

Stockholm den 10 februari 2000

Urban Bäckström
Riksbankschef

Lars Heikensten
Förste vice riksbankschef

Eva Srejber
Andre vice riksbankschef

Villy Bergström
Vice riksbankschef

Kerstin Hessius
Vice riksbankschef

Lars Nyberg
Vice riksbankschef

Förslag till riksdagen om disposition av Riksbankens vinst för räkensårsåret 1999

Fullmäktige i Sveriges riksbank har den 15 februari 2000 beslutat avge följande förslag till disposition av Riksbankens vinst för räkenskapsåret 1999:

Mkr	
Till statsverket inlevereras	9 800
Till Riksbankens dispositionsfond förs	2 978
Från Riksbankens resultatutjämningsfond förs	-8 853
Summa	3 925

Förslaget har beräknats utifrån de riktlinjer fullmäktige fastställde 1988. Principen innebär att 80 procent av ett femårsgenomsnitt av Riksbankens resultat exklusive valutakurseffekter årligen delas ut.

Revisionsberättelse

Enligt lagen (1988:46, senast ändrad 1999:203) om revision av riksdagens förvaltning och riksdagens myndigheter m.m. ska Riksdagens revisorer för varje avslutat räkenskapsår granska Riksbankens tillstånd, styrrelse och förvaltning. Över revisionen ska en berättelse avges till riksdagen. Berättelsen ska belysa omfattningen och inriktningen av revisorernas granskning och utmynna i ett uttalande huruvida revisorerna anser att ansvarsfrihet bör beviljas direktionen och fullmäktige i Riksbanken. Revisorerna ska också ta ställning till Riksbankens resultat- och balansräkningar.

I enlighet med lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank 10 kap. 3 § har direktionen överlämnat redovisning för 1999 (redog. 1999/2000:RB1). Fullmäktige har överlämnat förslag till disposition av Riksbankens vinst.

Genomförd granskning

Vid granskningen av Riksbankens räkenskaper och förvaltning för år 1999 har vi liksom tidigare år biträttats av KPMG. Auktoriserade revisorn Roland Nilsson har varit huvudansvarig för granskningen. Resultatet av den har delgetts oss i bifogade granskningsrapport. Som framgår av rapporten tillstyrker revisionsbyrån att resultaträkningen och balansräkningen för år 1999 fastställs.

Vid behandlingen av detta ärende har vi även tagit del av en mer utförlig rapport över utförd granskning av Riksbankens bokslut för år 1999. Rapporten, som vi delgett riksdagens finansutskott, har upprättats gemensamt av Riksbankens revisionsavdelning och KPMG. Enligt rapporten är årsbokslutet i allt väsentligt rättvisande.

I den särskilda rapporten tar revisorerna upp de väsentligaste diskussionspunkterna med anledning av revisionen.

Granskningen av Riksbankens förvaltning och bokslut för år 1999 har i övrigt inte gett oss anledning till något särskilt uttalande.

Förslag

Under hänvisning till det anförda får vi såsom externrevisorer avseende Riksbankens verksamhet tillstyrka

1. att fullmäktige i Riksbanken beviljas ansvarsfrihet för verksamheten under 1999
2. att direktionen i Riksbanken beviljas ansvarsfrihet för förvaltningen av Riksbanken under 1999 samt
3. att riksdagen fastställer Riksbankens balansräkning och resultaträkning för 1999.

Detta ärende har avgjorts av revisorerna i plenum. I beslutet har deltagit revisorerna Ingemar Josefsson (s), Anders G Högmark (m), Per Rosengren (v), Bengt Silfverstrand (s), Anita Jönsson (s), Kenneth Lantz (kd), Margit Gennser (m), Hans Stenberg (s), Agneta Lundberg (s), Ann-Marie Fagerström (s), Ingvar Eriksson (m) och Alice Åström (v).

Vid ärendets slutliga handläggning har vidare närvarit kanslichefen Åke Dahlberg (föredragande) och utredningschefen Margaretha Stålfors.

*Stockholm den 9 mars 2000
På Riksdagens revisorers vägnar*

Ingemar Josefsson

Åke Dahlberg

Till Riksdagens revisorer

Granskningsrapport för Sveriges riksbank 1999

Riksdagens revisorer har utsett KPMG att såsom sakkunnig på externrevisionens område biträda vid granskningen av Sveriges riksbank. Vi får härmed avge följande utlåtande över vår granskning av Riksbankens räkenskaper och förvaltning för år 1999.

Vi har tagit del av Riksbankens förvaltningsberättelse och bokslut för år 1999. Vi har vidare tagit del av revisionsavdelningens granskningsrapporter samt i övrigt bildat oss en uppfattning om de av internrevisionen vidtagna granskningsåtgärderna avseende löpande redovisning och bokslut. Internrevisionsavdelningen vid Riksbanken och KPMG har avlämnat gemensam rapport, daterad 2000-02-10, över utförd granskning av bokslutet för 1999 samt övriga iakttagelser från årets granskning. Rapporten har översänts separat.

Vi tillstyrker att resultaträkningen och balansräkningen fastställs.

Stockholm den 15 februari 2000

KPMG

Roland Nilsson

Öppen kommunikation med omvärlden

Fortsatt öppenhet

Sedan flera år har öppenhet varit honnörsordet i Riksbankens informations- och kommunikationsarbete. Formerna för kommunikationen utvecklas successivt för att förbättra möjligheterna till insyn i den penningpolitiska beslutsprocessen.

Publikationer

Riksbankens huvudpublikation, *Inflationsrapporten*, vidareutvecklades i detta syfte under 1999. På motsvarande sätt presenterades 1999 en fördjupad analys om det finansiella systemet i rapporten *Finansiell Stabilitet*. Utöver dessa rapporter tar Riksbanken löpande fram ett flertal rapporter och publikationer på svenska och engelska. (Se sid. 59.)

Direktionens mötesprotokoll

Ett viktigt steg mot ökad öppenhet togs under 1999 då Riksbanken beslutade att publicera protokollen från direktionens penningpolitiska möten. I början publicerades protokollen med sex till åtta veckors fördröjning. Numera är det möjligt att redan efter ca två veckor ta del av hur de penningpolitiska besluten växt fram. En så långtgående insyn i hur penningpolitiken utformas är fortfarande ovanlig i centralbankssammanhang.

Tal och anföranden

Den nya direktionens tillträde vid årsskiftet 1998/1999 har inneburit utmaningar men också många möjligheter ur kommunikationssynpunkt. En av direktionens

framsta uppgifter är att redogöra för hur Riksbanken arbetar för att uppnå prisstabilitetsmålet. Under 1999 höll de sex direktionsledamöterna ett hundratal anföranden varav 40 skrivna som alla finns tillgängliga på Riksbankens hemsida. Anförandena har oftast handlat om den aktuella penningpolitiken, men även om andra ämnen som EMU och den ”nya ekonomin”. Vid sidan om protokollen är anförandena den främsta kanalen för de enskilda direktionsledamöterna att signalera hur de ser på den framtida penningpolitiken.

Därutöver höll Riksbankens tjänstemän ca 50 anföranden under året på universitet, högskolor och studieförbund. Penningpolitik kan vara svår att tillgodogöra sig endast genom studier av facklitteratur. Efterföljande utvärderingar visar också att riksbanksbesöken är mycket uppskattade av studenterna.

Riksbankens hemsida

Riksbankens hemsida, www.riksbank.se, fick ökad betydelse under 1999 för kommunikation och informations-spridning. Hemsidan hade i genomsnitt 10 000 fler besökare per månad jämfört med 1998. Flest besökare var det i oktober då 30 000 träffar registrerades. Inte minst har det penningpolitiska spelet för ungdomar, Stargold, bidragit till fler besök. IT bidrar således till att krympa avståndet mellan Riksbanken och journalister, studenter och intresserad allmänhet. På hemsidan hittar man bland mycket annat information om hur Riksbanken ”övervakar stabiliteten i det finansiella systemet” och information om svenska sedlar och mynt.

En bra hemsida ökar förväntningarna på att få mer information, få den snabbare samt ännu mer lättöver-

skådligt presenterad. För att tillgodose dessa behov kommer Riksbanken under 2000 att satsa ytterligare resurser på hemsidan som kommunikationskanal.

ECB-rapporter

Vid årsskiftet 1999/2000 hade EMU och valutan euro funnits i ett år. Den europeiska centralbanken, ECB, analyserar den ekonomiska utvecklingen i euroområdet i en månatlig rapport, som översätts till svenska och distribueras av Riksbanken.

Publikationer

Publiceras regelbundet på svenska och engelska:

- Årsredovisning – 1 gång per år
- Statistisk årsbok – 1 gång per år
- Den svenska finansmarknaden – 1 gång per år
- Finansiell stabilitet – 2 gånger per år
- Inflationsrapport – 4 gånger per år
- Penning- och valutapolitik – 4 gånger per år

Ad hoc publikationer

- Euron i den finansiella sektorn – lägesrapport 4, oktober 1999
- lägesrapport 3, januari 1999
- lägesrapport 2, januari 1998
- Direktinvesteringar 1998 – december 1999
- Lag om Sveriges riksbank (1988:1385)
- En ekonomisk och monetär union – 1999
- Det måste finnas pengar i Sverige. Och de måste behålla sitt värde – 1999

ECB-publikationer

- Monthly Bulletins and Annual Report
- The euro banknotes and coins – July 1999
- The single monetary policy in Stage Three: general documentation on ECBS monetary policy instruments and procedures – September 1998
- TARGET: the Trans-European Automated Real-Time Gross settlement Express Transfer system – July 1998

Namn: **Gabriella Zana** Ålder: **36** År i banken: **1** Avdelning: **Informationsavdelningen**

År: **"Informationsspanare"**

Rätt information i rätt tid

"Det roligaste är då beställaren blir jätteglad när vi har lyckats få fram rätt information direkt när den behövs. Det är mycket viktigt att det går fort för att arbetet på banken ska fungera. Vi jobbar i första hand för de forskare, utredare och analytiker inom Riksbanken som hela tiden behöver den senaste vetenskapliga informationen inom sina områden. Det är nästan omöjligt för var och en att orientera sig i den enorma informationsmängden. För att kunna ge så kvalificerad hjälp som möjligt håller vi på att utveckla biblioteket till ett modernt forskningsbibliotek. Vi är en länk mellan Riksbanken och den akademiska världen i Sverige och utomlands. Det krävs hög kvalitet på informationen och vi försöker knyta de bästa leverantörerna till biblioteket. Förutom böcker, forskningsrapporter, tidskrifter m.m. som finns i våra samlingar har vi naturligtvis uppkopplingar mot databaser, elektroniska tidskrifter osv.

Mer och mer försöker vi att arbeta med skräddarsydd omvärldsbevakning. Vi gör behovsprofiler för enskilda individer och grupper. Och så är vi bra på att hitta källorna. Det är roligt att kunna ge bra service och det blir extra kul när man får göra det genom att samtidigt leka detektiv."

Mundells teorier kärna i EMU-debatten

Riksbankens pris i ekonomisk vetenskap utdelades 1999 till professor Robert A. Mundell för banbrytande insatser inom internationell ekonomi, som blivit aktuella bl.a. på grund av bildandet av EMU.

Priset, som instiftades i samband med Riksbankens trehundraårsjubileum 1968, delas varje år ut till den eller de personer som inom ekonomisk vetenskap utfört ett arbete av den framstående betydelse som avses i det av Alfred Nobel den 27 november 1895 upprättade testamentet. Kungliga Vetenskapsakademien utser pristagare enligt samma principer som gäller för Nobelprisen och samma prissumma betalas ut av Riksbanken.

Priset tilldelades 1999 kanadensaren Robert A. Mundell, professor vid Columbia University, New York, USA, för ”hans analys av penning- och finanspolitik under olika växelkursregimer, samt hans analys av optimala valutaområden”.

Trots att Mundells forskning är flera decennier gammal har den blivit alltmer aktuell i takt med att handel och kapitalströmmar har blivit allt friare. Han har inspirerat en hel generation forskare och även institutioner som Internationella valutafonden, IMF.

Mundells första banbrytande insats var att bättre koppla växelkurser och handel till ekonomisk politik, framförallt i den s.k. Mundell-Fleming-modellen.

Mest aktuell är dock Mundell för sin teori från 1961 om ”optimala valutaområden”. 1999 var ju det år då ett nytt valutaområde, euroområdet, bildades. Mundells teori pekade först på fördelarna med en gemensam valuta, sänkta transaktionskostnader (exempelvis växlingskostnader) och minskad valutaosäkerhet. Mest originell var dock analysen av nackdelarna. Om ett land i valutaområdet ensamt upplever en nedgång, i regel genom en så kallad asymmetrisk störning, måste reallönerna anpassas nedåt, annars hotar arbetslöshet. Gör de inte det föreslog Mundell ett alternativ, att arbetskraften flyttar bort från det drabbade området till övriga delar av valutaområdet. Dessa idéer har sedan breddats av andra ekonomer och utgör nu kärnan i debatten om bl.a. EMU.

Priset har utdelats varje år från och med 1969 enligt följande:

1969 R. Frisch och J. Tinbergen	1985 F. Modigliani
1970 P. Samuelson	1986 J.M. Buchanan
1971 S. Kuznets	1987 R.M. Solow
1972 J.R. Hicks och K.J. Arrow	1988 M. Allais
1973 W. Leontief	1989 R. Haavelmo
1974 G. Myrdal och F.A. von Hayek	1990 H. Markowitz, M. Miller och W. Sharpe
1975 L. Kantorovich och T.C. Koopmans	1991 R. Coase
1976 M. Friedman	1992 G.S. Becker
1977 B. Ohlin och J. Meade	1993 R.W. Fogel och D.C. North
1978 H.A. Simon	1994 J.C. Harsanyi, J.F. Nash och R. Seltén
1979 T.W. Schultz och A. Lewis	1995 R.E. Lucas, Jr.
1980 L.R. Klein	1996 J.A. Mirrlees och W. Vickrey
1981 J. Tobin	1997 R.C. Merton och M.S. Scholes
1982 G. Stigler	1998 A. Sen
1983 G. Debreu	1999 R. A. Mundell
1984 R. Stone	

